

Vprašanje zaposlitve mladih upokojencev zasluži več pozornosti

V četrtek, 29. junija, je bila seja predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Na dnevnem redu je bila razprava o osnutku predloga sklepov izvršnega komiteja CK ZKJ o aktualnih problemih borcev NOV. (»TV 15« je navedeni predlog objavil meseca maja, v št. 21.)

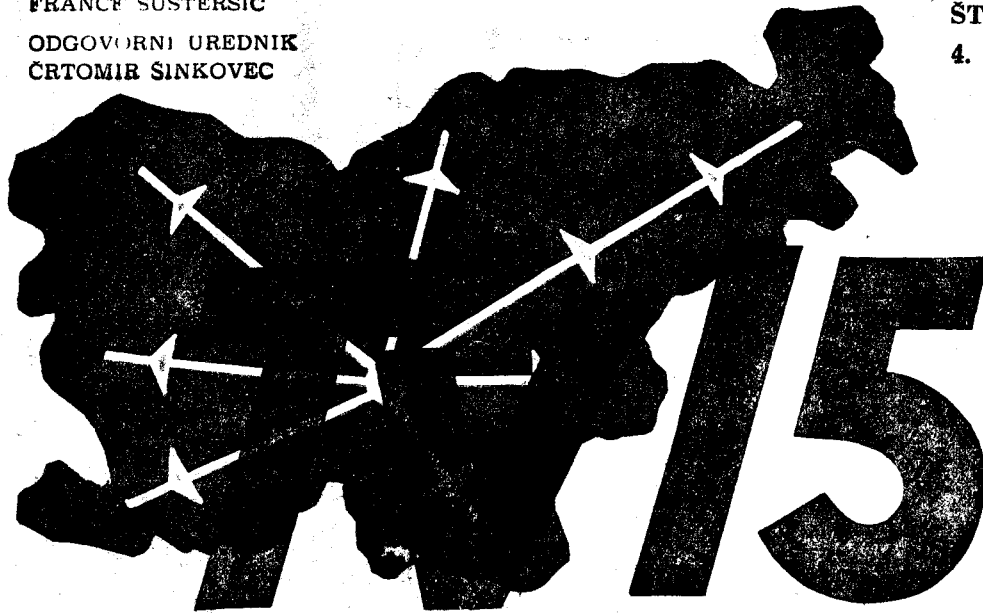
Med drugim je bilo slišati v razpravi, da predlog zajema vse probleme borcev, vendar so nekateri izmed njih premalo poudarjeni. Predvsem bi kazalo posvetiti več pozornosti vprašanju prekvalifikacije in zaposlovanju tistih borcev, ki so morali v pokoj razmeroma mladi. Se posebej to velja za upokojene oficirje. Osnovni vzrok nezadovoljstva, ki se pojavlja med temi tovariši, namreč niso materialne razmere, temveč dejstvo, da se čutijo nekoristne, da pogrešajo ustreznega dela, kjer bi lahko s pridom uporabili svoje moči in sposobnosti. Seveda je treba urediti materialna vprašanja ter v ta namen zagotoviti stalna sredstva republikam in občinam.

Dalje je bilo rečeno, da je prišlo pri izvajanju rotacije do pretiravanja v škodo borcev NOV: rotaciji na ljubo jih je bilo vse preveč izrinjenih s položajev in sploh iz delovnega razmerja. Zato ni čudno, da so mnogi izmed njih razočarani in da zapadajo v kritikastvo. Vsak borec, ki je bil potisnjen ob stran, je za našo družbo izgubljen kapital!

Ze večkrat je bilo poudarjeno — spomnimo se samo IV. kongresa ZZB NOV Jugoslavije v Sarajevu — da je treba poskrbeti za vključevanje prezgodaj upokojenih oficirjev v delo v civilnem življenju, storjenega pa je bilo v tem smislu malo. Zakaj vojaške šole pri nas niso enakovredne civilnim, kot so drugod po svetu? Če je njihov program preozek, bi ga kazalo izpopolniti, da bi si oficirji poleg strogo vojaške usposobljenosti pridobili tudi širše znanje, ki bi jim prišlo prav v civilnem življenju. Če bi bilo tako,

bi pomenila upokojitev samo prehod iz vojaške v civilno službo in bi bilo to vprašanje rešeno vsem v zadovoljstvo.

Pa tudi sedaj bi lahko zaposlili mnogo upokojenih oficirjev, če bi si bolj prizadevali za obrambno vzgojo v okviru občin. Občine prav gotovo potrebujejo kader za to področje. In ta kader je narejen, je pripravljen delati, samo poklicati oziroma zaposliti ga je treba!

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

S SEJE PREDSEDSTVA ZVEZNEGA ODBORA ZZB NOV JUGOSLAVIJE

Važni sklepi in pojasnila

V petek, dne 30. junija, se je v Beogradu zbralo predsedstvo zveznega odbora ZZB na svečano in redno sejo. V novem 23-nadstropnem nebotičniku sredi obširnih zelenic v Novem Beogradu, kjer je sedež večine pomembnejših zveznih vodstev družbeno-političnih organizacij in tudi CK ZKJ, so se zbrali člani najvišjega vodstva jugoslovanskih borcev, invalidov in rezervnih oficirjev ter podoficirjev, da bi se pogovorili o vrsti važnih zadev.

Najprej je bil svečani del seje. Letos praznujemo 50-letnico Oktobrske revolucije, katere se je udeležilo kakih 40.000 Jugoslovancev. V tej vojni so zrasli mnogi znani junaki, kot sta bila Dundić in Srdić. Tudi tovariš Tito in mnogi kasnejši udeleženci NOB so med Oktobrsko revolucijo in državljansko vojno pokazali svojo internacinalistično zavest ter šli skozi šolo prve uspele socialistične revolucije na svetu. Razen tega

letos praznujemo 20. obletnico ustanovitve ZZB in 30-letnico, kar so se začele urejati razmere v naši Partiji pod vodstvom tovariša Tita.

Ustanovili so poseben sklad pri zveznem odboru ZZB, iz katerega bodo nagrajevali umetniška in znanstvena dela s tematiko o revoluciji, izjemoma pa bo služil lahko tudi za dajanje socialne pomoči posameznikom. Zvezni odbor ZZB pa bo imenoval upravni odbor sklada.

Ob koncu svečanega dela se je so poslali pozdravno pismo tovarišu Titu, v katerem so poudarili, da ZZB ni veteranska, ampak še vedno borbena organizacija, njeni člani pa so še vedno v prvih vrstah borcev za socializem. Čestitali so mu tudi za dan borca.

Program drugega dela seje je zajemal kar 12 točk. Člani so se pred sejo prejeli gradivo, zato po nekaterih točkah ni bilo razprave, ampak so jo kar sprejeli. To velja tudi za prvo točko, za predlog poročila o delu predsedstva za prvo polletje letošnjega leta.

Druga točka je bila razprava o pomoči arabskim državam, ki so postale žrtev napada. Glede tega je prišlo na zvezni odbor mnogo solidarnostnih brzojav. ZZB je s svojimi stališči seznanila 143 organizacij bivših borcev po vsem svetu.

Tudi poročilo o III. evropski konferenci so sprejeli brez razprave.

Glede proslavljanja 50-letnice Oktobrske revolucije so sklenili, da bo novembra svečana seja predsedstva CK ZKJ in drugih zveznih vodstev družbeno-političnih organizacij. Nanjo bodo povabili udeležence Oktobrske revolucije in državljanske vojne v Rusiji, kulturne in javne delavce.

Zelo obširna je bila razprava o pisanju tiska o zadevah borcev. V razdobju marec-junij je izšlo okoli 200 člankov, ki so obravnavali zadeve borcev. Večina jih je bila koristna in objektivna, nekaj pa je bilo takih, ki se z njimi zlasti borci NOV ne morejo strinjati. To posebno velja za dva članka: »Zlate kočije« v »Borbi« in »Osnovnošolcem« v »Mladosti« (Beograd).

Pisec članka v »Mladosti« napada prenašanje tradicij NOB na šolsko mladino kot nekaj nepotrebnega, vzgojo v patriotiskem duhu pa smeši.

Huje je glede »Zlatih kočij«, ker je ta članek objavila »Borba« kot organ SZDL. Povod za nje je bila zadnja razprava okoli zaposlitve bivših borcev, upokojencev iz JLA in notranjih zadev pri komunalnih službah v Beogradu. Zaposlili so se predvsem taki, ki so imeli majhne pokojnine in zaradi mladoletnih otrok še velike potrebe. »Borba« pa je s tem člankom, ki je bil nepodpisan in ga zato lahko smatramo kot mnenje uredništva, ta pojav napadla in ga skušala prikazati kot neupravičen privilegij. Iz vsebine članka se da sklepati, da je pisec očital borcem, upokojenim in znova zaposlenim, da odjedajo kruh mlajšim. Tisti, ki so bili med borci sposobni, so si že znali pomagati (o pravem času so skočili v zlato kočijo, ki je peljala mimo...). Drugi pa so si sami krivi, če slabo živijo, ker nač niso bili sposobni. Taka in podobna mišljenja smo zasledili tudi pri nas v Sloveniji...

Tako pisanje je predsedstvo ocenilo kot vsiljevanje malo-meščanskih, liberalističnih in provincialno-intelektualističnih

stališč. Najbrž pa so se jim pridružila tudi birokratska...

Zato je predsedstvo sprejelo posebno izjavo, ki jo je sestavila komisija.

Nadalje so razpravljali o delu komisije za upokojene vojaške osebe. Ta je izvedla anketo, ki pa je zajela predvsem vojaške upokojence po deželi in manjših krajih. Kar 48 odstotkov jih je, ki so stari manj kot 45 let, zato imajo majhne otroke in večje potrebe. Nekateri ljudje zmotno mislijo, da so vojaške pokojnine zelo visoke. Taki upokojenci težko dobijo službe, ker nimajo diplom, čeprav znajo marsikaj. Zato bodo skušali doseči izdajo ustreznih spričeval absolventov raznih vojaških šol. Nasploh pa je skrb za upokojene vojaške osebe dolgotrajna zadeva, zdaj še posebno težka, ker je iz armade odšlo navadno precej tujih ljudi hkrati. V bodoče jih bodo upokojevali postopoma.

Tiste, ki odhajajo iz vojske, bodo poskušali še tam prekvaficirati. V vojaških šolah pa bodo uvedli tudi »civilne predmete«, ki naj bi pomagali oficirjem do večje možnosti za zaposlitev.

Kar 71 odstotkov upokojenih oficirjev je družbeno aktivnih. To število bo potrebno povečati, ne samo po odstotkih, ampak tudi po intenzivnosti.

Komisija za odškodnino žrtvam poskusov v nacističnih taboriščih je končala delo, ki je trajalo kar 15 let. Veliko uslug je napravilo komisiji osebje vo-

Seja centralnega komiteja ZKJ

Minulo soboto je bila v Beogradu sedma plenarna seja centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, na kateri je predsednik ZKJ tovariš Tito govoril o aktualnih mednarodnih vprašanjih v zvezi z agresijo Izraela proti ZAR ter ponovno jasno povedal, da je agresija sestavni del ofenzive mednarodnega imperializma, ker postopna afirmacija politike miroljubne koeksistence škoduje njegovim interesom. To narekuje Jugoslaviji, da pomaga napadenim arabskim deželam in odločno vztraja v boju za ureditev odpora proti pritisku imperializma.

Na seji so razpravljali tudi o razvoju in reorganizaciji ZKJ ter o aktualnih problemih borcev NOV.

Obširneje bomo o tem poročali v prihodnji številki.

jaške medicinske akademije. Komisija je prejela nad 4000 prošenj, odškodnino pa je prejelo le 340 oškodovancev. Opaziti je bilo, da so oblasti v Nemčiji načrtno prikrivale dokumente.

Na dnevnem redu je bilo tudi poročilo o novem programu za vojaško strokovno izpopolnjevanje rezervnih oficirjev in podoficirjev. Predsedstvo se strinja, da tega dela ne more prevzeti nase izključno ZZB, ker nima sredstev. V Sloveniji na primer porabijo za izobraževanje rezervnih oficirjev in podoficirjev le simbolično vsoto na posameznika. Težišče naj bi bilo na teritorialni obrambi, pri tem je treba upoštevati tudi izkušnje iz izraelsko-arabske vojne. Tudi predvojaško vzgojo je treba spremeniti in posodobiti.

Seja predsedstva je bila korak naprej na poti k večjemu uveljavljanju borcev v družbenem življenju in pomenil spodbudo občinskim vodstvom ter vodstvom združenj pri vsakdanjem delu.

M. P.

Pojem elegance so kravate
terital
TOVARNE Svilanit
KAMNIK

Besede
in dejanja

Proč od formalizma!

Forumi socialistične zveze stoje pred nenehno nevarnostjo, da delujejo kot formalne skupine, če se osamijo od pobud organizacij in občanov, če ne spodbujajo javnih dialogov o vseh družbenih vprašanjih. Politika aktivne socialistične zveze v posameznih okoliščinah pri reševanju povsem konkretnih vprašanj ne more biti odvisna in podrejena izključno receptom od zgoraj.

Lazar Koliševski na seji
zvezne konference
SZDLJ — 28. junija 1967

Brez prispevka ni spričevala

Več kot 200 učencev osnovne šole »Vuk Karadžić« v Ivangradu ni dobilo šolskega spričevala o končanem razredu, ker niso plačali prispevka za izgradnjo nekaterih komunalnih objektov v šolski zgradbi in na dvorišču. Na splošnem roditeljskem sestanku ob prvem polletju so namreč roditelji sklenili, da bodo vsi učenci plačali pristojnine prispevke za izboljšanje delovnih pogojev učencev in učiteljev.

Borba — 23. VI. 1967

Nepopustljiva vztrajnost

Ljudje pri »Union projektu« v Beogradu so o visoki kvaliteti svojih storitev tako trdno prepričani, da so šli lani 24-krat ponujati na tuje javne natečaje svoje storitve, čeprav se jim niti enkrat ni posrečilo dobiti posla — ker so bili vedno za 40 do 250 odstotkov dražji kot konkurenti.

Delo — 23. VI. 1967

Premalo pravnikov?

Analize višjega gospodarskega sodišča v Zagrebu govorijo, da je nestrokovnost strank v gospodarskih sporih v polovici primerov glavni vzrok za tožarjenje. V 60 odstotkih gospodarskih organizacij pravne posle opravljajo nepravniki, v 31 odstotkih gospodarskih organizacij pa celo ljudje z nižjo strokovno izobrazbo. Torej nismo daleč od zaključka, da pravne spore v gospodarstvu vodijo — nepravniki.

Ekonomski politika — 24. VI. 1967

Z ustavo bo treba uskladiti še mnogo zakonov

Ceprav smo pred dvema letoma usklajevali številne zakone s novo ustavo, to delo še ni povsem opravljeno; taktar še niso bile uresničene ustrezne družbeno-ekonomske in politične predpostavke. Gospodarske reforme, ki pravne vidike predstavljajo usklajevanje našega gospodarstva z ustavo, ne moremo uresničiti samo s spremembami in dopolnitvami zakonov. Reforma prinaša nekaj povsem novega, toda naši zakoni so polni ostankov starega.

Dr. Leo Geršković v zakonodajno-pravni komisiji skupštine SFRJ

Spei nezaupnica mladim!

Oglejmo si na primer zaključke volitev v samoupravne organe tovarne avtomobilov in motorjev v Mariboru.

Ze lani so v tem času mladi doživeli prvi večji neuspeh, ko je bilo le malo mladincev izvoljenih v samoupravne organe. Da bi nadoknadili zamujeno, so od takrat dalje vse pozorneje sodelovali v pripravih za letošnje ponovne volit-

Diplome brez vrednosti — za velik denar

V Beogradu je okrog 190 raznih institucij, ki dajejo na tisoče diplom brez vrednosti in jemljejo velik denar pod firmo strokovna izobrazbena. V 120 urah lahko postane po dopisni poti daktilograf, stenograf, kvalificiran administrativac ali finančni uslužbenec — seveda če ste pripravljeni to dobro plačati.

Delo — 23. VI. 1967

POZIV NA VSTAJO

V zakladnici likovne umetnosti s tematiko NOB in ljudske revolucije zavzema pomembno mesto delo Ismeta Mujezinovića »Poziv na vstajo«. Umetnik je uporabil jugoslovansko delovno ljudstvo, ki se dviga iz agonije suženjstva. Dviga se na poziv avantgarde delavskega razreda — komunistične partije, katere rdeča zastava je smelo zaplapolala v ospredju. Ceprav goloroko, pojde ljudstvo v boj pod to zastavo, v boj za obstanek, za svobodo, za bodočnost brez streljanja in klanja.

Slika lepo simbolizira 4. julij — dan borca, dan vstaje jugoslovanskih narodov. Ko so okupatorji in domači izdajalci pirovali pri bogato obloženih mizah, niso pomislili, da globoko in srcu jugoslovanskega ljudstva utripa neizčrpna moč: ljubezen do domovine, ljubezen do svobode in pripravljenost umirati zanjo. Niso pomislili, da živi med tem ljudstvom organizacija, ki utegne to neizčrpno moč usmeriti proti njihovim bajonetom, proti nasilju in izdajstvu. Ta organizacija je bila Komunistična partija Jugoslavije.

Samo taka organizacija se je lahko postavila na čelo trpinčenih jugoslovanskih narodov in organizirala vstajo tako rekoč pred nosom gestapa.

Pred nosom gestapa — na Dedinju, kjer je mrgolelo esesovcev in gestapovskih vohunov — je bil 4. julija 1944 sestanek politbiroja komunistične partije Jugoslavije. Ta sestanek je bil rezultat priprav, ki so se začele takoj po sovražni okupaciji. Njegovi sklepi so pomenili začetek neizprosne boja z orožjem in vsemi drugimi sredstvi, s katerimi je bilo moč škodovati sovražniku.

Jugoslovansko ljudstvo je pokazalo vsemu svetu, kako zna braniti svoj obstoj in obračunati z napadalcem!

F. S.

Seja zvezne konference SZDLJ. — Na nedavni seji zvezne konference SZDLJ je imel uvodni referat Lazar Koliševski, ki je govoril predvsem o mednarodnem političnem položaju. Beno Zupančič je nato zlasti poudaril rezultate in izkušnje zadnjih volitev. Po razpravi so izvolili za novega predsednika zvezne konference Rata Dugonjica, za generalnega sekretarja pa Bena Zupančiča.

Delegacija CK ZK Jugoslavije spet doma. — V Beograd se je vrnila delegacija centralnega komiteja zveza komunistov Jugoslavije, ki se je na bilo finske komunistične partije mudila na Finskem. Naza, grede je obiskala Švedsko in Dansko; v Københavnu se je srečala s predsednikom ljudske socialistične stranke Danske Larsenom. Delegacijo je vodil Petar Stambolić.

Minister Tolly o obnovitvi trgovinskih pogovorov. — V zvezi z obnovitvijo jugoslovansko-italijanskih pogovorov, ki so bili pretrgani januarja letos, je italijanski minister za zunanjo trgovino Tolly ugodno ocenil blagovno menjavo med Jugoslavijo in Italijo. Poudaril je, da so bili pogovori pretrgani bolj zavoljo pravnih kakor pa iz političnih razlogov ter da so ovire zdaj premagane.

Izdatna pomoč narodom arabskih dežel. — Kmalu bo iz reškega pristanišča odplulo pet ladij s pošilkami pomoči jugoslovanskih narodov in vlade arabskim deželam, žrtvam izraelske agresije. V ZAR, Sirijo in Jordanijo bo šlo 30.000 ton živeža, odev, šotorov, zdravil, mila in drugega blaga, ki je trenutno žrtvam najbolj potrebno, v vrednosti 8 milijard starih dinarjev.

Izrael nasilno priključil arabski del Jeruzalema. — Izraelska vlada je uradno razširila svojo oblast na ves Jeruzalem, včevši stari del mesta in predmestja, ki so pred agresijo pripadala jordanskemu ozemlju. Hkrati je izraelska banka uvedla izraelski denar kot edino zakonito plačilno sredstvo v vsem Jeruzalemu. OZN komentira izraelsko aneksijo kot hud izziv miru na svetu.

V žarišču dogodkov

U Tant o umiku sil OZN s Sinaja. — U Tant je v OZN predložil podrobno poročilo o tem, kako je prišlo do tega, da so se sile OZN umaknile z izraelsko-arabskih meja. U Tant poudarja, da so obdolžitve, češ da je bil umik teh sil vzrok vojne, površne in preveč poenostavljene. Umik sil je bil najpametnejši in najbolj smotrni ukrep, ki ga je bilo mogoče napraviti.

Srečanje Kosigin-Johnson. — Premier Kosigin je po srečanju z Johnsonom v Grassboru izrazil upanje, da bodo narodi Sovjetske zveze in ZDA napredovali k miru in prijateljstvu, predsednik Johnson pa je govoril o miru in zgodovinskem pomenu sestanka. Sogovornika sta si zagotovila, da jima ni do razširjevanja spopada na Bližnjem vzhodu, glede jedrskega orožja pa sta ostala le pri njegovem neširjenju.

Bonn pomaga južnoafriškemu režimu. — Na tiskovni konferenci v vzhodnem Berlinu, ki jo je organiziral odbor afriško-azijske solidarnosti, so poudarili, da bomska vlada pomaga rasističnemu režimu v Južnoafriški republiki, da bi prišel do atomske bombe. Na konferenci so novinarji razdelili »vijoličasto knjigo«, ki omenjene trditve potrjuje z gradivom, objavljenim v ZRN in Južnoafriški republiki.

Program sodelovanja NDR z Bonnom. — CK enotne socialistične partije Nemčije (SED) je poslal zahodnonemškima strankama CDU in SCU pismo z minimalnim programom sodelovanja z Bonnom. Program obsega potrebo po vzpostavitvi normalnih odnosov med nemškima državama, obojestransko odpoved uporabi sile v medsebojnih odnosih, skrajšev oborožitve na polovico, odpoved A-orožju ter vzpostavitev diplomatskih odnosov obeh Nemčij s socialističnimi državami.

V Vietnamu bombardiranje. — Ameriške letelce trdnjave »B-52« bombardirajo zbirne postojanke osvobodilnih sil, utrjene na zaklonišča in podzemeljska skladišča na meji med Laosom in demilitarizirano cono, ki loči Severni in Južni Vietnam. Partizanske protiletalske enote uspešno sestreljujejo ameriške napadalce: doslej so jih sestrelili skupno prek dva tisoč.

Kitajska: ostro proti vodstvu revolucije. — Pekinški »Žen Min Zi Bao« je ostro napadel nova vodstva kulturne revolucije. Nekateri tovariši — piše list — se ločujejo od množic, žive poseben način življenja in pozablja, da so tudi oni navadni ljudje. List jim pripisuje tudi ekstravaganтен način življenja, korupcijo in razsipavanje denarja. Liu Šao Čija so že odstavili s položaja predsednika LR Kitajske.

Napetost v Adenu. — Osvobodilno gibanje v Adenu vztrajno krepi svojo protibritansko dejavnost. Očitno so Britanci v Adenu v čedalje slabšem položaju. 12.000 britanskim vojakom so iz domovine poslali okrepitev. Obenem pospešeno evakuirajo družine Britancev, ki so uslužbeni na tem območju. Britanska vlada namerava dati Adenu neodvisnost 9. junija prihodnjega leta.

Ameriška letala napadla sovjetsko ladjo. — Sovjetska vlada je poslala protestno noto ameriški vladi, ker so ameriška letala v severnovietnamskem pristanišču Haiphong bombardirala sovjetsko ladjo »Mihail Frunze«; slednja se je potopila. Ameriška letala so že 2. junija v vietnamskem pristanišču Cam Pha napadla sovjetsko ladjo »Turkestan«, pri čemer je bil en mornar ubit.

Podgorni na obisku v Siriji. — Predstavniki sirske in sovjetske vlade so v Damasku na uradnem sestanku pregledali mednarodni položaj in še posebej stanje na Srednjem vzhodu. Menjava mnenj je potekala v iskrenem vzdušju medsebojnega razumevanja. »Stvari ne potekajo tako, kot hočejo imperialisti, marveč povsem drugače in neugodno za njihove interese,« je med drugim dejal Podgorni.

Knjiga »Križpotja«, kjer Karel Leskovec opisuje svoja doživetja v prvem letu vstaje, posebno v okolici svoje rojstne vasi Rovt nad Logatecem, je zbudila veliko pozornost, še preden je izšla. V »Nedeljskem dnevniku« in »TV 15« je namreč izšlo več odlomkov iz te knjige.

Niti sam avtor niti založba pa nista pričakovala, da bodo ti odlomki zbudili tak odziv med Rovtarji — tako med člani ZB kot tudi med drugimi, katerih starši ali sorodniki so bili med vojno na drugi strani fronte.

Kaj pravite ob dogodku v Rovtah?

Zelo težko je neko knjigo soditi že po nekaj odlomkih, kot so storili prizadeti, ki se jim je pri presoji tako mudilo, da niso utegnili počakati na nadaljevanje oziroma celoto. Brez dvoma je imel avtor namen orisati NOB v Dolomitih v pravi luči, zato je skušal podati tudi vse okoliščine, zaradi katerih so prišli Rovte med partizani na tako slab glas. Leskovec, nekdanji hlapec in pastir, ki ga je revolucija dvignila na položaj polkovnika jugoslovanske vojske in mu dala izobrazbo, da je lahko prijel za pero, nikakor ni imel namena očitni svojih sovaščanov in jih prikazati kot krivi željne poštati, pač pa je skušal prikazati vse tiste silnice, ki so jih odvrnile od Osvobodilne fronte. Iz njegove knjige veje človeško razumevanje za napake naših aktivistov in partizanov, kakor tudi za zaslepljenost in čustveno reagiranje domačinov, ki so jih krmlile z lažmi stoletja priznane avtoritete. Posledice te zaslepljenosti so bile na dlani: sovraštvo, nestrpnost in divjaštvo, kakršnega Slovenci ne pomnimo, bratomorno klanje, od katerega so imeli korist samo okupatorji, saj so jim belogardisti in kasneje domobranci varovali železnico, da so lahko pošiljali na italijansko bojišče čete in orožje. Pri

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

Športniki - invalidi iz moščanskih rodjetij so tekmovali

Združenje VVI iz ljubljanske občine Moste-Polje je letos že sedmič zapored v počastitev dneva borca in občinskega praznika priredilo športno tekmovalje. Tudi letos so invalidi priredili tekmovalje v sodelovanju z mnogimi moščanskimi gospodarskimi organizacijami. Športno srečanje v streljanju zračno puško, kegljanju in balinanju je trajalo od 3. do 11. junija. Tekmovalo je 22 ekip s 103 tekmovalci.

Pri streljanju zračno puško je sodelovalo osem ekip (po štiri). Prva je bila ekipa iz Gradca, druga iz Saturnusa, tretja pa so bili člani Invalida. Kečljali so na štiristeznem kegljišču Slovana. Za tekmovalje se je prijavilo devet ekip po šest mož, po sto lučajeve mešano. Ekipa tovarne Saturnus je bila prva, sledi ji ekipa iz Izolirke, tretje mesto pa so zasedli kegljari kluba Invalid. Balinarji so se pomerili na dvosteznem balinišču kluba Invalid, tekmovalo pa je pet ekip, v vsaki štiri je balinarji. Prvi so bili člani Invalida, drugi tekmovalci z Zelezniške postaje Moste, tretje mesto pa je pripadlo Kemničani tovarni. Najboljše ekipe so prejele darila.

Letošnje tekmovalje moščanskih invalidov dokazuje, da si invalidski šport zanesljivo utira pot med športniki-invalidi iz moščanskih rodjetij. Združenje VVI Moste-Polje je edino v Sloveniji, ki v taki meri goji množični invalidski šport

ter prireja množične letne prireditve. Mnogo priznanja za nesebično delo na področju invalidskega športa zasluži predsedstvo ZVVI Moste-Polje, predvsem pa predsednik Peter Šterk in tajnik Alojz

Kastelic. Moščanski invalidi, ki tekmujejo že vrsto let, čutilo, da jim je šport življenjska potreba in letošnje njihovo tekmovalje gotovo ne bo zadnje.

V. BOVCON

OBVESTILO LETALCEM PREKOMORCEM

V vojno-zgodovinskem inštitutu v Beogradu, kjer hranijo mnogo dokumentov o letalcih NOVJ v Afriki, imajo zabeležena tudi imena 965 borcev iz Maison Blancha in 355 borcev iz Boufarika. Žal pa ni nikjer dobiti seznamov osebja 1. in 2. lovske eskadrilje — Spitfire 352. in Hurricane 351. skvadron. Pričeli smo sestavljati sezname pripadnikov eskadrilj po podatkih, ki so jih posamezniki vpisali v vprašalne liste. Vprašalni list pa imamo komaj 750, od vsega preko 2 tisoč prekomor-

skih letalcev. Mnogo imen smo našli v eskadriljskih mesečnih časopisih (List 1. lovske eskadrilje, List 2. lovske eskadrilje, Omladinski list), žal pa nimamo vseh števil mesečnikov. Podrobne podatke imamo o tistih 106 letalcih, ki so oktobra 1944 odpovali v treh skupinah iz Alžirja v eskadrilje.

V kroniki bomo objavili vsa imena prekomorskih letalcev in njihove naslove. Ker želimo podati čimbolj podrobne podatke, prosimo vse prekomorske letalce, da nam sporočijo tele podatke: 1. ime in priimek, 2. čas vstopa v NOVJ, 3. letalske enote, v katerih je letalec sodeloval, in 4. podroben naslov. Letalcem, ki so lani prejeli vabilo na tovariško srečanje v Piranu 15. oktobra, se ni treba javljati, ker njihove podatke že imamo. Podatke sporočajte na naslov:

Zveza združenj borcev
NOV Piran

Prosimo vse borce, ki so bili ob ustanovitvi v I. SNOUB Toneta Tomšiča, naj pošljejo najkasneje do 10. julija svoje naslove na Odbor Tomšičeve brigade, Ljubljana, Beethovnova 10.

ODBOR I. SNOUB

Posvet borcev-komunistov občine Logatec

Občinski komite ZKS Logatec je 15. junija letos v Zireh sklical posvet borcev, članov ZK. Poleg večine članstva sta se posveta udeležila tudi predsednik RO ZZB NOV Slovenije Franc Leskošek-Luka in sekretar odbora Stane Bizjak-Kosta.

Posvet je odprl sekretar občinskega komiteja; v uvodnih besedah se mu je pridružil predsednik občinskega odbora ZZB NOV. Nato se je razvil pogovor, ki je bil zelo pester, iskren in je prikazal našo družbeno problematiko z vseh strani. Razjasnil je mnoga vprašanja, ki tarejo logaške komuniste in tako mnogo prispeval k razvoju njihove dejavnosti.

Razpravljavci na nedavnem posvetu v Zireh niso varčevali s kritiko do sebe, do tovarišev, ki ne razumejo ob vsakem času odnosa do borcev. Debatja je posegla tudi v odnose med sta-

rejšo in mlajšo generacijo. Tovariši, so prav povedali, da je njihovo mesto med mladino in da ji bodo s svojim zgledom pokazali pot v današnji družbi. Pri razpravljanju o odnosu med mestom in podeželjem so ugotovili, da je podeželje marsikje zastopano; to se kaže predvsem pri štipendiranju otrok borcev in urejanju stanovanjskih vprašanj. Razpravljavci so izrazili potrebo po stvarnejši povezavi med mestnimi središči in podeželjem, kar naj se odraža v trajnih in rednih obiskih našega kadra na podeželju, z zgledno dejavnostjo borcev ter predvornih revolucionarjev. Pred mnogimi leti ni nihče varčeval s časom za obiske partijskih organizacij na podeželju. Zakaj danes tega ni več? Vzroke moramo najti v lagodnosti posameznih tovarišev, ki ne razumejo problematike vasi. Ni treba, da se nekoga pocuka za ro-

kav, da pride na vas. Vsaka iskrena beseda, vsak obisk sta tam želena.

Pogovor sta zaključila tovariša Bizjak in Leskošek. Oba sta prepričljivo prikazala stanje v sedanjem družbenem razvoju. Dokazala sta, da se moramo zanesati na svoje lastne sile, ki jih je potrebno pridobivati za naša stališča. Pri tem se je treba več učiti in več delati, da bomo sposobni oceniti družbena dogajanja.

Borci letujejo

V znanem klimatskem zdravilišču Dolenjske Toplice se zdravi okrog 30 nekdanjih borcev in internirancev. Okrevališče preurejajo in bo v nekaj tednih pripravljeno. Okrevanci nam pišejo, da so povsem zadovoljni z zdravnikom dr. Pintarjem ter fizioterapevtko Marto. Morejo se poslužiti obsevanj in masaž, midromasažna telovadba pa je obvezna. V vsem zdravilišču vlada mir, katerega borci v vsakdanjem življenju tako zelo pogrešajo. Menimo, da bi morale množične organizacije, podjetja in ustanove bolj ogostiti misli na zdravljenje svojih bolnih članov. Tako v zdravilišču kot pri zasebnikih je še dovolj prostora, cena penziona pa je v zdravilišču 30 N-din in pri zasebnikih 10 N-din manj. »Zavedamo se«, nam pišejo borci iz Dolenjskih Toplic, »da je gospodarska reforma marsikoga prizadela, tako posameznika kot organizacije; vemo pa tudi to, da si pristojni organi prizadevajo ohraniti in izboljšati naše zdravje.«

IVO KAL

Povsem slučajno sem dobil v roke dnevnik »Gorenjske partizanske poti«. Lepa zamisel gorenjskih tovarišev mnogokatero navdušuje, vendar naša javnost, predvsem borci, premalo poznajo to pot, ki povezuje najbolj pomembne partizanske kraje na Gorenjskem: označena je z običajno planinsko markacijo z dodatkom črke G in ima 46 kontrolnih žigov. Dnevnik je moč dobiti pri občinskem odboru ZZB NOV Kranj, pri Planinskem društvu Kranj in še kje. Škoda, da dnevnik ne vsebuje bolj podrobnega opisa poti, ki bi opozarjal na boje, grobišča, spomenike, obeležja ipd.

IVO KAL

Zbiranje pomoči v Mariboru

Tudi v Mariboru so dosedanja koordinacijski odbor za pomoč vietnamskemu ljudstvu preimenovali v odbor za pomoč žrtvam imperialistične agresije in ga precej razširili, tako da v njem sodelujejo predstavniki vseh družbenopolitičnih organizacij. Predsednik odbora je tovariš Janez Hribar, narodni heroj in predsednik občinskega odbora ZZB.

Na seji odbora, dne 22. junija, so ugotovili, da potrebujejo Arabci, zadnja žrtev imperialistične agresije, predvsem hitro in učinkovito materialno pomoč. Vietnamci pa čimveč krvne plazme. Zato je potrebno spodbuditi vse občane, naj se v čim večjem številu odzovejo pozivu na krvodajalsko akcijo.

Odbor bo prek SZDL in sindikatov poslal vsem, ki imajo možnosti za zbiranje pomoči, obširno okrožnico s podrobnimi navodili. Poudarek bo na človekoljubju. Akcija mora biti na prostovoljni osnovi, v njej ne sme biti znakov o kakem prisiljevanju. Le tako bo akcija odraz naše enotnosti in zavesti.

Seje se je udeležil tudi predstavnik JLA, ki je navzoč seznanil z ukrepi in obširnimi pripravami za zbiranje pomoči med pripadniki armade.

Povsem razumljivo je, da so prav nekdanji borci med najbolj delavnimi. Kdo namreč more bolj razumeti, kaj prinaša vojna, kot tisti, ki je vse to občutil na lastni koži!

K. O.

Proslava dneva borca v Gornji Radgoni

V oddelku mariborskega muzeja v Gornji Radgoni je bila danes svečana proslava z odkritjem spominskih plošč, posvečenih spominu na 160 žrtev: upornikom 97. tržaškega pešpolka, borcem za severno mejo v letih 1918 in 1919, jugoslovanskim vojakom kot žrtvam vdora okupatorja v Jugoslavijo z dne 6. aprila 1941 ter 130 padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja v letih 1941—1945. Na svečanosti s kulturnim programom so sodelovali člani Mladinskega pevskega zbora iz Slatine Radencev pod vodstvom Manka Golarja, Gasilski oktet iz Gornje Radgone ter godba na pihala iz Gornje Radgone pod vodstvom Franca Irgoliča. Po proslavi so se udeleženci srečali ob partizanskem golažu na radgonskem gradu.

T. B.

Poizvedujemo

Tovarišica Rozzi Zorčič-Breda je bila voditeljica aktivistov na območju Ormož-Središče ob Dravi, sv. Mihael pri Ormožu-Koz v letih 1941—1945. Po osvoboditvi je bila sekretarka okrajnega odbora OF Ormož, ko pa je bil ta ukinitven, je odšla v Maribor, kjer je bila baje zaposlena pri »Ljudski pravici«.

Menda je nato odšla v Ljubljano, doma je bila, kolikor se spominjam, nekje v okolici Krškega. Prosim jo, naj se mi oglasi, ker njeno pričevanje potrebujem za priznanje udeležbe v NOB.

Dušan Kolarič,
postaja milice, Murska
Sobota

Ob tabornem ognju

o minulih dogodkih znova oživi na pol zaceljene rane. Toda... Nasploš pisanje o dogodkih med NOB nima namena zgolj slaviti preteklost in posamezne ljudi ali dogodke konservirati. Namen tega pisanja je mnogo obsežnejši in plemenitejši: svartiti, da se kaj takega ne ponovi več.

Nedvomno je med sorodniki nekdanjih domobrancev veliko poštenih ljudi, ki so spoznali napake svojcev in se iz njih kaj naučili. Marsikdaj je bila ta šola tudi trda in boleča. Veliko je tudi mladih ljudi, ki jim ne moremo zanikati naprednosti in dobrih namenov, čeprav so bili njihovi očetje, bratje in strici v službi reakcije ali pa so še zdaj nekje v tujini. Za take ljudi je spomin na vlogo njihovih sorodnikov še bolj boleč, kar je razumljivo. Toda zgodovina mora biti resnična in brez olepševanja, seveda pa morajo prizadeti to upoštevati.

Nekoč sem govoril s sinom očeta, ki je padel kot domobranec. Ta sin je komunist. Dejal mi je: »Očeta sem imel rad in še zdaj ga ne sovražim; vem, da bi se ohrnil v grobu, če bi se mogel, ker sem komunist. Toda prav tako se zavedam, da je padel kot žrtev neznanja in zmote, zato ne sovražim tistih, ki so ga ubili, saj so to storili v nui.«

Odziv na Leskovečovo pisanje pa je bil med Rovtarji popolnoma drugačen. Pisca so očitali njegove domnevne mladostne napake, bajtarsko poreklo, obnašanje sorodnikov, nazadnje pa celo privlekle na dan klepetavke verzje. Ali ni to poskus oživiljanja belogardizma, poskus njegovega uveljavljanja sprico napasnih predstav, da demokratizacija pri nas pomeni popuščanje reakcij?

V Rovtah imajo tudi svojo organizacijo ZB, ki šteje kakih 40 članov. Zanimivo bi bilo vedeti, kaj pravijo ti člani o napadih na vidnega borca, upokojenega oficirja JLA!

In kaj pravijo drugi borci?

M. P.

S SEJE OBČINSKEGA ODBORA ZZB NOV JESENICE

ČEDALJE VEČ POTREB PO DRUŽBENI POMOČI ČLANOM

Dne 20. junija je občinski odbor ZZB NOV Jesenice sklical razširjeno sejo in nanjo povabil predstavnike združenj ZB, VVI in ZROP, drugih družbeno-političnih organizacij ter upravnih in samoupravnih organov železarne

Razpravljali so o vrsti zadev, kar dokazuje, kako vsestransko je delo ZZB pod novim vodstvom in kako vneto si le-to prizadeva razrešiti vsa protislovja, nastala v preteklem razdobju. Preveč prostora bi zavzelo naštevane vseh zadev, ki so o njih razpravljali, zato se omejimo samo na najvažnejše:

Podatki oddelka za družbene službe pri občinski skupščini kažejo, da čedalje bolj naraščajo potrebe po družbeni pomoči našim članom. Za stalne in občasne priznavalnine ter denarne pomoči je leta 1962 občinski proračun namenil 2.060.000 dinarjev. Za letošnje leto pa je proračun namenil že 15 milijonov. Leta 1962 je samo 12 članov ZB prejelo redne mesečne priznavalnine, lani pa 49, enkratne ali občasne pa 9.

Priznavalnine dajejo tistim, ki imajo manj kot 21.000 dinarjev dohodka na mesec na člana družine.

Udeleženci sestanka so predlagali, da bi se dosedanjí najmanjši možni prejemki za borce izpred 9. septembra, ki so zaposleni, povečali na 95.000 starih dinarjev. Lani je dodatek za zaposlene borce prejelo v jeseniški občini v 25 delovnih organizacijah 185 upravičencev, samo v železarni 45. V prvem tromesečju letošnjega leta pa je to število padlo na 25 upravičencev. Če bi dvignili dodatek na skupno vsoto s prejemki v višini 95.000 pa bi se število upravičencev občutno dvignilo.

Glede stanovanjskih razmer

je zlasti železarna pokazala precej razumevanja. V zadnjih sedmih letih je dobilo od železarne stanovanje 389 bivših borcev. Tudi za strokovno izobraževanje borcev so zadnja leta zadovoljivo poskrbeli. Zato je bil odpust devetih že upokojenih borcev iz železarne, ki je hudo razburil duhove, nepotrebna senca skrbi za borce v železarni. Prav zadnje čase so samoupravni organi železarne spet pokazali večje zanimanje za vprašanja borcev. Stalna komisija za vprašanja borcev pri centralnem delavskem svetu je porok, da bodo njihove zadeve zdaj hitreje in uspešneje reševale.

Cerjav je imela komisija občinskega odbora ZZB za socialna vprašanja več podkomisij, njeno delo ni bilo preveč uspešno. Nerešene zadeve so se kopičile, ni bilo volje do dela...

Solska mladina z osemletke »Tone Cufar« se je prva odzvala pozivu za zbiranje pomoči Vietnamcev in napovedala tekmovalne vse Slovenkim šolam. Učenci so nabrali 175.000 starih dinarjev. Zato je republiški odbor OZN obenem z nekaj drugimi šolami to šolo nagradil, pohvalil ter zastopnikom omogočil obisk razstave v Slovenjem Gradcu, posvečene boju vietnamskega ljudstva za svobodo. Seje občinskega odbora ZZB so se pod vodstvom profesorja Klinarja udeležile tri učence s šole »Tone Cufar«. Udeleženci sestanka so jim na predlog predsednika tovariša Slovenka dali posebno priznanje. Po burnem

odobravanju so izročili učenkam umetniško sliko kot dar ZZB jeseniške občine. Učenka, ki je sliko prejela, se je v imenu šole zanj pristočno zahvalila in obljubila v imenu svojih tovarišev in tovarišic, da bo mladina še naprej sodelovala v vseh političnih akcijah in se vzgajala v duhu tradicij revolucionarnega boja.

Uspešna je bila tudi akcija zbiranja pomoči za vietnamsko ljudstvo, ki so jo izvajala združenja borcev. Nabrali so 642.019 dinarjev. Najbolj se je izkazalo ZB »Sava«, nato pa »Podmežak-lja« in ZB v Kranjski gori.

»Kurirčkova pošta« je tudi letos lepo uspela in se izkazala kot eden izmed najboljših načinov prenašanja revolucionarnih tradicij na mladino. Žal pa se pri njeni izvedbi prosvetni delavci včasih umaknejo in prepustijo mladino borcem, ne da bi kaj pomagali. Dobro bi bilo, če bi ZB pri izvedbi sodelovale tudi krajevne skupnosti.

Navzoči so med drugim ugovorili, da je pogosto mladina prepuščena sama sebi in da zato včasih postaja plen sovražne propagande ter klerikalizma, pri čemer igrajo določeno vlogo tudi filmi, ki slikajo življenje na Zahodu kot raj na zemlji. Zato je še vedno naloga vseh borcev mladini pomagati pri iskanju resnice.

Med mnogimi jeseniškimi prebivalci vlada mnenje, da nekateri prosvetni delavci kažejo do otrok borcev in sploh delav-

cev omalovažujoče in celo pristranske odnose. Ko bodo o tem imele družbeno-politične organizacije zbrane bolj točne podatke, so sklenili sklicati javno tribuno in ugotoviti, kje je krivda za tako mišljenje in če ima sploh kakšno stvarno podlago. Temu mnenju botrujejo tudi podatki, po katerih so se učni uspehi v občini poslabšali za 20 odstotkov v primerjavi z drugimi slovenskimi mesti.

Govoril je tudi predstavnik železarne ing. Ivo Arzenšek. Povedal je, da ima železarna precejšnje težave zaradi gospodarskih razmer, zaradi prehoda na tržni način poslovanja. Delovna storilnost se zaradi zastarelih strojev ni bistveno dvignila, naročila upadajo. Zato se kopičijo zaloge. Najbrž bo potrebno zmanjšati število zaposlenih. Zato bo potrebno malo več strpnosti in medsebojnih stikov, nastale težave borcev pa bo potrebno urejati na bolj človeški način. Borci se bodo morali skupaj z upravnimi in samoupravnimi organi boriti za preprek železarne. Gospodarski položaj je tudi kriv težav z zaposlovanjem, ker podjetja ne ustanavljajo novih delovnih mest.

Ob koncu so se dogovorili tudi glede nekih sprememb v sestavi sekretariata občinskega odbora in v samem občinskem odboru. Posebna komisija pa bo oblikovala sklepe in jih poslala vsem, ki so sodegovorni za uspešno delo združenj.

Karel Zorko

»Marsikje ne najdemo skupnega jezika...«

ZAPIS Z DELOVNE KONFERENCE NA VIČU

Občinski odbor ZZB NOV občine Ljubljana Vič-Rudnik je pred kratkim sklical delovno konferenco predsednikov in tajnikov združenj borcev, VVI in ROP.

»Z združitvijo organizacij borcev, invalidov in rezervnih oficirjev ter podoficirjev v enotno organizacijo se je naše delo odvijalo v glavnem v komisijah, ki so zadovoljivo opravljale obsežno delo,« je pričel konferenco predsednik občinske ZZB Stane Vrhovec. Nato je v izčrpnem poročilu ocenil delo organizacij v minulem obdobju od zadnje redne skupščine. Se posebno je poudaril, da so letošnji občni zbori združenj lepo uspeli, da so bili izredno dobro obiskani ter da se organizacije ne zapirajo več same vase. Prav tako razveseljivo je dejstvo, da se je članstvo združenj prizadevalo vključiti v družbeno-politično življenje občine ter da koristno sodeluje pri izvajanju načel gospodarske reforme.

Pomanjkanje denarja je že dolga leta boleč refren; tudi komisija za rezervne oficirje in podoficirje v viški občini občuti težave pri izvajanju programa: prirejanju orientacijskih pohodov, strelskih vaj, nabavi orožja ipd. Ob kadrovskih vprašanjih pa komisija ugotavlja, da je treba mladim oficirjem in podoficirjem še bolj kot doslej omogočiti uveljavljanje v vodstvih organizacij.

Na zadnjih letnih konferencah so terenske organizacije invalidov potožile, da niso informirane o dogajanjih na invalidskem področju v taki meri kot pred združitvijo občinskih organizacij ZB in ZVVI. Občinska komisija je zato priredila posvetovanje predstavnikov združenj invalidov. Poleg tega se mnogi člani združenj VVI pritožujejo, da člani ZB čisto pozabljajo nanje. Delovna konferenca je odločno poudarila potrebo, da združenja borcev in invalidov delajo z roko v roki, še posebno sedaj, ko naši stvarnosti tuji elementi poskušajo vzbuditi med članstvom združenj nezaupejanje, razprtije in podobno.

V razpravi, v kateri so si razpravljali odločno in jedrnatno podajali besedo, so najprej govorili o priznavalnih. Na nekaj ogorčenih pripomb, da so priznavalnine celo v isti ulici in seveda pri borcih istih materialnih možnosti različne, je predstavnik RO ZZB NOV Slovenije Slavko Kovačič odgovoril, da je že sprejeto stališče, po katerem naj bi uvedli enotne kriterije za podeljevanje in višino priznavalnin na vsem območju Ljubljane. Z novim letom bo to vprašanje zagotovo urejeno. Za sedaj pa bo treba dobro preučiti vlogo vsakega prosilca, da ne bo treba kasneje jemati, je še dodal Janez Režek, ki je vodil konferenco.

Mnogo hude krvi med viškimi borci in invalidi povzroča tudi dolgotrajno reševanje vlog za priznanje posebne delovne dobe. Na konferenci so še enkrat poudarili, da ljudje, ki na komunalnem zavodu za socialno zavarovanje rešujejo vloge, ne poznajo zadovoljivo problematike udeležencev NOB. Sicer pa je mnoga vprašanja v zvezi s priznavanjem posebne delovne dobe pojasnil tovariš Kovačič.

V razpravo je posegel tudi predsednik ZZB NOV Stane Vrhovec: »Zavedati se moramo pomembnosti vodenja enotne politike v občini. Žal marsikje ne najdemo skupnega jezika in po nepotrebnem izgubljammo moči v medsebojnim obračunavanju. Nujno je potreben enoten koncept naše politike na vasi. Za separatizem, ne bi smelo biti prostora v našem političnem delu. Materialni problemi ne bi smeli biti najbolj važni, temveč naj nam bo prvo enoten nastop v katerikoli akciji.« Željo po enotnem delovanju ZB, SZDL in ZK na terenu, še posebno v obliki pogostejših skupnih sestankov, so izrazili tudi drugi udeleženci konference.

Na konferenci so viški borci in invalidi ter rezervni oficirji in podoficirji še enkrat obsodili izživljanje ameriških imperialistov v Vietnamu, na Bližnjem vzhodu in drugod. Domenili so se tudi, da bodo okrepili zbiranje pomoči za Vietnam in arabske narode.

-žč-

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital
TOVARNE SVILANIT KAMNIK

Oglasite se!

Brigadni odbor Cankarjeve brigade nujno potrebuje točne naslove naslednjih tovarišev in tovarišic, bivših borcev in bork te brigade, ki so se vpisali leta 1952 ob proslavi v Dolenjskih Toplicah, niso pa dali svojih naslovov.

Jože Adamič-Ciril, Alojz Ahlin, Mirko Anžič-Albert, Leopold Arlič-Polde, Anton Bajc, Leon Bajc-Jože, Alojz Bambič, Roman Barle, Franc Belej, Franc Benšek, Franc Biaggi, Ivan Bizjak, Franc Boj, Alojz Boj, Žil, Franc Brekar-Vido, Jože Brodarič, Martin Brodarič, Roman Bevk, Jože Bedenčič-Iztoč, Ivan Canija, Jože Cekuta-Jurček, Ivan Campa, Valentin Carman, Feliks Cerne-Zivomir, Janko Černigoj-Stanko, Anton Česnik, Maks Čihol-Milan, Ivan Črnogoj, Vinko Čučnik, Božidar-Miloš, Ivan Džordjevič, Rok Dobrovec, Jože Dokan, Anton Dolenc, Alojz Dolžar, Dane Dolžar, Jože Dolžan, Alojz Drnovšek, Adolf Držin-Brane, Rajko Erjavec, Rudolf Eršič, Adolf Eržen-Brane, Jože Fončan, Alojz Gaberšček-Sotin, Jože Gačnik, Anton Gale, Leopold Gams, Franc Gerden, Marička Glavan, Anton Golc, Leopold Goljat-Kovač, Franc Goljuš, Albin Golobč-Bine, Jože Golobč, Karl Grabnar, Alojz Graneč, Franc Gramc, Ivan Grman-Mirko, Gregor Gregorin, Franc Gruđen, Konrad Grunč, Jože Guđen, Jože Habič-Fonzi, Vinko Habjan-Vinko, Ančka Hafner, Ivo Hafner-Riko, Ledvik Hecl, Anton Hočevar-Crni, Janez Hohnik-Reksl, Lojze Hribar-Metod, Valentin Hribar, Franc Hrovat-Gasper, Jože Hrovat-Zmago, Franc Hrovat-Golček, Anči Ivančič, Ivica Ivančič, Vrabl-Brega, Boris Jager, Kazimir Jakše, Jože Jalovec, Jože Janežič-Hribček, Miloš Janžič-Niko, Ivan Jarc-Ante, Samo Jarc, Jože Jarm-Mazga, Stane Javornik, Drago Jerman-Mirko, Valentin Jeslin, Hilda Jezeršek, Anton Jordan-Tonč, Franc Juh, Pavle Kaplan, Ignacij Karničnik, Amalija Kerševan-Malič, Jože Klajder, Ivo Ing. Klemenčič, Mirko Knafelec, Mihael Kocmur, Franc Kofol, Leopold Kogoj, Matevž Kolarič, Janez Konjar, Mariča Konvalinka, roj. Lakovič, Stane Korenčič, Jože Korintnik, Viktor Korintnik, Ciril Kos-Metod, Vili Kos-Veljko, Jože Košir, Franc Kotar, Franc Kotar, Ciril Kovačič, Ludvik Kovačič, Lado Kozomara-Lazo Lazarevič, Rado Kramaric, Janko Kranjčič, Franc Krafvec, Jože Kras, Alojz Kušar-Miha, Alojz Kušar, Žil, Kuzma, Jože Ladiha, Stanislav Lampič, Viktor Lazar-Slovenko, Ivan Leban, Boris Lenček-Igor, Franc Levstik-Miloš, Edvard Likar-Mihoc, Zdravko Lozej-Pat, Hinko Ložinšek-Hinko, Jože Lukek, Ema Margster, Julij Malešič-Jule, Martin Malnarič, Stane Matekovič, Drago Matko, Marija Matko, roj. Rozman, Ludvik Matoh, Tone Mavrin-Tonček, Franc Medved, Franc Menih, Franc Mihelič-Cigo, Jože Mihelič, Josip Mir-Jaka, Valentin Mlakar, Polj Nardoni-Sever, Marija Nemanic-Micka, Leopold Orlič, Karlo Osredčar-Dimež, Ivanka Ostri, Janez Oven, Franc Ožbolt-Veljko, Vinko Pahuljč, Vinko Palme, Martin Pavlin, Milan Pečar, Jože Pečjak, Stojan Pertovt, Ani Peskar, por. Silbar, Janez Petan-Bričo, Milha Petan-Bričo, Rudi Petan, Zdravko Petan, Franc Petrovič, Franc Pezdirc, Stane Pezdirc, Karel Pirc-Drago, Lovro Planinšek, Metod Počrnica, Slavko Podilpec, Zvone Podilpec (Ivan?), Lojze Polajnar, Vincenc Polajnar-Cene, Milan Požar, Alojz Radoj, Stanko Požun, Egidij Prašnikar-Gvido, Milan Premru, Viktor Pučelj-Boris, Rado Pušenjak, Ignac Radelj, Niko Rajnovič, Martin Radkič, Jože Rancinger-Dušan, Angela Rancinger, Stane Razdrhič, Tine Remškar-Kostja, Pavel Rihar-Milja, Anton Rohža, Jože Rot, Ivan Rozman-Zane Joki, Stane Rozman, Martin Rukše, Danilo Samsa-Tomaž, Vlado Dr. Schmidt, Anton Sedlar, Marjan Seliskar, Franc Simončič, Ciril Sitar-Ice, Leopold Skočir-Ceh, Stanko Skube, Ivan Smolič, Jože Sopič, Jože Sprčić-Zvezda, Mihael Stalovsky, Branko Stanković, Martin Stepan, Anton Stipančič, Danilo Stojkovič, Anton Stojnič, Bojan Stritar-Gorazd, Jože Stritar, Heri Sušan, Mimi Seme-Dora, Viktor Senica-Zmago, Slavko Setina, Anton Škerjanc, Danilo Solar-David, Ivan Spilar, Franc Spolar, Anton Štitar, Janko Strumbeč, Stanko Stuber, Jože Strukej, Tone Strukej, Jože Svajger-Pepe, Milan Tomaž, Anton Tomac, Anton Tomc, Karel Trnpuž, Miran Tratinik, Vinko Trincaš, Ivo Turk, Jože Turk, Avgust Ubrin, Alojz Ubrin, Jože Vardjan, Martin Vardič, Aleksander Weiss, Miloš Vegal, Savo Vesel, Janez Videtič, Jože Vidic, Drago Vidmar, Feliks Vidmar, Miroslav Vidmar, Stane Vidmar, Franc Virenec-Vaško, Anton Vlačič-Tonček, Ivan Volaj-Zdravko, Draga Vrabec, Stane Vrščič, Alojz Vrščič, Avgust Vrjar, Peter Vrtovšek, Marjan Zadnik, Milan Zagorec, Franc Zidar, Franc Zoran-Filip, Franjo Zupančič, Jože Zupančič, Stane Zupančič-Iztoč, Gregor Zaler, Franc Zingar-Lazar, Luce Zitnik, Anton Znidar, šič.

Kozjanskemu odredu so podelili domicil. — Minulo nedeljo je bilo v Brežicah veličastno partizansko slavlje, ko so občinske skupščine Brežice, Krško, Sevnica, Laško, Sentjur in Smarje pri Jelšah podelile domicil kozjanskemu odredu. Kozjanci so medse povabili tudi borce Zagorskega odreda, in na brežiškem stadionu se je razvila velika manifestacija bratstva in enotnosti. Slavljenice so pozdravili tudi ugledni družbenopolitični delavci: predsednik skupščine SRS Sergej Kraigher, predsednik RO ZZB NOV Slovenije Franc Leskošek-Luka, članica predsedstva CK ZKS Lidija Sentjura, članica IS SRH Milka Kufrin in drugi

Ne pozabimo preteklosti

»Preteklost je učitelj prihodnosti«, je dejal predsednik krajevnne skupnosti SZDL v Podčetrtku, ko smo ga srečali sredi priprav za proslavo krajevnega praznika. Njihov praznik niti ni čisto ozko krajevni, ker ga hkrati praznujejo v Podčetrtku, Olimju, Virštajnu, Imenem, pa še onkraj Sotle. Utemeljili so ga v spomin na okroglega sekretarja KP Krapine in zagorskega prvoborca Eda LESKOVARJA, ki je poleti 1942. izgubil življenje na Virštajnu. Zasljepljeni in nevedni domačini so pripeljali na sled neznanega gosta v nekdanji Štuklovi gostilni nemške žandarje. V neenakem spopadu ga je zadelo svinčenka v sence, ko je menil, da se je zaklonil za trden zid, pa je to bila samo ometena lesena stena. Neznanka so zagrebeli brez imena pri far-nem pokopališču v Podčetrtku in komaj po sedemnajstih letih izsledili, da je tam končal svojo revolucionarno pot hrvaški junak. S svojim praznikom se ljuj-dje Gornjega Obsotelja oddol-žujejo spomnu velikega borca in hkrati utrjujejo sožitje obeh ljudstev ob Sotli.

Obenem se spominjamo kmečke matere Ane Bahove iz Virštajna, ki so jo skoraj ob istem času iztrgali komaj trimesečnemu sinku ter jo ubili med prvimi talci v Mariboru. Pionirski odred na virštajnski šoli ponnosno nosi njeno ime z zlatimi črkami izpisano na rdečem praporu.

Prav tako se spominjamo Karla Černigoja, begunca s Primorskega ter šolskega upravitelja v Podčetrtku, Martina Kneza, občinskega sla, in Leopolda Novaka, gluhomemega hlapca pri klobučarju Peterelu, treh talcev, ki so jim podivjani kretski padalci porezali ušesa, jezike, skopali oči in jih zmrcvarili v noči na 10. maj 1945. ob svitu svobode. Pionirski odred v Podčetrtku, ki je prav letos prejel »Kipec kurirja Jovice« kot najboljši pionirski odred Jugoslavije, častno nosi na svojem praporju ime »Treh talcev«.

»Ne pozabimo preteklosti, da bomo lahko živeli«, pravi šolski upravitelj Jože Brilej, ki s celotnim vzgojnim delom skuša oblikovati obsestelsko mladino v osebnosti, ki spoštujejo preteklost, naš čas in življenje. Praznik pa vseeno ni usmerjen samo v preteklost: praznujejo svoje uspehe. Letos je nedvomno med najlepšimi uspehi osnovne šole v Podčetrtku, ki je pravkar prejela poleg najvišjega pionirskega odličja še zlato značko Društva prijateljev mladine, šolski upravitelj Jože Brilej pa Zagarjevo nagrado, ki je namenjena najboljšim slovenskim pedagoškim delavcem.

Letošnji praznik je vedrejši, ker so končno tudi »atomske toplice« z novim urejenim bazenom zaživele in dajejo obet za močnejši turistični razvoj Obsotelja. Veliko ljudi prihaja, med njimi je tudi veliko borcev, ki iščejo zdravje v topli radio-

aktivni vodi. Zda pa se pripravljajo še na gradnjo velikega vodovoda, ki bo speljal prvovrstno vodo izpod Olske gore vse do Pristave in do Golobinjske verjetno že jeseni.

Praznično razpoloženje greni predvsem še utrjena, jamasta obsoteljska cesta, ki ne zmora naraščajočega prometa in zavija v oblake prahu sicer zeleno in razgibano pokrajino. Asfaltna cesta, ki bi spojlja 27 km poti med asfaltnima konicama v Kumrovcu in Mestinju, je velika želja Obsotelčanov in tudi upanje, ki obeta velik razmah zatajevanih turističnih možnosti.

Preteklost, sedanjost in prihodnost se prepletata ob njihovem praznovanju. Letos ga končujejo po vrsti kulturnih prireditve 9. julija z zborovanjem ob spomeniku padlih borcev, s svečano sejo krajevnne skupnosti in repizo partizan-skega napada na Podčetrtek, ki ga bodo pod vodstvom nekdan-njih borcev izvedli pionirji in mladinci.

r. l.

BRIZGANEC Z PROSIM!

Grademsko

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

● Nova ameriška divizija v Vietnamu

Ameriška kopenska vojska je dobila novo divizijo. To je 9. pehotna divizija, ki so jo formirali že lani, letos pa so jo poslali v Južni Vietnam.

Divizijo sestavljajo tri pehotne brigade, ogledniški bataljon, inženirski bataljon, letalski bataljon ter osem pehotnih in en moto-pehotni bataljon. Njena artilerija pa ima tri divizione havbice 105 milimetrov, divizion havbice 155 in 203,2 mm in divizion raket »Honest John«. V vsej diviziji, ki pa nima nobenih tankov, je kakih petnajst tisoč mož.

Vojška veda in tehnika

»Hawk« na novem vozilu,

nalašč pripravljenem za prevoz in izstreljevanje znanih ameriških protiletalskih raket tipa »Hawk«. Vsako tako gosenično vozilo XM 727 ima po tri rakete, tri vozila skupaj pa sestavljajo desettino. Na vozilu so vse potrebne elektrone inštalacije, zraven pa spata še priklopa za opremo za ugotavljanje in spremljanje ciljev, kakor tudi za usmerjanje izstrelka. Med opremo je raziskovalni radar, razen njega pa še zelo močan radar, namenjen za osvetljevanje cilja.

OSNOVNE ENOTE VSAKEGA VEČJEGA LADJEVJA SO LETALONOSILKE, KAR PREPRIČLJIVO DOKAZUJE NE SAMO VIETNAMSKA VOJNA, TEMVEČ TUDI NAJNOVEJŠI DOGODKI NA BLIŽNJEM VZHODU

LETALONOSILKE

(NADALJEVANJE IN KONEC)

Nove izpopolnitve

V zadnjih letih so reakcijska letala dokončno izpodrinila propellerska letala, hkrati pa spravila iz odrevenelosti osebje mornariškega letalstva, ki že dolgo časa ni pripravilo ničesar novega. Čeprav so z uvedbo posebnega pristajališča odpravili službo »bat's mana«, so le čutili potrebo za usmerjanje letal med njihovim pristajanjem. In tako so Britanci začeli prvi uporabljati optično napravo, ki je znana pod imenom »pristajalno zrcalo«. Gre za konvavno zrcalo, v katerem pilot natančno vidi podobo posebnega usmernika pred ogledalom. Če je podoba nad ograjo, potem je to znak, da leti previsoko. Če pa pilot vidi podobo nižje od ograje, potem se letalo približuje prenizko. Pravilno bo pristalo le, če pilot vidi podobo usmernika v višini ograje.

Težave pa niso bile le s pristajanjem, temveč je bilo treba storiti še marsikaj drugega. Letala so postala večja in težja, iz tega pa izvirajo težave pri parkiranju in katapultiranju. Z vskladičenjem oziroma parkiranjem je še nekako šlo, kajti po uvedbi posebnih pristajališč je na krovu bilo dovolj prostora. Razen tega pa so začeli delati letala, katerih krila je moč preganiti.

Huče pa je bilo s katapultiranjem. Poprej so imeli katapulte na stisnjen zrak. Ta je potiskal bat, ki je imel na krovu poseben podaljšek s coklo. Cokla je drsela po žlebu vzdolž vzletišča in dajala letalu čedalje večji pospešek. Vse dotlej, dokler nova letala niso, bila težja kot 12 do 14 ton, je še nekako šlo, ker so sproti povečevali pritisk zraka v jeklenkah. Ko pa so letala prekoračila to mejo, so nastale velike težave. Že med korejsko voj-

no je na ameriških letalonosilkah prišlo do dveh močnih eksplozij. Da bi se izognili novim smrtonosnim katastrofom, so se morali lotiti povsem novega načina reševanja tega vprašanja.

POGLED NA KROV ATOMSKE LETALONOSILKE »ENTERPRISE«, KI JE S SVOJIMI 85.000 TONAMI NAJVEČJA VOJNA LADJA NA SVETU

Britanci so se spet odrezali. Po dolgem preučevanju so le odkrili, kako bi bilo mogoče v te namene uporabljati paro iz ladijskih kotlov, ne da bi bilo treba imeti za katapult poseben motor. Pod krovom so imeli cilindar s batom in ko so v cilindru spustili paro s potrebnim pritiskom, je ta potiskala z zaželeno hitrostjo bat pred seboj.

Brodovje modernih letalonosilk

Čeprav so vsi novi dosežki prihajali iz Velike Britanije, se z njimi ni prva okoristila britanska, temveč ameriška mornarica. Potem ko so Britanci izgubili svoj imperij, so bili finančno prešibki, da bi se lotili gradnje novih ladij. Vse, kar so še lahko storili, je bila modernizacija starih letalonosilk. Zato je imela Britanija 1955. leta le še sedem takih ladij, ki so še kaj veljale — tri težke (ena je imela 45.000, dve pa po 30.000 ton) in štiri lahke letalonosilke (vsaka po 22.000 ton).

Nasprotno pa Američani niso imeli z modernizacijo nobenih težav in so med korejsko vojno imeli kar štiriindvajset težkih in osem lahkih letalonosilk, razen tega pa so najhitreje gradili še tri letalonosilke tipa »Midway«, izmed katerih je vsaka imela po 45.000 ton. V 1956. letu je ameriški kongres odobril gradnjo jedrske letalonosilke »Enterprise« s 85.000 tonami, v morje pa so jo potisnili dve leti kasneje. To je največja vojna ladja na svetu.

To pa še ni vse. Čeprav je ameriško ladjejeje letalonosilke že sedaj trikrat močnejše od vseh drugih letalonosilk v svetu, so ga okrepili še z dvema 65.000-tonskima ladjama (»Kitty Hawk« in »Constellation«) in drugima dvema letalonosilkama

(»Ameke« in »J. F. Kennedy«), ki imata tudi 76.000 do 80.000 ton. Na tem ladjevju bazira 1256 najmodernejših letal (448 prestrežalcev, 672 lahkih bombnikov in 136 težkih bombnikov, ki imajo več kot 20 ton in ki lahko ponesejo tudi hidrogen-ske bombe).

Ko so na Koreji Američane presenetili in jih polislili prav na jug polotoka, bi brzokone prišlo do njihove katastrofe, če ne bi pravčasno intervenirali s štirimi letalonosilkami, »marnarji« in 1. konjeniško divizijo. Ko pa so kasneje Kitajci obkolili 1. divizijo mornariške pehote, se ima ta le letalonosilkam zahvaliti, da je niso povsem uničili.

V južnovietnamskih vodah ima ameriško 7. ladjevje tri letalonosilke s kakimi sto letali. Kaže, da so z rezultati kar zadovoljni, kajti v nasprotju primeru obrambnemu ministru McNamari ne bi uspelo pridobiti kongresa za takojšnjo gradnjo druge atomske letalonosilke, medtem ko pripravljajo načrte že za tretjo in četrto letalonosilko te vrste. V takih spopadih, kot sta korejski in vietnamski, letalonosilka velikosti »Enterprise« nadomešča kompletno kopensko letalsko bazo. Gradnja letalskega oporišča na kopnem je namreč dolgotrajna in draga zadeva, razen tega pa ga je treba še dobro varovati.

Ni naključje, da so izraelski napadalci v bojih z arabskimi enotami uporabljali tudi napalm bombe. To orožje je pokazalo strahotno uničevalno moč že na Koreji in v Južnem Vietnamu. Zato je čedalje več tistih, ki zahtevajo, da je treba njegovo uporabo prepovedati.

NAPALM

IZ ČESA JE NAPALM?

V združenih državah Amerike so takoj po končani prvi svetovni vojni začeli raziskovati, kako bi mogli tudi bencin uporabljati kot bojno sredstvo. Odkriti je bilo treba način, da bi se ta, pomešan z ustreznimi dodatki, zgostil in goril bolj počasi. Ker pa se jim prvi poskusi niso posrečili, so delo na tem področju prekinili.

Ameriške strokovnjaki so ponovno načeli to vprašanje šele 1941. leta, ko so bile ZDA na pragu vojne. Takrat so imeli več sreče. Prvi napalm so napravili že leto dni kasneje, tako da so bencinu primestali 8% kavčuka. Vendar pa so tudi tedaj morali odnehati, kajti najpomembnejši izvor kavčuka v Aziji so bili kaj hitro v japonskih rokah.

Američani kljub temu niso odnehali. S poskusi so nadaljevali vse dotlej, dokler niso uspeli. Novi napalm so dobili tako, da so bencinu dodali aluminijev prah in neke ekstrakte iz kokosovih oreh, razen tega pa še oleinsko kislino, da bi mešanica postala gostejša.

Napalm je podoben pralnemu prašku: je zrna, sivobel in hitro hlapi. Povrh vsega pa je zelo občutljiv in vlaga nanj kvarno deluje. Zanimivo je, da za pripravo napalma niso nujne nobene posebne naprave. Zato ga lahko izdelujejo kar na bojišču. Ves postopek je v tem, da prašek med mešanjem strešajo v bencin. Na kakovost mešanice vpliva zunanja temperatura. Če je ta manjša kot 10 stopinj C, bo zgostanje potekalo zelo počasi, če pa je večja kot 35 stopinj C, bo pa ves postopek prenegel.

»OGNJENE BOMBE«

Med gorenjem napalma nastaja huda vročina — do 1700 stopinj C. Čas gorenja je odvisen od sestave mešanice in njene količine. V primeru, ko

napalm raztresejo po večji površini, bo goril približno pol minuto, če pa gre za večje količine (na desetine litrov), se utegne gorenje zavleči na več ur.

Požar je mogoče zanetiti že z manjšo količino napalma. Če pa žele z mešanico prekriti večjo površino, morajo uporabiti metalec ognja ali pa letalo. Toda metalec ognja nese premalo daleč, da bi v te namene povsem ustrezal. Zato je za potresanje večjih površin z napalmom najbolje sredstvo letalo.

Letala spuščajo napalm na dva načina — v obliki zažigalne bombe in v obliki tako imenovane »ognjene bombe«, kar navadno imenujejo kar »napalm«.

Že med drugo svetovno vojno so izdelovali zažigalne bombe M. 69. Težke so bile po tri kilograme, uporabljali pa so jih za strateško bombardiranje Japonske. Razen teh so Američani imeli tudi že dve vrsti po petdeset kilogramov težkih napalm bomb za napade na večje industrijske objekte.

Izvrstne uspehe pa so dosegli z »ognjenimi bombami«. To so rezervoarji, napolnjeni z bencinom in z dodatkom napalma. Nanje so pritrjene zažigalne ali fosforne bombe z udarnimi vžigalniki. Med drugo svetovno vojno so predvsem na Tihem oceanu uporabili kakih 40.000 takih bomb, kasneje pa še na drugih bojiščih.

Teh rezervoarjev je več vrst. Na Koreji so Američani najraje uporabljali rezervoarje, napolnjene s 500 litri želatinskega bencina in s 6 do 13% napalma. Čim več je napalma v bencinu, tem dlje bo mešanica gorela, toda zajela bo manjšo površino; in nasprotno: čim manj napalma, tem hitreje je gorenje in toliko večja površina, ki jo plamen zajame. Za napade na vojaške in strelskih ro-

vih uporabljajo gostejšo mešanico, redkejšo pa takrat, če so vojaki na prostem.

Bomba je najučinkovitejša, če jo spuste iz višine 30 metrov. V tem primeru bo bomba natančno in skoraj vodoravno priletela na tla ter prekrila približno 25 metrov širok in 90 metrov dolg prostor. Učinkovitost bombe bo precej manjša, če se bo zarila v zemljo. Slabe strani tega bojnega sredstva so torej te: letala morajo odmetavati bombe z napalmom v nizkem poletu, merjenje mora biti natančno in učinkovitost bomb je na mehkem zemljišču manjša.

TANKI — METALCI NAPALMA IN NAPALM FUGASE

Čeprav napalm spuščajo predvsem iz letal, je to moč storiti tudi drugače — z minometi, topovi, metalci ognja, iz tankov itd.

Ugotovili so, niso pa mogli pojasniti vzroka za to, da metalci ognja nesejo dvakrat dlje, če uporabljajo napalm, kot pa v primeru, če gre le za navadno mešanico. Seveda pa na doseg vpliva še marsikaj drugega, predvsem pa smer in moč vetra. Največja pomanjkljivost ročnih metalcev plamena je v tem, da so njihovi rezervoarji premajhni in omogočajo le šest do osem curkov v skupnem trajanju osem do deset sekund.

Povsem nekaj drugega pa je s tanki-metalci ognja, ki imajo tako velike rezervoarje, da lahko brizgajo svoj napalm najmanj minuto na cilje, ki so oddaljeni do 180 metrov.

Če so metalci ognja predvsem ofenzivno orožje, bodo za obrambne namene v prvi vrsti uporabljali napalm fugase. V tem primeru gre za 200-litrsko bencinske sode z napalm mešanico, ki jih zakopljejo v tla in dobro maskirajo. Med sovražnikovim napadom jih aktivirajo s fosfornimi granatami.

Razen tega pa imajo v teh sodih še eksplozivno polnitev, da bi bil napalm čim učinkovitejši. Taka fугasa bo uspešna do trideset metrov razdalje. Uporabljajo pa jo lahko tudi za osvetljevanje zemljišča. V te namene bo sod z 200 litri mešanice zadostoval za vso noč.

IN OBRAMBA PRED NAPALMOM?

Napalmska mešanica gori zelo intenzivno in požge vse, kar zajame. Pred njim na odkritem zemljišču ni zaščite. Naj omenimo, da v tem primeru ne gre toliko za opekline kot za združen učinek velikega strahu, pomanjkanja kisika, dima, plinov in visoke temperature. Plamen, ki ga povzroča napalmska mešanica, je mogoče gasiti le s peskom, prstjo in gasilsko peno.

Skratka, napalm je strahotno orožje, pred katerim skoraj ni neposredne zaščite.

Fotografija z vprašajem

Dne 13. junija 1943 je pobegnili iz okolice Beljaka k partizanom na Karavanke skupina 12 sovjetskih državljank; med njimi sta bili dve dekleti, Ana in Tamara. Skupino je vodil gestapovec Kristan, ki je kmalu nato prejel za službeno kazeno. Nad polovico beguncev so Nemci zaradi Kristanove izdaje še v Beljaku prijeli. Begunci tudi niso vedeli, kakšno umazano vlogo opravlja Kristan...

Različne usode so doživeli ti ljudje pri nas. Obe dekleti, Tamara in Ana, sta se po vojni srečno vrnili v domovino, za druge pa se ne ve. Nekaj jih je padlo. Med drugimi so Nemci 2. julija na Pokljuki, na Lipanci, ko je bila razbita Pokljuska četa, ujeli nekoga Nikolaja Jahimoviča, rojenega 13. avgusta 1923 v Zitomiru. Kot tak je vpisan v jetniški knjižici v Begunjah, od tam pa so ga odpeljali 10. julija na celovški gestapo. Kasneje so Nemci po taborišču za sovjetske državljane vladili nekoga na smrt izmučenega ujetnika in ga kazali rojakom, češ, pogledite, kaj se bo zgodilo z vami, če bo kdo zbežal. Iskali smo Jahimoviča ali svojce, pa ni-

smo našli nikogar. Pač pa se je zvedelo, da je bil ujeti partizan (prvi z leve proti desni) Viktor ali Vitja Velboi, plavalasec z modrimi očmi, ki je delal v tovarni celuloze in papirja pri Beljaku. Ali je ujeti Velboi Nemcem povedal izmišljeno ime in podatke, da bi se rešil in nekaj prikril? Morda se ga spominjajo borci Pokljuske čete in sojetniki iz Begunj?

Drugi z leve proti desni je Jakov Solod-Petkov. Nekaj časa je bil pri agitpropu belokranjskega okrožja, nato pa komandir 3. čete 3. bataljona v 8. brigadi. Padel je spomladi 1944 pri Beljaku. O njem smo že poročevali v žilkih listih. Kasneje smo odkrili tudi njegove osobne podatke, iz katerih smo ugotovili, da je bil rojen 29. januarja 1918 v Černigovu, pa je bil rojen 29. januarja 1918 v Černigovu, pa je bil rojen 29. januarja 1918 v Černigovu, pa je bil rojen 29. januarja 1918 v Černigovu.

Fotografija je nastala tik pred odhodom skupine sovjetskih državljank k partizanom neke v pokolci Beljaka, poslala pa nam jo je Ana Zelovskaja, ki zdaj živi v SZ na Krimu. Kdo so drugi fantje in dekleta na sliki, kakšna je bila njihova nadaljnja usoda?

NA SLEDE VIDI MO, KAKO NA NEKEM LETALISCU PRIPRAVLJAJO NAPALM BOMBE

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

NAVPIČNI MANEVR
ali MANEVR V TRETJI DIMENZIJI

Ko je komandantom vojskupin se armad v drugi polovici prve svetovne vojne prišlo na misel, da bi začeli z letali pošiljati drzne in pogumne ljudi posamič ali v manjših skupinah v sovražnikovo zaledje, kjer naj bi zbirali podatke, vohunili in izvajali diverzantske akcije, niso niti slutili, da to pomeni novo vrsto bojnega udejstvovanja, ki ga sedaj poznamo pod nekoliko nenavadnim nazivom — »navpični manever« ali »manever v tretji dimenziji«. Od prvih zračnodesantnih diverzan-

tov, ki so 1916. leta porušili v ruskem zaledju železniško progo Rovno—Brodi, pa do ustanovitve sodobnih zračnodesantnih enot je minilo že skoraj petdeset let, vendar kljub temu še sedaj nimajo enakih stališč o pomenu teh enot in njihovega navpičnega manevra v sovražnikovo zaledje.

Zračni desanti v drugi svetovni vojni

Velike sile so že med prvo in drugo svetovno vojno — spr-

va na vojaških manevrih, kasneje pa tudi v lokalnih vojnah za ohranitev kolonij — začele prevažati enote in vojaški material s transportnimi letali. Hitri in učinkoviti ukrepi so dali dobre rezultate. Vojaški teoretiki so se čedalje bolj navduševali za idejo, da bi bilo moč s prevozi enot in materiala po zraku v sovražnikovo zaledje doseči ustrezne taktične ali operativne cilje. Sovjetska zveza je okrog 1930. leta že imela prve zračnodesantne enote, kmalu nato pa je na raznih manevrih pokazala, kako jih je mogoče množično uporabljati. V »sovražnikovo« zaledje so s padali spuščali na stotine in celo na tisoče vojakov, hkrati pa z letali prepeljali pet do šest tisoč vojakov s topovi, municijo, motornimi vozili in hrano vred. Na podlagi izkušenj iz sovjetskih manevrov so sestavili manjše zračnodesantne enote tudi Francozi, Britanci in Američani. Najbolje pa je te manevre ocenil nemški Wehrmacht in se začel pripravljati na večje in množičnejše zračnodesantne operacije.

Toda že zračnodesantna operacija na Kreta v aprilu in maju 1941. leta je pokazala, kako zelo tvegane utegnejo biti take operacije in kako se lahko spremene v Pirove zmagave. Izmed 30.000 nemških vojakov, ki so krenili na Kreta, jih je 15.000 padlo ali bilo ranjenih. Vzroke za njihov neuspeh je iskati v tem, da so Britanci tudi že nekaj vedeli o boju z zračnimi desanti, da je na Kreti bila tudi protidesantna obramba, čeprav slaba, in da Nemci niso mogli presenetiti Britancev.

Velike izgube in grenke izkušnje iz desanta na Kreta so bile dobra šola in tako Nemci vse do konca druge svetovne vojne z operacijami te vrste niso več poskušali, razen v Ju-

goslaviji. Na to jih je prisilil naš narodnoosvobodilni boj. Cilj, ki so si ga takrat zastavili, naj bi opravičil tudi žrtve v tej operaciji. Z zračnim desantom na Drvar v maju 1944. leta so nameravali uničiti vrhovni štab naše narodnoosvobodilne vojske, skupno s tovarišem Titom in s tem spraviti z dnevnega reda to nevarno bojišče sredi tako imenovane Hitlerjeve evropske trdnjave. Kljub temu pa devetsto padalcev in posebej določenih vojakov ni uspelo zadovoljivo opraviti svoje naloge. Hitra in odločna intervencija naših enot je onemogočila tudi zadnjo nemško operacijo navpičnega manevra v drugi svetovni vojni.

Večji neuspehi kot uspehi

Med vso drugo svetovno vojno so pripravili načrte za štiri-deset, izvedli pa so le dvajset zračnodesantnih operacij. Kaj so pokazale te operacije? Predvsem je šlo za sodelovanje z napadalnimi operacijami na kopnem in s pomorskimi desanti proti slabšemu in razbitemu sovražniku. Povsod tam, kjer je bila protidesantna obramba nekoliko močnejša, so operacije te vrste doživljale neuspehe, tam pa, kjer so pred seboj imele močnega in dobro organiziranega branilca, jih sploh niso iz-

vajali. Najboljši primer za to je vzhodna fronta. Pa tudi izgube so bile hude. Te so znašale od 10 do 80 odstotkov v ljudeh in od 30 do 60 odstotkov v transportnih in jadrnih letalih, topovih itd. Enote, ki so se spustile na tla, so potrebovale po nekaj ur, preden so se zbrale in pripravile na boj. Navpični manevri so zahtevali tudi primerno zemljišče in ugodne meteorološke razmere. Naposled pa je zračnodesantna enota po prihodu na tla bila vseskozi v podrejenem položaju v primerjavi s prav tako pehotno, še prav posebno pa z oklopno sovražnikovo enoto.

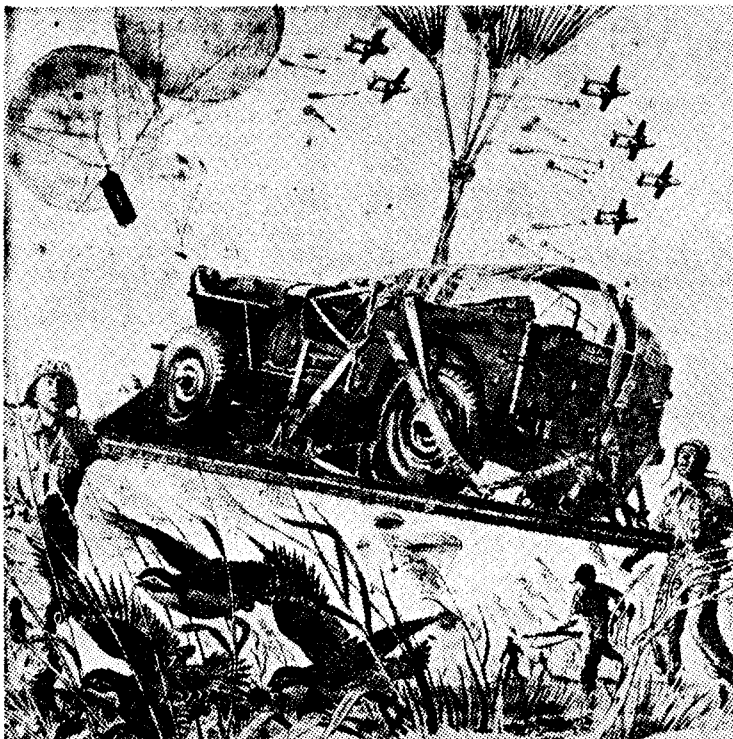
Lahko trdimo tudi to, da uporaba teh enot ni nikoli in nikjer pomenila prelomnice, niti ni imela odločilnega pomena.

Helikopterji izpodrivajo letala

Med najpomembnejše spremembe v obdobju po drugi svetovni vojni spada opuščanje letal kot transportnega sredstva in čedalje množičnejša uporaba helikopterjev za navpično manevriranje. Po uporabljanju helikopterjev v vojnah na Koreji, v Alžiriji, Vietnamu in drugod sklepamo, da se v ustreznem obsegu spreminja stil in značaj zračnodesantnih operacij. Se več. Zaradi helikopterjev že sedaj čedalje bolj opuščajo drago in dolgotrajno urjenje padalcev. Na helikopterje je namreč moč vkrcati tudi navadno pehoto, ki jo potem v nizkem poletu lahko prepeljejo v sovražnikovo zaledje. Pri tem pa helikopterji s svojim ognjem lahko prisilijo sovražnika pri topovih in mitraljezih k umiku v zaklone.

V teoriji so helikopterski desanti zelo uspešni, če bi sodili le po »čudežnih« lastnostih, ki jih nekateri zahodni vojaški pi-

sci pripisujejo helikopterjem. Vemo pa, da so južnovietnamski borci kaj hitro našli tudi njihove slabe strani. Mednje sodi ropot motorjev, ki odkriva približevanje helikopterjev, in občutljivost celo na ogenj lahkega pehotnega orožja, ko leta nizko od tal. Res je sicer, da Američani v vojni proti južnovietnamskim borcem čedalje bolj uporabljajo helikopterje za razne zračne desante, pa tudi to je res, da južnovietnamske osvobodilne sile z uspešno in učinkovito partizansko taktiko povzročajo občutne izgube ameriškim enotam, ki jih s helikopterji dovažajo na bojišče.

ZRAČNI DESANTI SO LAHKO USPEŠNI, ČE V NASPROTNIKOVO ZALEDJE RAZEN VOJASTVA SPUSČAJO TUDI TOPOVE, MUNICIJO, VOZILA, HRANO IN DRUGE POTREBSČINE

Pojem elegance so kravate terital
TOVARNE Svilanit
KAMNIK

Prava podoba ameriških »marinarjev«

Združene države Amerike imajo v Južnem Vietnamu že več kot 400.000 vojakov, razen tega pa še precej letalstva (tudi strateških bombnikov »B-52«) in mornariških enot. »Najpomembnejše« (pravzaprav najsurovejše) operacije, kot so maščevalni pohodi nad prebivalstvo in »pomirjevanje« vasi, so prepustili predvsem ameriškim mornariškim enotam, zlasti pa 1. diviziji mornariške pehote.

»Hudičevi psi«

Med prvimi ameriškim enotami, ki so se izkrcale v Južnem Vietnamu, je bila tudi 1. divizija mornariške pehote. Brž ko so stopili na vietnamska tla, so »marinarji« začeli rjoveti: »To je prva, s katero boste imeli opravka. Pazite se, vietkongovci!«

Dejansko gre za staro mornariško enoto, katere polki so se že v prvi polovici prejšnjega stoletja udeleževali krvavih pohodov proti indijanskemu življenju severnoafriškimi deželami med 1801. in 1805. letom ter 1814.—1815. leta, v represalijah proti osvobodilnemu gibanju na Kubi in na Filipinih 1898—1902. leta, med boksarsko vstajo na Kitajskem 1900. leta in v raznih ekspedicijah proti Mehiki, Dominikanski republiki, Gvatemali, Panami, Nikaragui in drugim deželam. Celo v Združenih državah Amerike pripadnike teh enot imenujejo »hudičeve pse«.

Med drugo svetovno vojno je 1. divizija mornariške pehote

delovala v Oceaniji. Prvič so jo uporabili v bojih za Gvadalkanal. Tam se je tako proslavila, da so ime Gvadalkanal vključili v oznako, ki jo vsak pripadnik te enote nosi na rokavu: na modrem rombu je velika rdeča številka »1«, znotraj pa beseda »Guadalcanal«.

Udeležba te divizije v ameriško-japonski vojni je edina svetla točka v vsej njeni zgodovini.

Pet let po zmagi nad Japonsko so divizijo spet poslali na Tih ocean in jo izkrcali na Koreji. To je bilo 1950. leta. Tu so ameriški vojakji znova prevzeli vlogo rabljev svobode. Temu primerno jih je sprejelo tudi korejsko ljudstvo, tako da je divizija že v prvih bojih imela hude izgube — 2500 mrtvih ali ranjenih oficirjev in vojakov. Dva tedna kasneje se je divizija preuredila in znova krenila v boje, toda spet je bila poražena. Na območju Čosana so jo obkolili in takrat je izgubila 6500 mož, medtem ko je nadaljnjih 3500

vojakov zmrznilo.

Po končani vojni so divizijo poslali nazaj v Združene države Amerike. Nastanila se je v Camp Padletonu v Kaliforniji. Kjer se je zelo prizadevno pripravljala na novo vojno. To pa ne na navadno vojno, temveč na neusmiljeni boj s svetovnim komunizmom. Urjenje se ni omejevalo le na spoznavanje sodobnega orožja in taktike v najrazličnejših okoliščinah, temveč so v programu imeli tudi intenzivno ideološko vzgojo. Dosežke te vzgoje pa je videti v agresivni vojni ameriških imperialistov proti vietnamskemu ljudstvu.

»Marinarji« v Vietnamu

Prva divizija mornariške pehote se je v Južnem Vietnamu izkrcala spomladi 1965. leta. Tako so jo že tretjič v njeni zgodovini pripeljali na nasprotno stran Tihega oceana. Kot je to bilo petnajst let poprej, naj bi divizija tudi tokrat sodelovala v osvajalni vojni.

V diviziji je 19.000 vojakov, podoficirjev in oficirjev, z okrepitevami pa lahko naraste na 25.000 mož. Ima tri pehotne polke, topniški polk in sedem samostojnih bataljonov (obveščevalni, protiočlovni, inženirski itd.). Vsak polk sestavljajo trije mornariški bataljoni in komandna četa, bataljoni pa imajo po štiri bojne in eno komandna četo. V diviziji je zelo mnogo tankov in oklopnih transporterjev, tudi amfibijskih, razen tega pa še helikopterjev.

Ta divizija je v primerjavi z drugimi divizijami številnejša, bolj oborožena in bolj sposobna za samostojne boje, predvsem pa za maščevalne ukrepe proti partizanom in prebivalstvu.

Potem ko se je divizija izkrcala v Vietnamu, so jo osredotočili blizu oporišča Da Nanga in demilitarizirane cone, uporabljali pa so jo tudi za varstvo glavnih prometnih zvez in represalije proti prebivalstvu. Njihova najljubša taktika je

bila taktika »požgane dežele«. Naselja so najprej obstreljevali s topništvom in bombardirali z letalstvom, nato pa jih z gozdovi in posevki vred požgali. Pri tem so »marinarji« uporabljali metelce ognja, napalm, beli fosfor in razne kemikalije.

Sestavni del njihove taktike so grozodejstva nad civilnim prebivalstvom. V tedniku »Newsweek« lahko preberemo tole: »Na vsakega ubitega partizana je prišlo na desetine žrtve med prebivalstvom, predvsem v ZDA. Uporabili pa so jih tudi v napadalnih operacijah proti vsem pa med ženskami, otroci in starci.«

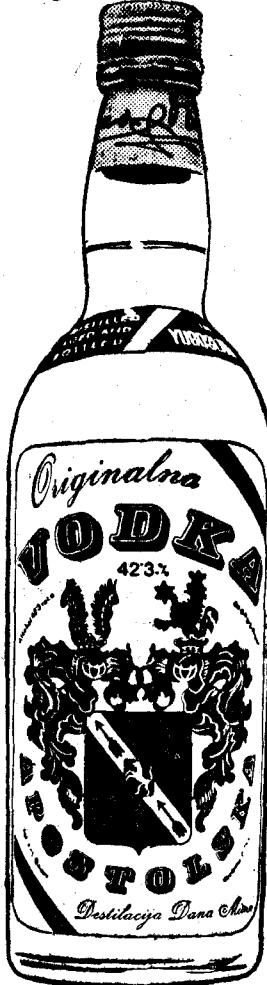
Se podrobneje pa je o vsem tem dne 23. maja 1965 pisal »New York Herald Tribune«. Ko je bilo dano povelje za vzpostavitev varnostnega pasu okrog oporišča Da Nanga, so povsem uničili tudi dve vasi, ki ležita pet kilometrov južno od oporišča. Vojakom so dovolili, da lahko vse uničijo, vse požgo in vsakogar ubijejo. Najprej so vasi obstreljevali s strojnimi in minometi, nato pa še požgali.

Iz članka, ki ga je objavil »New York Times«, je videti, da je takrat iz hiš skušalo zbežati nekaj žensk. »Pobijmo jih!« so kričali ameriški vojakji. To so tudi storili, nato pa do tal uničili vasi. Za vse to so bili še pohvaljeni. Nazadnje so prešteli žrtve. Bilo jih je sedemindvajset, med njimi petindvajset žensk in dva otroka.

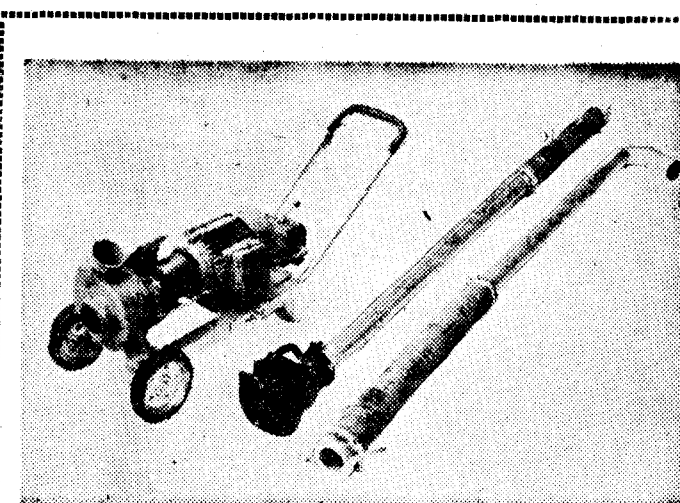
Potem ko je ameriška vlada sklenila še bolj okrepiti opera-

cije proti narodnoosvobodilnim enotam in Severnemu Vietnamu, so »marinarji« dobili nove naloge. »New York Times« piše, da bodo »posebne enote« in »marinarji« začeli pošiljati tudi na ozemlje Severnega Vietnama, da bi tam zbirali obveščevalne podatke.

Za rodben
okus.....

DESTILACIJA
»DANA« MIRNA
NA DOLENJSKEM

Črpalka za gnojnico in goste tekočine s priključkom na

3 faze. Imamo tudi monoparne in na bencinski motor. Motor se lahko vsesplošno uporablja.

Kapaciteta črpalke 800 l na minuto.

Izdelek zahtevajte pri

»AGROTEHNIKI«

v vašem kraju ali direktno pri proizvajalcu

»FERRALIT« Žalec

ŠE ZMEROM NEJASNO

Nekaj deset tisoč egiptovskih vojnih ujetnikov še vedno blodi po Sinaju. Za reporterje velikih ilustriranih listov so napočili »zlati časi«: pri Izraelcih si sposodijo avtomobil in se odpeljejo v puščavo. Tam gledajo in slikajo egiptovske vojake. Ko so jih Izraelci ujeli, jih je bilo približno 80.000. Slekli in sezuli so jih, potem pa jih pognali v puščavo, na dolgo in morda brezkončno pot proti Sueškemu kanalu. Nekatere skupine tavajo v krogu in le redkimi se je posrečilo priti do kanala, kjer pa so jih sprejeli izraelski vojaki. Generalni direktor mednarodnega Rdečega križa je izjavil, da Izrael ovira oziroma onemogoča delovanje organizacije in da so doslej rešili komaj kakšnih deset tisoč tavaljavih ujetnikov.

Ko so Izraelci pregnali Palestince z nekdanjega jordanskega področja — ki so ga zasedli — v Jordan, so se povečali problem palestinskih beguncov. Zanje nočejo skrbeti, Jordanija ne more, ker je preveč revna, organizacija OZN za pomoč palestinskim beguncem UNRWA pa ima premalo sredstev. To je drugi, velik človeški problem.

Kosigin in Johnson v Glassboru

Tretji problem je obnova arabskih poražencev v vojnem spopadu. Egiptovska, sirjska in jordanska vojska si še dolgo ne bodo opomogle, saj so izgubile vse letalske in skoraj vse oklopne sile, pa tudi veliko drugega vojaškega materiala — da ne govorimo o ljudeh, čeprav so ravno o tem podatki zelo skopi. Toda arabske države se postavljajo na noge v vojaškem pogledu. Predvsem Združena arabska republika. Uvedli so zračni most med Sovjetsko zvezo in ZAR: po njem prihajajo letala, orožje, piloti, strokovnjaki. Izvajajo tudi korenite kadrovske spremembe v vojski. Egiptovska vojska je bila številčno zelo močna in dobro oborožena, ko se je začela vojna. Porazena je bila na veliko presenečenje vseh, tudi Izraelcev.

Na dan prihajajo čudne stvari. Tako na primer poudarjajo, da je bil med navadnimi vojniki in oficirji pravi zid. Pišejo, da so se oficirji prvi dan spopada peljali z novimi džipi na fronto, drugi dan pa so se vrnili na varno, medtem ko so vojsko prepustili samo sebi. (Kot nasprotni dokaz navajajo, da je izraelska vojska imela največje izgube ravno med oficirskim kadrom.) Kot najhušji primer neresnosti in še skandaloznega vedenja velja naročilo skupine oficirjev, naj jim iz razkošnega kairskega hotela pripeljejo sladoled. Helikopterji s sladoledom so prišli na bojišče, toda drugi dan se je bojna sreča tako sprevrgla, da helikopterji niti niso mogli vzleteti... Odstop maršala Ameria, ki je bil podpredsednik republike in vrhovni poveljnik vojske, dokazuje, da je bilo marsikaj narobe tudi med najvišjimi oficirji. Govorijo, da so nekateri oficirji delali za tuje obveščevalne službe itd.

Razgledi s 46. vzporednika

Navzlic temu pa se arabski svet zaveda, da je bil le poražen v bitki, ni pa izgubil vojne. Zdaj je enoten, medsebojne razprtije so pozabljene, na njegovi strani je velika večina sveta. Odkrito pa bo moral pogledati dejstvo v oči, zakaj med vojno je propaganda lagala: še ob prekinitvi ognja ljudje v Kairu niso vedeli, da je izraelska vojska prišla do Sueza: to so jim povedali vojniki, ki so jih Izraelci pognali čez kanal...

Kaj počne zmagovalce? Znašel se je v pasti lastne zmage. Čimprej bi rad nekaj izcimil, kakaj izraelska vojska je na velikanskem področju, ki ga ne more večno braniti. Izraelu tudi ni do vsega zasedenega področja, ker tega gospodarsko ni zmožen; če bi hotel obdržati to ozemlje, bi moral imeti pod orožjem okoli 200.000 ljudi, kar bi povzročilo njegov gospodarski zlom. Zato so izraelski voditelji že sporočili svetu, da jim je »samo« do vsega Jeruzalema (šred kratkim je vlada proglasila vse mesto samo za izraelsko in uvedla v njem enoten denar: izraelski funt), do oporišča Sarm el Sejk ob Tirsanskem prelivu, do rodovitnega predela ob Jordanu, s katerega so pognali arabsko prebivalstvo, do zajamčene plovbe skozi Akabski zaliv in morda tudi skozi Sueški kanal.

Generalna skupščina OZN, ki zaseda na zahtevo Sovjetske zveze, je pokazala, da bo Izrael težko dosegel te cilje. Navsezadnje so celo Velika Britanija in ZDA opozorile Izrael, naj se varuje pretiranih in prenatrjenih ozemeljskih zahtev.

Priznati je treba, da je položaj še zmerom nejasen in da se utesne vse skupaj zavrteti v začaranem krogu: generalna skupščina OZN na primer z dvotretjinsko večino sprejme sovjetski predlog, se pravi, da proglasi Izrael za agresorja in zahteva, naj se umakne iz zasedenih področij. Nato sklep preda varnostnemu svetu. Tam pa imajo članice pravico do veta: zadostja, da ameriški predstavnik reče: »Ne!« — pa je vse skupaj spet na isti točki kot pred tedni, ko je Sovjetska zveza ravno zaradi zastoja v delu varnostnega sveta zahtevala izredno zasedanje generalne skupščine.

Zato je zelo pomembno srečanje med sovjetskim predsednikom vlade Aleksejem Kosiginom in ameriškim predsednikom Lyndonom Johnsonom. O tem so govorili že takrat, ko se je razvedelo, da bo sovjetsko delegacijo na zasedanju generalne skupščine OZN vodil Kosigin. Položaj je bil nekaj časa nejasen, nato pa sta se Kosigin in Johnson sestala. To je bil prvi sestanek voditeljev ZDA in ZSSR po letu 1961, ko sta se na Dunaju srečala Hruščov in Kennedy.

Sustanka sta bila v Glassboru, mestecu na sredi poti med Washingtonom in New Yorkom, tako da sta si voditelja simboлично prišla naproti. Za opazovalce je bilo srečanje zelo pristržno tudi na zunaj, čeprav bistvenih novosti ni prineslo. Kosigin in Johnson sta se v Glassboru pogovarjala tudi o vietnamski vojni, atomski oborožitvi in drugih mednarodnih problemih, predvsem seveda o Blžnjem vzhodu. Ugotovila sta, da so razlike v stališčih velike, da pa jih je mogoče zmanjšati. Potemtakem je to srečanje po šestih letih pokazalo, da se je mogoče pogovarjati na najvišji ravni. Kaže tudi, da bodo ZDA in ZSSR še naprej sodelovale. To je spodbudno, saj je vsakomur jasno, da spor med njima ne more izboljšati mednarodnega položaja.

Sovjetski premier Kosigin je tako v OZN kot pri Johnsonu večkrat poudaril zahtevo, da je treba Izrael obsoditi kot agresorja in zahtevati umik njegovih čet z zasedenega področja, se pravi na položaje pred 5. junijem letos. Šele potem bi se bilo mogoče pogajati, govorijo o drugih stvareh, o katerih pa najprej govorijo Američani: jamstvu za svobodno plovbo, skrbi za begunce, položaju Jeruzalema itd.

STANE IVANC

Radule Baturovič-Albert Klun: Tretja prekomorska brigada

V »Knjižnici NOV in POS« je pravkar izšla knjiga o tretji prekomorski brigadi, ki sta jo napisala njena nekdanja pripadnika Radule Baturovič in Albert Klun, po vojni oba aktivna oficirja.

Na tem mestu ne nameravam pisati o tem, kje je bila brigada ustanovljena in kaj vse so doživeli njeni pripadniki po Italiji, kjer so se zbirali, in na dolgi poti prek Viša in Dalmacije pa vse do Trsta. Vsekakor pa je tudi ta plat temeljito obdelana in podkrepjena s sklicevanjem na pisane vire.

Glede virov sta bila avtorja vsekakor na boljšem, kot so pisali kroniki drugih brigad, katerih arhivi so kaj pogosto propadli, bodisi da jih je sovražnik zaplenil ali uničil, oziroma so jih uničili naši, da ne bi padli v roke sovražniku, ali pa so jih kje skrili in nanje pozabili. Na razpolago sta imela precej pisanih virov. V prekomorskih brigadah je bilo namreč dosti izobražencev iz vrst študentov in

dijakov, ki so prišli iz italijanskih taborišč in ječ. Brigada je lahko uporabljala blagodat trdnega zaledja, tako v Italiji kot tudi na bojni poti po Dalmaciji, Istri in Primorju.

Po drugi strani pa je ravno obilica pisanega gradiva, tako spominskega kot dokumentarnega, narekovala avtorjema obilico dela, saj sta morala vse prebrati, proučiti in upoštevati.

Kakšno delo sta opravila, da sta se pretolkla skozi goro arhiva, si neopuščeni bralec le težko predstavlja. Naj navedem samo nekaj podatkov:

Seznam preživelih borcev obsega 2.082 imen z naslovi. Avtorja sta jih nabrala po seznamih, ki so jih poslali občinski odbori ZZB.

Seznam padlih borcev obsega 772 imen in del pogrešanih, ki jih je bilo 64.

Abecedni seznam oseb, omenjenih v knjigi, obsega 14 strani, krajev in dežel pa 17 strani.

Albert Klun je zbral 2145 dokumentov. Samo seznam povelj-

nikov in političnih delavcev zajema 5 strani, seznam virov in gradiva pa nadaljnjih 6.

V knjigi so številne fotografije in skice.

Ko že govorimo o obseznosti dela, ki sta ga opravila avtorja, ne moremo mirno temeljne ugotovitve, da sta pri delu uživala vsestransko podporo celotnega brigadnega odbora in mnogih nekdanjih borcev. Kar 51 bivših borcev in oficirjev brigade

jima je poslalo svoje spomine, ki sta jih avtorja lahko uporabila pri pisanju. Najbrž ne bom krivičen, če zapisem, da se lahko s tako udeležbo pohvali malokateri odbor drugih brigad ali odredov.

Vse to pomeni, da je za pisca stal delaven in prizadeven kolektiv njenih nekdanjih vojniških tovarišev, ki se zavedajo, kako velikega pomena je naša zgodovina.

MP

»Mein Kampf« naprodaj ...

V Nedeljskem dnevniku z dne 23. 4. 1967 sem v rubriki »Prodaj« prebral oglas, da neka oseba na Jesenicah prodaja knjigo »Mein Kampf«, letnik 1942, vezano v polsnje v dveh delih.

Mar je mogoče, da v Jugoslaviji dovoljujemo javno preprodajo knjige, katere misel je povzročila v svetu toliko gorja,

posebno še v Jugoslaviji? In Nedeljski dnevnik je brez pomislekov priobčil oglas, »Mein Kampf« pa bo spet odšel na »poučno« pot iz rok v roke, kot pred 26 in več leti... Morda bo kdo dejal, da utegne biti dandanes ta knjiga zanimiva le kot smešen spomin na »nač. človeka«, ki je človeštvo pehal v prepadi; toda iz ZR Nemčije, Avstrije in prek oceana prihajajo vesti o neonacističnih organizacijah, o njihovih programih. Nacistična pesem ob žvenketu kozarcev piva na Bavarskem še ni utihnula!

Kazno je, da smo postali preveč mlahavi, nekritični, nepazljivi nad negativnimi pojavi. In nekega dne bomo opazili, da smo že preveč popustili. Navedeni oglas je le drobec, ki pa veliko pove. Nekdo bo izročil prodal kot običajno »redkost«, kupec pa je gotovo ne bo uzel v roke zgolj iz ljubezni do starih, vedno lepih knjig...

Feliks Kavčič, Prevalje

Kdaj izide II. del Svetinove Ukane

To vprašanje slišimo v zadnjem času zelo pogosto. Zato odgovarjamo vsem, ki se zanimajo za ta priljubljeni vojni roman in razplet dogodkov ter usod v njem:

Drugi del Ukane bo izšel že v jeseni letos. Knjiga bo precej zajetna, saj obsega celoten tekst tega dela okrog 75 avtorskih pol (več kot 1000 strani).

Pisatelj je začel pripoved s partizanskim napadom na Idrijo — v začetku leta 1944, končal pa jo je z osvoboditvijo belogardiščne postojanke v Črnem vrhu in s pohodom partizanskih enot v Dolomite.

Med boji, ofenzivami in hajkami se razpletajo usode ob zakulisni igri obveščevalnih služb — gestapa na eni in VOS na drugi strani. Bralec se bo lahko seznanil s prefinjeno igro vrhov slovenske buržoazije in klera, z ozadjem Črne roke, z nakanami in ukani na tej in oni strani, v tem in onem taboru... Razen tega bo spoznal življenje v okupiranem Trstu in drzne akcije, ki so jih izvajali naši diverzanti po navodilih obveščevalnega odseka 31. divizije in IX. korpusa oz. njegovega šefa Pemca (Evgena Matejke). Partizansko življenje podaja pi-

satelj takšno, kakršno je bilo — lepo, a hkrati trdo in kruto. Vojna z vsemi svojimi strahotami se nam na straneh tega dela Ukane razgalja pristno kot malokje.

Naj vam zaupamo še to, da bo II. delu Ukane sledil še tretji del, ki bo zajel obdobje do osvoboditve. Baj misli pisatelj celo na četrti del, katerega do-

ganjanje bi postavil v čas po osvoboditvi.

Drugi del Ukane bo torej kmalu na knjižnem trgu. Škoda, da ne bo izšel prej, da bi ga lahko brali na dopustu, kajne?

V današnji številki »TV 15« pa že lahko berete kratek odlomek iz tega dela, ki je objavljen na drugem mestu.

Sorge, obveščevalec stoletja

Čas, ki neusmiljeno teče in briše minula človeška nasprotja, nam nenehno odkriva nove podatke o usodnih dogodkih. Posebno to velja za volunturno. Prav zadnja leta smo pričeli celo vrste novih odkritij, ki so pojasnila marsikaj, predvsem pa ozadje velikih vojnih spopadov z zmaganji in porazi. Pri tem je bilo veliko poskusov, da bi posamezne vojne prikazali kot odločilne dejavnike, ki so s svojim uspešnim ali neuspešnim delom zakrili poraz ali omogočili zmago te ali one države.

Eden izmed borcev armade v senci, kakor je nekoč nekoč imenoval armado volunov, ki so se jih v vsej človeški zgodovini posluževali vse države, je bil tudi Nemec, ki se je pisal Richard Sorge. Deloval je v krogih okoli poslaništva nacistične Nemčije v Tokiu, se izdal za nacistično, čeprav je bil član KP Nemčije od njene ustanovitve ter vnuč sekretarja I. Internacionalne.

Zato je lahko poročal v Moskvo same izbrane novice, ki so velikokrat pomenile sovjetskim voditeljem dragoceno oporo pri ukrepanju. Ena izmed takih je tudi vest, da Japonci ne bo napadla SZ. Zato je lahko sovjetsko poveljstvo v odločilnem trenutku, ko je grozila nevarnost Moskvi, poslalo tja sveže čete z daljnega vzhoda, ki so zadale uničujoč udarec nacistični armadi in jo prvič nagnale v beg.

S Sorgejem je sodeloval tudi Jugoslovanski Vukelić. Kasneje, ko so skupino razkrili, je bil obsodjen na dosmrtno ječo in je 1945 umrl v japonskem koncentracijskem taborišču. Oženil se je z Japonko in njun sin študira v Jugoslaviji.

Okoli Sorgeja in njegove skupine je dolgo vladal neprediren molk tudi zaradi nečesa drugega. Stalin ni upošteval Sorgejevih podatkov, kakor tudi ne sporočil drugih obveščevalcev, če mu niso bili všeč, povsem pa tudi ni trpel, da bi imel kdo drug vsaj nekaj zasluga za kakšno zmago. Sorge pa je naredil veliko,

vse preveč, da bi mu Stalin vsaj nekaj priznal in s tem zmanjšal svoje zasluge. Zato je Sorge šel mnogo let po svoji junaški smrti, šele potem ko je umrl Stalin, prejel zasluženo priznanje, red heroja Sovjetske zveze.

Maričevno delo je najboljši izmed številnih knjig in študij, ki opisujejo dejavnost Sorgeja in njegove skupine. Piše je pri tem koristil številne podatke iz arhivov in tiskila, pa tudi spomine preživelih in znancev Sorgeja in njegovih. Pri tem mu je uspelo, da je predstavil Sorgeja kot zelo zaslužnega in pogumnega moža, ki je v eni osebi združeval hrabrost, iznajdljivost, zvestobo komunističnim idealom ter se zato povzpeli med najbolj slavne in sposobne osebnosti, kar jih poznajo kronike obveščevalnih služb.

Knjiga o Sorgeju je izšla te dni pri zavodu »Borec«. Prek nje se bodo bralci seznanili z delom in življenjem tega izrednega moža, pa tudi z zakulisnim bojem proti fašizmu med drugo svetovno vojno ter nekaj let pred njo.

C. B.

Film o oktobrski revoluciji

Avtor filma »Umreti v Madridu«, montažnega filma o odporu španske prestolnice med

Imeli smo ljudi...

28. junija nas je presunila vest, da je umrl Bevkov oče iz Leskovic nad Poljansko dolino.

Rojen je bil 1892 na Tolminkem. Kot otrok je doživel usodo tisočev kmečkih sinov, moral je kmalu za pastirja, nato pa se je prebrijal skozi življenje, kot je vedel in želel. V domačem kraju je dočkal začetek I. svetovne vojne, kmalu so ga poslali v Galicijo na fronto. 1917. leta so ga ranjenega ujeli Rusi. Izbruhnila je revolucija, ki je tako kot pri tisočih drugih ujetnikov pustila neizbrisne sledove. Šele čez dve leti se je vrnil v domače kraje, življenjsko srečo in mir pa je našel v tih Leskovicah pod Blegom.

Leta so tekla, začela se je II. svetovna vojna. Ni ga presenetilo, ko je zvedel za partizane v temnih bleških gozdovih. Dobro je vedel, kaj to pomeni...

Mnogo je partizanov, ki se ga spominjamo, kako so nas on in vsa njegova družina sprejemali z odprtim srcem, kako so nam pomagali, kadar so nam mogli. Kdor ga je poznal, domačin ali tujelec, je lahko brž ugotovil, kako široko in plemenito srce nosi v prsih. V njem ni bilo prostora za hudobijo, vse je sprejemale kot dobro. Njegov prešerni nasmeh in optimistično gledanje na svet sta kazala človeka takega značaja, kakršnega bi moral imeti vsi, pa ne bi bilo več sovražstva med ljudmi.

Vsi, ki smo ga poznali, ga bomo kot takega ohranili v trajnem spominu.

K. L.

državljansko vojno pred tridesetimi leti, dokončuje drugo zgodovinsko delo: Oktobrsko revolucijo. Z dokumentarnimi filmi iz tedanje dobe, ki jih je vzel iz sovjetskih, ameriških in evropskih filmov, ter s krajšimi filmi, ki jih je posnel v Sovjetski zvezi, namerava avtor Rossif prikazati zgodovinske dogodke iz leta 1917. »Oktobrsko revolucijo bomo skušali prikazati kot veliko delo, ki ga je ustvarilo ljudstvo,« zatrjuje režiser Rossif.

Film bo sestavljen takole: eno uro bo trajal prikaz zgodovinskega materiala iz preteklega dobe, štirideset minut pa se bo nanašalo na sedanje stanje.

Rossif in njegovi sodelavci so si ogledali okoli 70.000 metrov filmskega materiala, da bi iz tega izbrali za eno uro filma. Posneli pa so tudi vrsto epizod in zunanjih kadrov v krajih, koder so bili največji dogodki oktobrske revolucije. V dolgih mesecih dela v Sovjetski zvezi (v evropskem delu) pa so posneli tudi nekaj starih ljudskih pesmi, kozaških pesmi, carskih himen, nabožnih pesmi in vojaških koračnic, kar vse bo služilo kot zvočna oprema za razne epizode v filmu.

DIMITAR ANGELOV: Na življenje in smrt

Ob branju tega zajetnega dela, razdeljenega na štiri dele, ki ga je iz bolgarsčine prevedla Katja Špur, spet lahko ugotovimo, kako malo vemo o Bolgariji, čeprav meji na našo državo. Posebno zadnja desetletja in njihovo protifašistično gibanje, zraslo v precej drugačnih razmerah kot je bila naša osvobodilna vojna, pomembno za mnoge izmed nas neznanko. Zato lahko trdimo, da ima zavod Borec prav, ko se je odločil slovenske bralece postopoma seznanjati prek knjižnih izdaj tudi z opornimi gibanji drugih držav.

V okviru tega je prišla na vrsto tudi Bolgarija in izbrali so delo Dimitara Angelova, ki je prvič izšlo 1953. od takrat pa dočakalo več ponatisov v domovini in več prevodov ter velja za eno najboljših del s tega področja v Bolgariji.

Drugače pa je roman zgodovina, pisana v literarni obliki. Torej delo, kakršnih imamo precej tudi Slovenci in ki so jih nekateri teoretični krstili kot »partizansko literaturo«. Nekateri jim odrekajo umetniško vrednost in jih nekatere zapostavljajo, kar pa se še ni lotil temeljitejši in teoretične raziskave, da bi tudi to zvrst postavili tja, kamor spada, v vrsto drugih literarnih stvaritev.

O bolgarskem partizanstvu smo v preteklosti sicer že nekaj slišali, toda premalo, da bi si lahko ustvarili pravo podobo. Brez dvoma se je razvijalo v razmerah, ki so se temeljito razlikovale od naših. V ljudih je še vedno (tudi starih zaradi ponosne srečne vstaje leta 1923 z njenimi hudimi posledicami in tisočermi žrtvami. Država ni bila okupirana,

Nemci so bili nekakšni zavezniki, saj so bolgarskemu meščanstvu dovolili zasedbo Trakije in Makedonije. Komunisti so šele 1942 privolili v organizacijo Domovinske fronte in se vrgli na delo, da bi jo postavili na noge. Prod njim so delovali politisti in orožniki, ki so bili domačini in so zato dobro poznali ljudi, navade in načine delovanja, saj so imeli dolgoletne izkušnje. Pa tudi niso v začetku hoteli razvijati partizanstva, ker so usmerili vse sile na pripravo vstaje, ki naj bi bila ob prihod Rdečeh armade.

Kljub temu ne gre zanikati zavesti tisočev ljudi, ki so pod fašističnim režimom strahotno trpeli in dali dragocene žrtve. Če je šlo v začetku bolj počasi, je na leta 1944 šlo zato toliko hitreje, sovjetske čete niso naletela na odpor in Domovinska fronta je v glavnem brez večjega prelivanja krvi prevzela oblast.

V romanu je osrednja osebnost zdravnik Evgenij Milev, ki se razvije iz sicer poštenega, toda brezbržnega malomeščana v revolucionarja ter nazadnje sodeluje z ilegali, se znajde v zaporu, pogesne in postane partizan. Med njim in vasko učiteljico — komunistko Tomico Evgenijevko ljubezen. Njo zapro, obsodijo na smrt, reši jo prek svojih zvez, snideja pa se ob osvoboditvi, ki pomeni srečen konec za vse tiste, ki so ostali živi. Vsekakor pa bo roman pomenil za slovenske bralece zanimivo branje, ki ga je težko odložiti, dokler ga ne prebereš do zadnje strani.

MP

Partizanska ljudska pesem

PARTIZANOVA OPOROKA

Tovariši, izkoplajte mi grob sredi gozdov, sredi zlatega polja, požganih domov. Počival bi rad tam, kjer sem se boril, le tam bi rad sladkosti sva užil. Vihar, ki danes z vso silo divja, bo kmalu utihnil.

Tedaj se bo, bratje, glasilo: Na delo zdaj vsi, ki preostali ste boji! Na delo, na delo zdaj, narod ti moji!

Nov dom si zgradimo zdaj vsi, iz trpljenja, krvi, iz naših kosti. Naj zvaste dom poln obetov, dom dela, meščanov, delavcev in kmetov.

Tovariši, če to željo nam boste spočili, da dom nam bo zrasel ob Dravi in Zili,

od Soče preko Goric do prekmurskih step, bo moj počitek lehak in ves lep.

DRAGO:

KRVAVO SEME

(Spominu tovarišev Iztoka, Stanka in Jožeta, ki so padli 27. III. 1944 v Toplicah na Dolenskem.)

Izjokali smo že vse svoje solze, že dolgo se več ne solzimo, v pesti nam je stisnili roke gorje in nemi v odprte grobove strmimo.

Obupana duša v gomilo ječi:

»Zakaj si nam, zemlja, tovariše vzela?«

»Kri njih je seme,« nam grda golči,

»iz nje vam svoboda bo kmalu vzcvetela.«

»Začudili so se, ko sem prišla«

Začudili so se, ko sem prišla v Savinjsko dolino po partizanskih poteh. Tudi utegnili so komaj, komaj za nekaj razgovorov. Kajti ta dolina, kakor je raznolika od Celja pa do Solčave, živi vendar vsa v sedanjem času, v delu, graditvi novih hmeljskih žitnic ali novih nasadov ali novih turističnih cest in domov. Zemlja rodi, pokrajina je lepa in blaga, na obronkih je celo nekaj vinogradov za domačo dobro voljo in v večjih krajih dovolj industrije za delovne roke. Vrtovi so zasejani z rožami, njive s hmeljem in žitom, kuhinje z novo opremo, pod napuščji pa marsikje vidite avtomobil. Na strehah poginjajo televizijske antene. Tako ni časa ne prostora za spomine, žalovanje ali obžalovanje. Za sedanja drobna in debelejša razočaranja, ki jih življenje pač povsod

potresa, pa si Savinjan navadno najde krepko besedo in jo tudi glasno pove. Kajti oko in uho postavijo je navadno savinjskega rodu, pa razume, da mora človek povedati, kar je v njem. Tako je dosti bolj zdravo zanj in za okolico.

Nekdanjega kurirja Karla Antloga — zdaj je direktor kovinskega podjetja v Zalcu — sem našla v vedri družbi njegovih znancev, za katere se je kar kmalu izkazalo, da so bili tudi partizani in Ivan Matko je bil celo pripravljen, da kdaj pozneje doda zgodbo o kurirjih in družinah, ki so jih sprejemale, še svoj delež s Pohorja. Preden smo se zavedli, smo bili sredi vojnih dogodkov, sredi napol pozabljenih in v domišljiji napol spremenjenih zgodb — in vsega je bilo nenadoma toliko, da se je Karel Antloga ali kurir Drago, kot se je imenoval nekdanj, kar ni več mogel odločiti, kje bi začel. Že je stopila na dan tista prijetna bahavost Savinjanov, ko so imenitna in zaslužna, pa še imenitnejša in še zaslužnejša imena kar deževala. Če jih ne bi poznala, Savinjanov, bi najbrž ostala pred njimi čisto brez moči, ali pa bi se v svoji lahkoverni duši čudila, kako so Nemci sploh zmogli priti v to deželo (sicer ob porazu stare vojske res še ni bilo partizanov) — tako pa sem samo potihoma zaprosila kurirja Draga, naj me odpelje do kakšne samotne kmetije, da si od blizu ogledam stvari, kakršne so.

»Malo boste počakali. Takoj ne utegnem, saj ne zamerite.«

Lepo vas prosim, kje naj bi človek zameril delovnim ljudem! Da bi mi bilo dolgčas, je pa nemogoče, dokler imam oči in ušesa. Ogledala sem si eno najmodernejših kmetijskih posestev v Ari vasi pri Zalcu, kjer je vse delo ljudi omejeno na upravljanje strojev, tako je mehanizirano. Potem sem pogledala v eno starinskih, majhnih krmem, kjer so posedali starejši možaki pri kozarčkih in modrovali o vremenu.

Tako je prišel čas za odhod in odpeljala sva se v udobnem avtomobilu po asfaltni cesti proti Sempetru, in še malo dlje, ter nato krenila na levo proti Taboru in dalje proti Lokvam pod Čemšenjsko planino. Cesta je prešla v cestico, po kateri si je vozilo komaj še utiralo pot med vejami. Povprašala sva za kmeta Veterska.

»Tja pa ne pridete z avtomobilom.«

To je odlomek iz knjige Neže Maurer »Zveza mora ostati«, ki je nedavno izšla pri Zavodu »Borec«.

»Saj ni obvezno,« je rekel Drago in tako sva izstopila.

»Držita se levo in strmo navzgor — pa ne bosta zgrešila,« je rekla ženica.

Strma pot — to je bila tako približna oznaka, kot če bi kdo rekel položna drča. Položnih drč ni, zato je bila tista pot nekakšna solidna drča, po kateri pač hodijo ljudje, ki imajo krepke noge in zdravo srce.

Zgrešila res nisva in ko sva prišla do Veterske, se mi je zdelo, da je tudi ime čisto pravo: domačija stoji na vrhu prostornega hriba in vetrovi imajo prosto pot od vseh strani. Hlev je prostran, hiša tudi. Človeka pa nikjer nobenega, le pes se je divje zaletaval proti nama in lajal. Končno je po strmini prišel možak s košem na rami.

»Dober dan! Prišli smo.«

»Bog daj! Vidim, vidim, da ste prišli. Stopite v hišo.«

Opazila sem, kako se je skrbno ozrl okrog in v njegovem pogledu je bila misel, kaj vse bo zamudil ta čas, ko bo govoril z nama. Ni bila nejevolja — le čas je v tej dolini neverjetno dragocen in če se ne dela, je pač treba plesati ali peti ali početi karkoli, nikakor pa ne zdeti brez dela.

Povedala sva, po kaj sva prišla in ni bilo dolgo, ko se je nekje od svinjakov pojavila tudi gospodinja, potem še debelejša vnukinja. Na tablici nad vrati sem prebrala: Šmiklavž 60, pošta pa je seveda Tabor. Razgledala sem se po sosedih in videla, da je do najbližjega vsaj četrte ure. Izpred hiše je razgled na obraslo planino, najbrž eno od predhodnic Čemšenjske planine ali Kisovca.

»Zgoraj so imeli partizani bolnišnico. Vidite, prav tam, kjer je navpična skala. Tja smo spravljali hrano, pa čaj in še vse drugo. Zdravnik je bil iz Zagorja.«

»So jo Nemci kdaj odkrili?«

»Niso, kje pa! Saj še za našo kmetijo niso nikoli zvedeli, pa smo imeli partizane stalno tukaj. Nazadnje je bila pri nas kurirska postaja in dvanaest let štirinajst kurirjev je bilo stalno pri hiši. Klasi smo živino za partizanske odrede, vozil sem do Čemšenika, včasih tudi do Brezja ali celo do Reke.«

»Neverjetno,« sem se začudila.

»Veste, imeli smo čudovito obveščevalno, saj vam bo povedali še pri drugih hišah. Navadno sta prišli k nam Pavlinčevi — ali Marta ali pa Zinka, če so se pripravljali Nemci na pohod. Ni bilo takega dežja ali snega, da ne bi pritekla ena ali druga. Jaz sem šel nato naprej k Dečmanu. Tako so tukaj okrog ostale vse kmetije cele. Ne rečem, da niso prišle hajke tod skozi — o, takrat pa je frčalo meso v sneg, slama za prašiče in čaj v pomije! Nisi smel biti počasen, da te ni kaj kopnilo po petah, a preden so Nemci pririnjili v ta hrib, smo bili mi že vsi nedolžni kot angelčki v oltarju, mati je držala roke pod predpasnikom in se smehljala, jaz pa sem rekel: Bi malo mošta, strmo je bilo. Tako smo jih družno okrog prinesli; pohrustati se jih pa ni dalo, ko jih je bilo toliko. Sicer pa so le redko prišli sem gor — bolj po dolinah so se vlačili kot megla. Celje je resda postalo Zillli, Vetrovšek pa ni postal Windovšek.«

»Tak pojdite v hišo,« se je oglasila gospodinja.

Kmečka hiša je bila velika, okrog belo pogrnjene mize je tekla stara klop, na oknih so bile dolge, bele zavese. Posedli smo, popili malo tolovca ter izvedeli, da se pišejo Zmrzaki, da je ona Marija, od pa Maks. Imela sta štiri otroke, največja je bila med vojno stara dvanajst let. Zdal so hčere poročene, sin pa je bil bolan na živcih in je pred kratkim umrl. O njem nismo več govorili — ljudi se ne sme mučiti. Doma pri starših je ena od hčera s svojimi otroki, večkrat pa pride pomagat tudi Ivan Župerl, sosedov fant. Zet je namreč rudar in dela v Velenju.

»Tule pri vas se je menda kar kmalu začelo,« sem bolj zase kot zanje rekla ob spominu na

jančko bitko maja 1942, pa na prehod prek Save in na pot, ki je nujno vodila tu čez.

»Res, že enainštiridesetega so prihajali ljudje in povpraševali za hrano ali prenočišče. Nismo jih spraševali, kdo so in kaj. Bili so slovenski fantje in kdo bi svoje izdajal. Naslednje leto jih je prišlo pa že veliko, kar cele čete. Kuhali so si pri nas in odpočivali. No, potem so bili menda vedno bolj navajeni na nas, mi pa nanje, in leta 1944 je bila tukaj kurirska postaja.«

»Saj je kar prav, da je bila,« se je oglasila gospodinja. »Prej so se včasih pritepli tisti goljufi in se izdajali za partizane. Dobro, da so nas naši fantje poučili: Nikomur ne dajte ničesar, če ni vsaj en znan partizan zraven! Tega smo se držali, drugače bi bridko nasledili. Večkrat so nas izkušali, pa jih je mož kar pognal. Domačini niso izdajali, od nas se pa tudi vidni na vse strani kot s kakšne graščine in nas niso mogli presenetiti.«

»K sosedu je nekoč prišel nekdo in vprašal: Je kje kaj partizanov? Tako rad bi prišel do njih. Zgubil sem se.«

— Kar pogledj tja! v gozd, vse črno jih je! je rekel sosed. Tisti možic pa jo je ubral po hribu navzdol.

»To ste bili pa korajžni v teh krajih!«

»Vrhovi so svobodni — tako nekako so nam dopovedovali partizani,« je pripomnila gospodinja. »Saj smo imeli po neki bitki ranjenca kar tule v hiši, pa nihče pravzaprav ni pomislil, da bi bilo to kaj napak.«

»Ko smo že pri bitkah — gotovo se spomnite Jelenove čete, ki je vsa do zadnjega padla tule v Čemšeniku.«

»Kaj se ne bi! Nekdo jih je izdal, pa še danes menda ne vedo, kdo. Nad cesto po planini so šli, kar naenkrat pa vse naokrog Nemci. Samo na cesti jih ni bilo — menda je eden skočil na cesto in se rešil. Točnega pa ni nič. Jelen se je potem sam ustrelil. Menda je bila kozaška zaseda. Kozaki so bili najhujši — vse od kraja poklati in požgati, to je bilo njihovo pravilo.«

»Jelenova mati še živi in nam je pravila o njem — pa bi vprašala, če bi mogoče kaj natančnejšega vedeli.«

»Kjer so vsi mrtvi, ne more nihče nič vedeti. Samo ugibamo in sklepamo lahko, to je pa tudi vse.«

»Tudi kurirji, ki so bili pri nas: Miško, Ljubo, Zdenko, Ciril, Metod, Tarzan in drugi, niso nič natančnega vedeli,« je rekla gospodinja.

»Saj, zapomni si najbolj tisto, kjer si bil sam zraven,« se je nasmehnil gospodar. »Tako ne bom nikoli pozabil komandirja Golca. Kurirji so šli k sosedu poslušat radio — pri nas tedaj še nismo imeli elektrike. Sedijo lepo in poslušajo, kar potrkajo švabi na vrata. Partizani pa skozi okno v sneg. Golc je zgubil brzostrelko in škorenj; poslal je enega od kurirjev k nam: Daj, gospodar, posodi mi škornje za Golca! Seveda sem jih dal in fant je prirobantil domov v mojih ogromnih škarpetih.«

»Eden od kurirjev se je pa takrat tako ustrašil Nemcev, da je kar za mizo obsedel in ustrelili so ga, ne da bi dal glas od sebe,« je dodala gospodinja žalostni del zgodbe.

»Veste, jaz si vedno bolj zapomnim tisto, kar človeka vsaj malo spravi v dobro voljo, saj ta nam je potrebna bolj kot denar, če hočemo še zdravi preživeti teh nekaj let življenja.«

Spomnim se, da sem nekoč že do kraja sklenil z življenjem. Bilo je takole proti pomladi, ko sem s konjem nesel goveje in svinjske kože nekam na Gorenjsko. Kož je bilo dosti, saj so ljudje kar sporočali: Pridite nocoj po prašiča, drugače ga bodo jutri odpeljali Nemci. Enako so sporočali za teleta in drugo goved. Tako se je pri nas klalo veliko živine, kož pa nismo predelovali doma. No, nesel sem jih, kar se je dalo po stranskih poteh in res vse srečno oddal. Ze smo se vračali — z menoj so bili še kurirji in pa polbrat Dominik. Komaj dobro stopimo na glavno cesto od Motnika proti Vranskemu, ko se zabliškajo pred nami avtomobilske luči. Nemci — seveda. Kurirji poskačejo v jarek, jaz pa vlečem konja z vso silo s ceste. Konj pa kot uklet — nikamor. Ze so žvižgale prve krogle po zraku, ko spustim konja in se še sam poženem v goščo. Tisti hip jo je menda tudi

konj ucvrl po svojih poteh — videl ga nisem nikoli več.

Doma so me spraševali: Kje pa imaš konja? — Srečen sem, da imam še glavo, konja bom že drugega prigospodaril. In sem ga res. Brez glave ga ne bi.«

»Jaz pa se najbolj spomnim tistega gluhega prašiča,« je rekla gospodinja.

»Saj res, to pa moram povedati. Veste, takole se je začelo: fantje so šli v partizane, a ne tako potihoma, temveč kar v četi. Zraven so si igrali s harmoniko, kitaro in klarinetom. Še peli so, da bi jih videli Nemci. Razumljivo, da je bila čez nekaj dni divja hajka. Partizani, ki so spali na naši parni, so se odpravili naglo, kar se da. Nemci niso nikogar dobili, sledi smo zabrisali in zametli.

Ko so preiskave minile in so Nemci izginili za prvim robom, smo nanje že pozabili. Kurirji so spet prišli v hišo, speklji smo klobase in kurili, da se je peč kar smejala. Hodili smo v gozd in kopali drva izpod snega, ker nam jih je že zmanjkovalo. Pa vseeno — bili smo na toplem in počutili smo se varne kot že dolgo ne.

Kar naenkrat pa zareže od hleva sem silen pok. Planemo kvišku in se previdno splazimo ven. Bilo je pri belem dnevu in previdnost je bila vsekakor na mestu. Nobenega človeka nikjer, nobenih sledi. Zmedli smo se. Potem pa vidimo, kako se iz svinjake vali črn dim. Zdal nam je bilo še manj razumljivo. Ko se je malo razkadilo in smo bili prepričani, da ne bo več počilo, smo se previdno splazili proti svinjaku. En prašič je ležal razmesarjen na tleh, glave sploh ni imel; drugi pa je norel okrog in cvilil. Počasi se nam je zjasnilo, da je morala biti v slami, ki smo jo nastiljali, kakka bomba, ki so jo partizani zgubili v parni pred hajko. Prašič jo je pograbil z rilcem in stisnil — pa je eksplodiral.

Drugi prašič je ostal živ. Hujših posledic ni imel kot to, da je bil gluhi, kar pa za domačega prašiča ni taka nesreča.«

PRAVNA POSVETOVALNICA

Prenizka pokojnina

S. S., Zagorje — Zaradi udeležbe v NOV imate priznano dvojno dobo od 10. junija 1943. V marcu leta 1944 ste bili odpeljani v trboveljske taborne, nato pa v trboveljske Dachau. Tam ste bili na medicinskih poskusih 56 dni. Po vojni ste se vrnili domov, junija 1945. Posledice poskusov stalno občutite in večkrat omedlite ter padete po tleh; kar se vam je večkrat zgodilo tudi pri delu. Zaradi tega vas je rudnik predlagal za upokojeve. Sli ste k zdravniku specialistu v Ljubljano, kateremu ste povedali, da so z vami v taborišču delali poskuse. Zdravnik vam je priznal »100. odstotno« pokojnino, kot pišete, in rekel, da je treba z vami ravnati kot s človekom, ki je prestal take stvari, ki jih ni mogoče meriti z našimi merili. Zavod za socialno zavarovanje v Trbovljah pa vam je priznal le odločbo o začasnih pokojnini, samo 45.000 starih dinarjev. Čudite se, kako morejo delati take razlike med borci, in se zato počutite ponižanega med vrstniki. Mnogi, ki so manj prestali in manj

žrtvovali, dobivajo danes primernejše pokojnine in tudi zdravstveno so bolj trdni. Zato prosite, da bi se kdo oglašil pri vas, da bi mu z dokumenti dokazali resničnost vaših trditvev.

Strinjamo se z vami, da je pokojnina, ki vam je bila priznana, neprimerna in prenizka za vaše potrebe. Žal pa vam ne moremo dati nobenega točnejšega odgovora niti pojasnila, ker bi bil vsak nasvet samo ugibanje. Strinjamo se z vami, da ste gotovo veliko pretrpeli in da plačila za to, kar ste prestali, najbrž ne boste dobili. Vemo tudi, da je pokojnina neprimerna. Ali je ta pokojnina priznana v skladu z zakonitimi predpisi, pa ne moremo soditi. Prav zaradi tega smo tudi objavili vaše pismo. Mnogi se obračajo na našo pravno posvetovalnico tako kot vi. Tožijo o svojih problemih in svojih težavah, ničesar konkretnega pa ne povedo, zakaj in v čem se čutijo prizadete. Ali vam je priznan prenizek odstotek inva-

lidnosti ali niso upoštevana vsa vaša leta ali pa je samo priznana pokojnina prenizka? To bi vsekakor že morali napisati, če že z odločbo, katero ste prejeli in katero ste prebrali, niste zadovoljni. Prav tako bi bilo treba, da bi nam odločbo, s katero vam je bila priznana pokojnina, poslali v prepisu, da bi lahko vsaj te podatke imeli točne in bi lahko ugotovili, v čem je bistvo vašega nezadovoljstva.

Pošljite torej svojo zadnjo pokojninsko odločbo v prepisu in navedite, zakaj in v čem je odločba nepravilna. Sporočite tudi, če ste se proti odločbi, s katero niste zadovoljni, pritožili. To bi bili vsekakor morali storiti, kajti sicer je škoda vsakega nadaljnjega postopanja in vseh korakov. Predvsem pa opišite probleme, ki vas teže, bolj natančno, bolj dokumentirano, kajti le tako je mogoče odgovoriti pismeno. V okviru naše pravne posvetovalnice pa osebno ne moremo sprejemati prošilcev in dati pravnih nasvetov ustno.

Gorenjska kreditna banka — Kranj

VARČEVANJE — PRIJETNO POTOVANJE!

115 nagradnih potovanj po Jugoslaviji so namenile kreditne banke in hranilnice Slovenije svojim varčevalcem v letu turizma.

Žreb bo dodelil nagrade varčevalcem, ki bodo od 1. aprila do 31. avgusta 1967 na novo vložili ali povečali svojo vlogo za 1000 N-din. V žrebanje so vključeni varčevalci vseh vrst hranilnih vlog.

PROGRAM FOTOVANJA:

- **Petek, 15. IX.** — Odhod iz Ljubljane ob 15. uri popoldne, po avtomobilski cesti prek Zagreba in Karlovca do Plitvice. Namestitev v hotelu, večerja in prenočišče.
- **Sobota, 16. IX.** — Po zajtrku ogled narodnega parka »Plitvice« in nadaljevanje vožnje proti morju do Zadra, postanek za kosilo in ogled mestnih znamenitosti, nato ob jadranski obali prek Šibenika do Splita. Večerja in prenočišče.
- **Nedelja, 17. IX.** — Po zajtrku ogled Splita in nadaljevanje vožnje ob obali, nato ob Neretvi do Mostarja, postanek za kosilo in ogled starega mesta, in dalje do Sarajeva. Večerja in prenočišče.
- **Ponedeljek, 18. IX.** — Po zajtrku ogled znamenitosti mesta in nadaljevanje vožnje prek Travnika v Jajce, postanek za kosilo in ogled zgodovinskega mesta in slapov reke Plive, potem dalje do Banja Luke. Večerja in prenočišče.
- **Torek, 19. IX.** — Zajtrk, krajši ogled mesta ter povratek prek Zagreba, postanek za kosilo na Otočcu, prihod v Ljubljano okoli 15. ure.

Vloge sprejemajo vse kreditne banke in hranilnice ter vse pošte v Sloveniji.

Iz ranjenčevih spominov

Potem ko sem uspešno končal obveščevalni tečaj v Gradcu v Beli krajini, sem se vračal v Suho krajino v svojo enoto. Dne 6. junija 1944 sem se nekako ob sedmih zjutraj znašel s skupino tovarišev v Zagradcu. V vasi je bil tudi delavski bataljon z več glavami živine za prehrano naših enot. Zavarovanje ni bilo preveč skrbno...

Stopil sem v gostilno, da bi dobil kaj za pod zob. Toda že so nas obkolili in napadli. Z vseh strani so vdrl v vas domobranci iz uarnega bataljona, ki je imel sedež v Stični. Pokalo je vsepovsod in se kadilo. Domobranci so nam kričali, naj se vdamo. Ne, tega pa ne, samo tega ne, sem mislil in se spominjal, kaj so domobranci počeli za ujetniki. Časa za premislek ni bilo preveč, krogle so kar deževale okoli mene.

Tekli smo proti Krki, da bi se prebili čez most proti našim brigadam, ki so bile nekje na desnem bregu. Že od daleč sem opazil, kako leseni most čez Krko že gori in da na njem leži človek, najbrž ubit ali hudo ranjen. Uvidel sem, da ne pridem čez, zato sem naglo stekel proti brvi. To so bile le deske, položene na koze in brez ograje. Čezenj smo lahko šli le posamič.

Komaj sem bil sredi brvi, že sta zakričala tovariša pred menoj in za menoj. Ko sta prišla na desko, nista mogla obdržati ravnotežja, ker sta bila ranjena, zato sta padla v vodo.

Ko smo srečno prišli čez, smo se razdelili, eni proti vasi, drugi pa za vodo. Pokalo je še vedno in nekako smo se porazgubili, tako da nisem videl več dosti naših. Padali so, kot bi jih kosila velika kosa. Vsak trenutek je bilo slišati obupne klice na pomoč...

Nazadnje nas je ostalo le še pet, ki smo bili zdravi. Plazili smo se po blatu proti neki njivi, posajeni s koruzo; žal je bila še prenzika, da bi nas zakrila. Domobranci so nas vztrajno zasledovali, pokalo je na vsi moč. Med nas je padla mina, in že je nekdo izmed nas zarjovel z nečloveškim glasom. Mene je precej na debelo zasula zemlja in brž sem začutil, da sem dobil več drobcev v glavo in hrbet. Komaj sem se izkopal izpod zemlje, sem zagledal zraven sebe v čevlji obuto odtrgano nogo. Nekdo je vpil z nečloveškim, grozljivim glasom. Vseopovsod je grozila smrt. Čeprav sem bil vedno pripravljen deliti usodo s tovariši, me je tedaj popadla blazna želja po življenju, predvsem zato, da bi se masčeval.

Z ranjenimi tovarišim sva skupaj sklenila, da se bova skušala prebiti do vasi in se tako rešiti. Toda komaj dvajset ali trideset korakov sva napravila, že so bili za nama domobranci, ki so prišli čez Krko. Sel sem sklonjen, v desnici sem nesel puško, ko je zabrenčalo mimo mene. Puška mi je padla iz rok, oprasnilo me je po nogi in mi raztrgalo hlače. Bilo mi je, kot bi zgrabil za žico pod električno napetostjo. Tovariš se za to ni zmenil, ampak je tekel dalje proti vasi Globočcu, ki je bila kakih 70 do 100 metrov daleč in je v njej nekaj gorelo. Tedaj je spet za menoj nekaj zaživžgalo in drobci mi je prebil levo nogo. Za trenutek sem se onesvestil. Ko sem se zbudil, me noga ni več hotela ubogati. S težavo sem se premikal ob levi strani vasi proti vodovodu, v vasi pa so bili že domobranci. Opazil sem, kako preiskujejo hiše. Od tam je kmalu zapelo po meni in spet sem bil ranjen v desno nogo nad členkom. Padel sem po tleh. Vpil bi bil, pa sem vedel, da ni vredno, ker nikogar ni bilo več ob meni, ki bi mi lahko pomagal. Bolelo me je tudi, kri mi je tekla po obrazu in telesu. Vender sem bil živ, bil sem še človek, sposoben sem bil misliti, misliti na ljudi, ki bodo zdaj zdej prišli, torej na smrt, ki mi jo bodo prinesli, jaz pa lahko samo še čakam nanje. Nisem se več bal smrti, samo mučenja. Misli so mi ušle na dom, ženo, otroke. Ali jih res ne bom nikoli več videl, sedel med njimi? Tedaj pa — čeprav sem se bil trenutek prej že vdal v usodo in bil pripravljen na smrt — sem si spet silno zaželel rešitve. Začel sem računati na to, da bodo domobranci morda pomislili, da sem že ubit in bodo najprej preiskali vas. Časa za premišljanje nisem imel več dosti, pa tudi moči ne več, saj mi je kri ves čas odtekala. Zadnji up — splaziti se do prvih skal in grmovja. Oprl sem se na roke in se s težavo plazil čez pot, ki pelje v Kuželjevce. Tam bi morda dobil prvo zasilno zavetje. Čutil sem vedno hujše bolečine. Od njih, potu, krvi, rose, blata in plazenja sem bil že do kraja izmučen, ko sem se zavlekel za skalo, ki jo je kril leskov grm. Vse sem dal od sebe, vso silo, ki jo lahko zbere človek, ko beži pred smrtjo in ki ima močno voljo.

Kmalu nato zaslišim pogovor dveh ljudi. Po narečju sem sklepal, da sta doma nekje od Šentjerneja ali okolice. Ugotovil sem, da se pogovarjata o meni. Govorila sta, da moram biti nekje blizu in da se nisem mogel daleč splaziti. Eden izmed njiju je tožil, da se mu ne ljubi iskati, ker da je preblizu hoste, povrh tega pa je še vsepovsod blato in gromlje; saj bom tako ali tako »crknil«, je dejal.

Kakšni občutki so me obdajali, menda ni treba posebej pripovedovati. Zastajal mi je dih, zdelo se mi je, da sem prenehal živeti in da so prenehale tudi vse moje življenjske funkcije. Govorila sta tudi, da morata iti nazaj v vas in v meni se je vžgala iskrica upanja. Upal sem, da bom imel srečo.

Eden izmed obeh domobrancev je rekel, da bo za slovo ošnil grmovje z rafalom. Naredil je to in obvalo me je razcefrano listje. Potem sta res odšla. Zadihal sem svobodneje, čeprav me je vse hudo bolelo. Bolečine so se stopnjevale. Zdej sem imel dovolj časa za premišljevanje. V daljavi je še vedno pokalo, odmevi so se lovili od hribov in tako nisem mogel uganiti, kaj se dogaja okoli mene. Ugibal sem, kaj počno brigade, ki so bile blizu.

Bolečine sem čutil vedno hujše, bile so že naravnost neznošne. Še huje je bilo, ko me je začelo žejati. Tako žejen nisem bil še nikoli v življenju. Usta sem imel strahotno suha in v grlu me je peklo. Tako sem bil že izčrpan, da niti vpiti nisem več mogel. Zdelo se mi je, da ležim tako ranjen že neskončno dolgo, toda ko sem pogledal na uro, sem ugotovil, da je komaj poldne. Nisem ji več verjel.

Nekako čez poldrugo uro sem od daleč zapazil dečka, ki me je z velikimi, plašnimi očmi opazoval, približati pa se mi ni upal. S slabotnim glasom sem ga prosil, naj mi prinese malo vode. Obljuboval sem mu 50 lir, ki sem jih imel, če mi prinese vsaj liter. Toda deček me je še enkrat ves prestrašen pogledal, nato pa je stekel proč, kot bi zažgal za njim. Slutil sem, da nisem več podoben človeku in da se me je zato ubogi otrok ustrašil. Bal sem se, da bo povedal sovražnikom, kje sem. Žeja me je spet začela moriti. Premišljeval sem, koliko vode je na svetu, jaz pa trpim zaradi žeje.

Približno uro kasneje, ko je deček zbežal, sem blizu zaslišal pogovor. Kmalu sem zagledal neko žensko. Približala se mi je in me vprašala, če sem ranjen. Nisem ji odgovoril, samo rekel sem ji, kako sem žejen. Ponujal sem ji denarnico, pa je ni hotela. Poklicala je tistega dečka, ki je prej pobegnil, in mu ukazala, naj prinese steklenico vode. Kmalu se je deček vrnil in jaz sem steklenico izpil v duško do dna. Koliko bolje sem se kmalu počutil, je težko popisati. Dobra ženska je imela s seboj tudi nekaj čistih krp. Najhujše bolečine sem čutil v desni nogi, toda bil sem obut v škornje. Škorenj je bil poln sesirjene krvi, pa tudi noga je že zatekla. Tako z žensko nisva mogla sezuti škornja zaradi bolečin. Prosil sem jo, naj gre po pomoč. Obljubila je in odšla proti vasi.

Prej kot v poldrugi uri so res prišli pome. Bili so štirje borci 15. divizije. Spominjam se, da je bil med njimi tudi zdaj še živeči Nace Sadar s Krke. S seboj so imeli zasilna nosila, to se pravi dva kola in med njima šotorsko platno. Dali so me nanje in me odnesli. Za moje bolečine, za moje stokanje in kletvice se niso dosti zmenili. Videti je bilo, da so bili tega že vajeni. Kolikor sem se mogel, sem se premagoval, toda ni mi uspelo.

Nadaljevanje)

V čem je skrivnost izraelske strategije in vojaškega uspeha v nedavni vojni? Na to vprašanje je skušal odgovoriti francoski general Beaufré, ki se je pred enajstimi leti udeležil britansko-francosko-izraelskega napada na Egipt. Njegov sestavek, objavljen v »Paris Matchu«, objavljamo v nekoliko skrajšani obliki:

Anatomija izraelskega »blitzkriega«

Sinajska operacija

Hkrati z zbiranjem egiptovskih sil na Sinaju je mobiliziral tudi Izrael. Toda tokrat ta ni mogel več usmeriti vse svoje pozornosti na Egipt, kot jo je leta 1956, temveč je moral računati še na Jordanijo na vzhodu in Sirijo na severu ter zadržati osrednjo rezervo. Zato proti Egiptu kot najnevarnejšemu nasprotniku ni mogel poslati več kot tri divizije in dve brigadi.

Egipt je na severu osredotočil sedem pehotnih divizij. Štiri pehotne divizije, močno okrepjene s tanki, so se utrdile po značilnem sovjetskem sistemu manevrske obrambe, toda s širokimi presledki. Na jugu in po globini pa so Egipčani imeli oklepni korpus, ki so ga usmerili proti puščavi Negev. V vseh teh enotah je bilo več kot sto tisoč mož. Življenje v puščavi tolikšne vojske so omogočili z ustreznimi ukrepi: skladišča živil, vodovodne napeljave itd.

Za Izraelce je bilo huje. Ali bodo imeli dovolj časa, da s svojimi šibkejšimi silami preseneti sovražnika? Bilo je treba predvideti obrambno bitko z množico nasprotnikovih tankov, hkrati pa pripraviti ofenzivno operacijo. Dolge dneve so živeli v nemiru in nestrpnosti. Četrtega junija zvečer so bili Izraelci pripravljeni in so prvi udarili.

Iznenadni napad se je začel z zračno ofenzivo, v kateri naj bi uničili devetnajst egiptovskih letalskih oporišč. Ob šestih zjutraj je bilo egiptovsko letalstvo

že onespособljeno, vzletišča razorana, letala pa zažgana. Ko sem obiskal eno izmed teh oporišč na Sinaju, sem videl, da so bili »migi« sicer narazen drug od drugega, nobeden pa ni bil ukopan, in zato so Izraelci navzlio močni protiletalski obrambi imeli lahko delo. Po vsem tem se je izraelsko letalstvo lahko mirno preusmerilo na pomoč svojim kopenskimi enotam.

Bitka na tleh se je začela ob zori, ko so v napad krenile tri izraelske divizije z namenom, da razbijejo dve egiptovski diviziji in si tako utro pot v globino egiptovske fronte. Takrat je bilo še vse letalstvo zaposleno v zračni bitki in ni moglo pomagati kopenskimi enotam. Toda Izraelci so spretno manevrirali in se izognili frontalni bitki. Na sektorju divizije, ki naj bi se na severu polastila Rafaha in El Ariša, je v puščavskem pesku še sedaj videti sledove, kjer se je ta prebila čez egiptovske položaje. To se je zgodilo v nezavarovanih presledkih. Južna divizija, ki je krenila nad Abu Ageilo, je uporabila enak manever. Okrepili so jo s padalci, ki so se spustili na egiptovske topiške položaje in tako izpopolnili vrzel, ki je nastala zaradi nezadostne letalske podpore. Srednja divizija pa je nemoteno prodirala v presledku med položaji dveh egiptovskih divizij. Po dojem nočnem pohodu je prodrla v zaledje teh dveh di-

SE NEKAJ MINUT IN IZRAELCI SE BODO IZKRCALI V SARM EL SEJKU. ZASEDLI PA SO GA BREZ BOJA, KER SO GA BILI EGIPČANI ZE PRID TEM IZPRAZNILI

vizij, katerih borci so se iz svojih okopov pogumno branili, tako da so Izraelci morali začeti načrtno čiščenje njihovih okopov. Ob koncu prvega dne so Izraelci osvojili El Ariš, prodrli do Abu Ageile in prebili egiptovsko fronto.

Od poldneva naprej so izraelska letala že lahko ne le podpirala vse te akcije, temveč tudi napadala egiptovske oklepne rezerve na Sinaju in jih prisilila na mirovanje.

Nato je bilo treba takoj izkoristiti začetne uspehe in ne dovoliti sovražniku, da se spet zbere. Severna divizija je bila na poti vso noč, ne da bi naletela na kak odpor, in eden izmed njenih oddelkov je pri El Kantari prodrl do Sueškega prekopa že 6. junija ob pol petih zjutraj. Toda šlo je le za ukano, zakaj ta divizija je s svojimi glavnimi silami pomagala srednji diviziji, da bi s skupnimi

močmi zlomili odpor egiptovske 3. divizije, ki je branila sotesko Libni. Tu je prišlo do ogorčenih tankovskih spopadov. Še istega dne, 6. junija, proti večeru je bil Libni v izraelskih rokah.

Sedmega junija so vse tri izraelske divizije prodirale vsaka v svoji smeri. Severna divizija je krenila proti Ismailiji, napadla v bok egiptovsko 4. oklepno divizijo in zavzela Bir Gailgafo. Srednja divizija je hitela proti Suezu, da bi se združila s padalci, ki so se bili — kot 1956. leta — spustili na sedlo Mitla. Spotoma je razbila tudi južne dele egiptovske 4. oklepne divizije. Južna divizija pa je prodira v Nakhl in presekala pot, po kateri bi se še mogla umakniti egiptovska 6. divizija. Pred južno divizijo se je iz smeri Bir Hassane umikala tudi neka egiptovska oklepna enota, toda prišla je le do sedla Mitla, kjer so jo Izraelci povsem uničili.

Enako katastrofo je pri Nakhlu doživela egiptovska 6. divizija. Tako je že 7. junija zvečer, tretjega dne operacij, bila egiptovska glavna enota uničena.

Medtem je severna brigada z zaledne strani zavzela Gazo, Sarm el Šejk pa so Egipčani kar sami izpraznili in se zato zanj ni bilo treba boriti. Potem ko so Izraelci 8. junija čistili grobišče kamionov in tankov, so takoj nato spet nadaljevali pot proti zahodu. Že ponoči so se prebili do Sueškega prekopa in Sueškega zaliva na odseku med El Kantaro in Ras Sudarom.

To je bila izredna zmaga, ki je postavila na glavo vso politično situacijo na Bližnjem vzhodu. Boji so bili sicer hudi, toda kratkotrajni in sunkoviti. Izraelci niso imeli kakih posebnih izgub. Padlo je 250, ranjenih pa je bilo 800 vojakov, torej nekaj več kot 1%. Hude izgube pa so bile v poveljniškem kadru, ki je bil na čelu enot. Egipčani so se upirali le to tam, kajti Izraelci so jih iznenadili, jim že v prvih štirindvajsetih urah onemogočili manever, jih s svojimi letalstvom pritiskali ob tla in jih z naglim prodorom povsem omrtvili.

(Nadaljevanje)

NOVI PROTESTI PROTI IZRAELSKI AGRESIJI

Se vedno prejemamo resolucije, v katerih posamezne organizacije sporočajo svoja stališča do izraelskega napada na arabske države.

Aktiv borcev kranjske občine je na konferenci dne 16. junija v celoti odobril stališče predsedstva republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije, sprejeto v resoluciji 7. julija 1967.

Med drugim pravijo kranjski borci, da so ogorčeni in da obsojajo ta napad, ker ni naperjen samo proti Arabcem, ampak posredno proti vsem miroljubnim silam po svetu in

posebej proti nevezanim državam. Zato podpirajo odločnost SFRJ ter njene sedanje in bodoče ukrepe v okviru OZN, ki stremijo za tem, da se združijo vse miroljubne sile in z obsodbo Izraela kot napadalca dosežejo uveljavitev takih odnosov med državami, ko nobena ne bo ogrožala druge.

Tudi novogoriški borci so se pridružili obsodbi izraelskih napadalcev in vseh imperialističnih sil, ki so izrabile Izrael za poskus rušenja politike neuvrženih in za uporabo vojaške sile na račun nerazvitih. Pri-

pravljeni so pomagati žrtvam napada in pozivajo vse, da začno zbirati za pomoč. Podprli bodo vsa prizadevanja OZN, da bo napadalec obsojen in da ne bo užival plodov svoje zmage.

Člani ZZZB in borci za severno mejo so na množičnem sestanku v Ormožu dne 20. junija soglasno obsodili izraelski napad na arabske države, pa tudi vmešavanje ZDA in Anglije. V celoti podpirajo izjavo, ki jo je v Moskvi podpisal tovariš Tito o rešitvi krize na Bližnjem vzhodu. Zahtevajo, da se napadalec umakne iz zasedenih delov arabskih držav na meje izpred 5. junia 1967. Obsojajo postopke izraelskih okupatorjev nad prebivalci na okupiranem ozemlju in zahtevajo, naj Izrael povrne škodo žrtvam napada.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital TOVARNE SVILANIT KAMNIK

LJUBLJANA

Za weekend, za piknik, za kopanje in za izlete v naravo vse v III. nadstropju trgovske hiše

- zločljivi ležalniki (nemški)
- zločljivi postelje in mizice (madžarske)
- zločljive fotelje (madžarske)
- gumirane trodelne blazine (madžarske)
- camp kuhalniki na plin, bencin in spirit
- camp stolčki (troštilji)
- camp stolčki
- camp kasete za hrano
- kopalni plašči, brisače

nama

- kopalke: moške, ženske in otroške
- kopalne kape, copate
- kopalne torbe in torbice za plažo iz slame ter plastike
- slamniki: moški, ženski in otroški
- ženski leseni natikadi za plažo
- moški, ženski in otroški higienski leseni sandali
- gumirani čolni za odrasle
- plastični čolni za otroke
- varnostni plavalni pasovi

nama

TOMŠIČEVA ULICA 2

LJUBLJANA

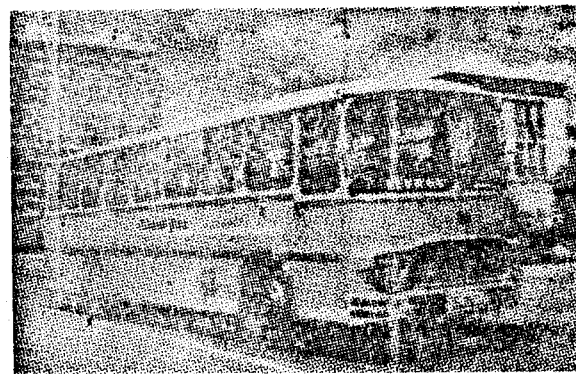
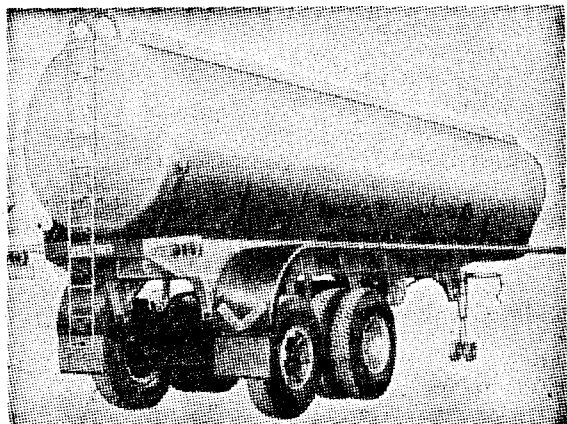
PODJETJE

VOZILA GORICA

ŠEMPETER PRI GORICI

Ima v proizvodnem programu izdelavo vseh vrst prikolic nosilnosti od 8 do 22 ton, polprikolic nosilnosti od 8 do 24 ton, prikolic za prevoz vseh težkih bremen in posebnih tovorov nosilnosti od 7 do 120 ton, cistern za prevoz tekočin in plinov, kapacitete od 5000 do 30 tisoč litrov, kiper prikolic in polprikolic od 8 do 22 ton, prikolic in polprikolic za prevoz pohištva, prikolic in polprikolic za prevoz živine, prikolic in polprikolic za prevoz osebnih avtomobilov ter kolesne sestave nosilnosti 5 in 10 ton.

Podjetje čestita vsem delovnim ljudem, poslovnim prijateljem in nekdanjim borcem za 4. julij — dan borca.

Avto- promet Gorica Nova Gorica

Vsa pojasnila v zvezi s potniškim prometom dobite v naših poslovalnicah:

NOVA GORICA, tel. 20-024 — TOLMIN, tel. 33 — AJDOVŠČINA — tel. 89 — POSTOJNA, tel. 110 — SEŽANA, tel. 44 — in naših turističnih pisarnah v NOVI GORICI, tel. 21-143 ter v BOVCU, tel. 50

AVTOPROMET GORICA vam s posredovanjem svojih poslovalnic in turističnih pisarn uredi vse potrebno za izlete po domovini in v inozemstvo.

Prav tako vam hitro, kakovostno ter varno prevaža vsakovrstno blago doma in v inozemstvu.

Mizarsko produktivna zadruga SEVNICA

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM, NEKDANJIM BORCEM, AKTIVISTOM IN SIMPATIZERJEM NOV
ZA 4. JULIJ — DAN BORCA

»Peta«

TOVARNA LESENIH PET, LIGNOLIT TLAKA, LESNE GALANTERIJE

RADEČE
PRI ZIDANEM MOSTU

priporočaja:

- kvalitetne lesene pete
- lignolit tlak za stanovanja in delavnice
- lesno galanterijo

Prisrčne čestitke za dan borca — 4. julij.

Občinska skupščina SEVNICA

Z DRUŽBENO POLITIČNIMI ORGANIZACIJAMI

Cetrtri julij DAN BORCA nas spominja in bo spomnjal naša prihodnja pokolenja na najslavnejše zgodovinsko razdobje jugoslovanskih narodov, ko so se žrtvovali in umirali stotisoči herojev, da se je razkosana, poteptana in zasužnjena domovina znova rodila, da je praznovala veliki dan vstaje, ožarjena s plameni svobode, neodvisnosti in socializma.

ZA DAN BORCA VSEM BORCEM IN AKTIVISTOM NOV NAŠE ISKRENE ČESTITKE

Hkrati pa želimo vsem, da še vnaprej gojijo svetle tradicije naše revolucije in prenašajo na mladi rod ljubezen do naše socialistične domovine. Nadaljujemo z utrjevanjem bratstva in edinstva naših narodov ter krepimo sožitje med narodi za doseg trajnejšega miru na svetu!

Kolektiv tovarne elektrotehničnih izdelkov NOVA GORICA

Stanovanjsko podjetje Nova Gorica

K PRAZNIKU DNEVA BORCA

— 4. JULIJU VSEM BORCEM

ZA NAPREDNE IDEJE

ČLOVEŠTVA,

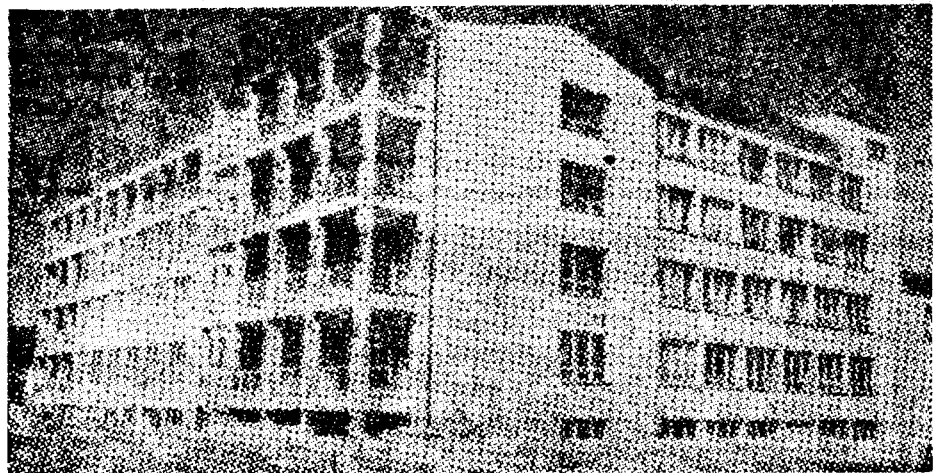
GRADITELJEM SOCIALIZMA,

NAPREDKA IN BLAGINJE

NAŠIH NARODOV —

BORBENI POZDRAV

SGP PIONIR NOVO MESTO

ima v svojem sestavu gradbišče Novo mesto, Ljubljana in Brežice, lastne centralne obrate in projektivni biro.

Podjetje čestita vsem investitorjem, poslovnim partnerjem in kooperantom za dan borca — 4. julij.

- OPRAVLJA VSE VRSTE VISOKIH IN NIZKIH GRADENJ
- KVALITETNO, V ROKIH IN PO KONKURENČNIH CENAH!

Investitorji, odločite se in izberite za svojega izvajalca del gradbeno podjetje PIONIR iz Novega mesta!

Nova bolnišnica v Novem mestu, eno izmed Pionirjevih del

SPORED TURISTIČNE PRIREDITVE

PIVO – CVETJE

V LAŠKEM OD 1. DO 9. JULIJA 1967

pod pokroviteljstvom Pivovarne Laško in skupščine občine Laško

- SOBOTA, 1. JULIJA 1967** — slavnostna seja
ob 18.00 — polaganje vencev pred spomenikom NOV v Laškem
ob 20.00 — slavnostna akademija in nastop folklorne skupine F. Marolt iz Ljubljane

NEDELJA, 2. JULIJA 1967
ob 9.00 — otvoritev gospodarske razstave, turistične, filatelistične in lovske razstave ter razstave drugih dejavnosti
ob 10.00 — otvoritev samopostrežne trgovine trgovskega podjetja »MERX«, Celje — poslovna enota Laško
ob 14.00 — nogometni turnir za prehodni pokal občinskega sindikalnega sveta Laško
ob 18.00 — družabne prireditve

PONEDELJEK, 3. JULIJA 1967
ob 18.00 — promenade koncert godbe na pihala
ob 19.00 — partizanski miting na telovadšču TVD Partizan v Radečah
ob 20.00 — večerni tek po laških ulicah za prehodni pokal občinskega komiteja ZMS Laško
ob 20.00 — zabavne prireditve

TOREK, 4. JULIJA 1967
ob 8.00 — tekmovanje lovske družine v streljanju na glinaste golobe in MK puško za prehodni pokal občinske konference SZDL Laško
ob 10.00 — ekipno šahovsko tekmovanje za prehodni pokal Zveze združenih borcev NOV občinskega odbora Laško v dvorani hotela »Jadran« v Radečah
- ob 16.00 — promenade koncert godbe na pihala
ob 18.00 — zabavne prireditve na starem gradu

SREDA, 5. JULIJA 1967
ob 14.00 — plavalne tekme v bazenu v Rimskih Toplicah
ob 19.00 — zabava — ples ob bazenu v Rimskih Toplicah

ČETRTEK, 6. JULIJA 1967
ob 10.00 in 14.00 — prikazovanje turističnih in propagandnih filmov
ob 20.00 — kulturni program — izvajajo pevski zbori iz Laškega

PETEK, 7. JULIJA 1967
ob 16.00 — promenade koncert godbe na pihala
ob 17.00 — spretnostna vožnja z motornimi vozili
ob 18.00 — otvoritev razstave cvetja ob sodelovanju sosednih hortikulturnih društev. Lončnice bodo v prodaji

SOBOTA, 8. JULIJA 1967
ob 19.00 — promenade koncert godbe na pihala
ob 20.00 — zabavne prireditve
ob 21.00 — velik ognjemet na Savinji in na starem gradu
ob 22.00 — vasovanje

NEDELJA, 9. JULIJA 1967
ob 5.00 — budnica
ob 10.00 — spreved cvetja — sodelujejo hortikulturna društva
ob 11.30 — kmečka ohcet in šranganje
ob 14.00 — zabava na vseh zabaviščih; bogat srečolov; žrebanje spominskih značk; polizkušnja piva in kave!

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

»Kraški zidar«

SEŽANA

je pred nedavnim slavilo svoj dvajseti jubilej plodnega dela in uspehov.

PODJETJE OPRAVLJA:

- vse vrste gradenj
- lastna proizvodnja peska in gramoza
- prodaja stanovanj za trg
- lastni projektivni biro

Ob dnevu borca — 4. juliju — borbene pozdrave nekdanjim borcem in delovnemu ljudstvu.

OB 20-LETNICI OBSTOJA OBRTNO GRADBENEGA PODJETJA

„Gradles“

MARIBOR, Smetanova 75

čestitamo vsem članom delovnega kolektiva, predvsem tistim, ki so zvesti podjetju od začetka, poslovnim prijateljem in delovnim ljudem naše domovine.

Čestitkam se pridružujeta tudi uredništvo in uprava »TV 15«.

CESTNO PODJETJE CELJE

POŠILJA VSEM NEKDANJIM BORCEM, KI SO BOJEVALI
BOJ ZA ZMAGO NAD FAŠIZMOM, in VSEMU DELOVNEMU
LJUDSTVU — BORBENE POZDRAVE ZA DAN BORCA —
4. JULIJ

Plutal

industrija plutovinastih izdelkov Ljubljana, Celovška c. 32,
telefoni: centrala 311-266, komerciala 310-778, poštni predal
78-II, telegram: Pluta Ljubljana

Proizvodi:

1. zamaški iz plute — cilindrični in konusni. Lista serijskih proizvodov obsega 68 različnih tipov zamaškov, po dogovoru izdelujemo tudi izvenserijske oblike;

2. plutove kocke in plavači;

3. vložki iz stisnjene plute različnih dimenzij;
1. kronske zaporkе — navadne bele, znotraj zlato lakirane — obojestransko zlato lakirane — litografirane v različnih barvah po želji kupca — na željo z vložki, prevlečenimi z aluminijevo ali plastično folijo;

2. aluminijske navojne zaporkе — zlato lakirane — litografirane;
3. aluminijske zaporkе z jezičkom — $\varnothing$ 26,5 mm — $\varnothing$ 29,5 mm

Plutove izolacije

Iz ekspandirane plute izdelujemo — plošče različnih debelin za toplotno in zvočno izolacijo — žlebake in segmente po specifikaciji kupca

METKA

MEHANIČNA TKALNICA

CELJE

IZDELUJE:

- bombažno blagc
- damaste
- popeline in
- modne tkanine iz sintetike

Vsem delovnim ljudem in kolektivom ter nekdanjim borcem prijetno praznovanje 4. julija ob spominu na težko prehojeno pot.

GOSTINSKO PODJETJE

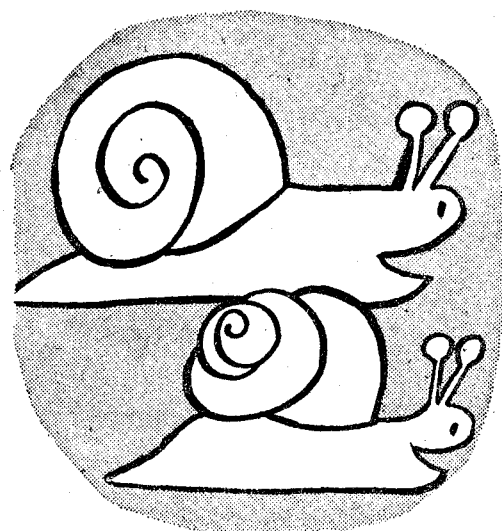
Šmarje pri Jelšah

čestita vsem delovnim ljudem in nekdanjim borcem za dan borca — 4. julij — in vabi cenjene goste, da obiščejo naša gostišča

- »HRAM« in »BOČ« v Šmarju pri Jelšah
- »KRIŽIŠČE« Podplat
- »POŠTA« in »GRAD« v Rogateu

Odlična postrežba, razpolagamo tudi s prenočišči.
Vabljeni.

Tema dvema ni treba namensko varčevati — hišo že imata! Toda ljudje ne nosijo hiš na hrbtu — in če si jo boste hoteli postaviti, ZAČNITE NAMENSKO VARČEVATI pri

Dolenjski banki in hranilnici v Novem mestu

ali pri njenih poslovnih enotah

V KRŠKEM, METLIKI IN TREBNJEM!

Hranilno knjižico DBH lahko dobite tudi pri

VSEH POŠTAH V OBČINAH NOVO MESTO, KRŠKO, METLIKA
IN TREBNJE!

- za dom
- za šport
- za potovanja

Udobna, praktična in poceni obutev v vseh večjih krajih države v lastnih prodajalnah

D KOMBINAT ILANIKA KRANJ

Trgovsko podjetje Vrhnika

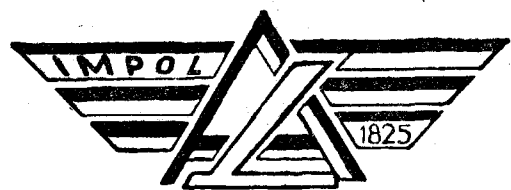
- z vsemi poslovalnicami ima vedno v zalogi različna živila, go-
- spodinske potrebščine, železnino, pohištvo, manufakturo in
- razno blago

Kolektiv se priporoča in čestita cenjenim strankam, poslovnim prijateljem in delovnim ljudem za praznik — 4. julij — dan borca!

JUGOTEKSTIL — IMPEX

LJUBLJANA, Titova cesta 3

čestita ob dnevu borca 4. juliju vsem svojim poslovnim partnerjem in delovnim ljudem socialistične Jugoslavije

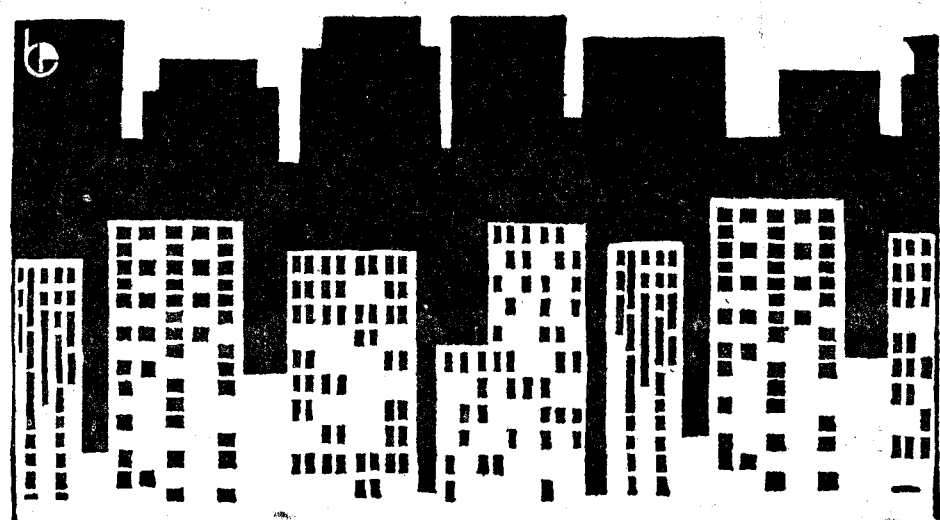
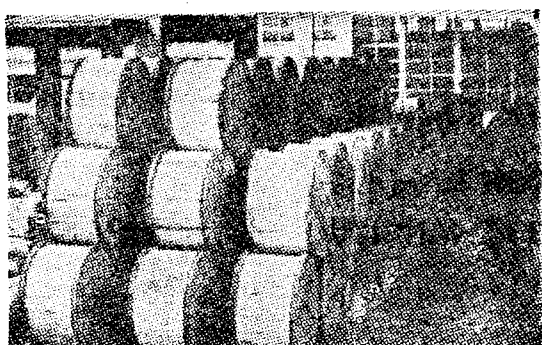

impol

industrija metalnih polizdelkov
Slovenska Bistrica

PROIZVAJA:

- pločvino, trakove, rondelje in rondelice, palice, cevi in profile
- žico, varilno žico in pletene elektro-vodnike, okna, vrata, fasade in nosilne konstrukcije iz aluminija in vseh standardnih aluminjskih zlitin

V sodobno stanovanje sodoben lesteneč

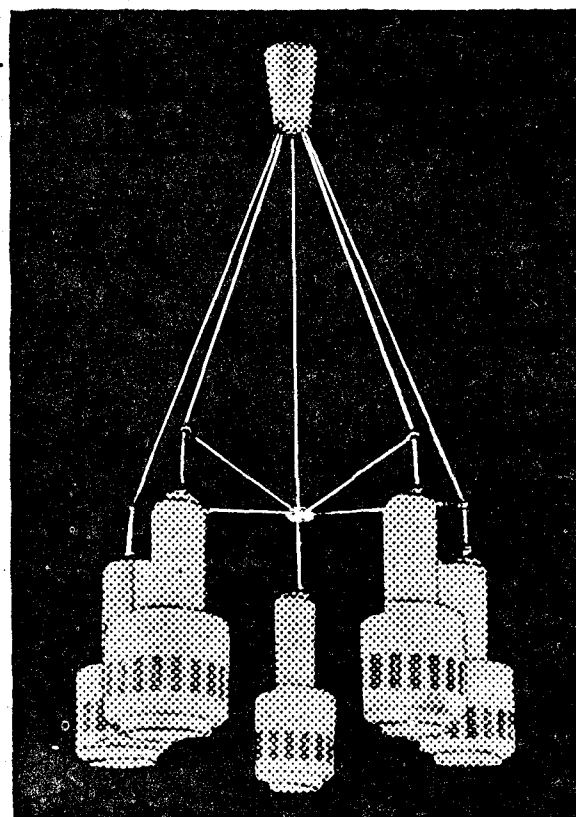
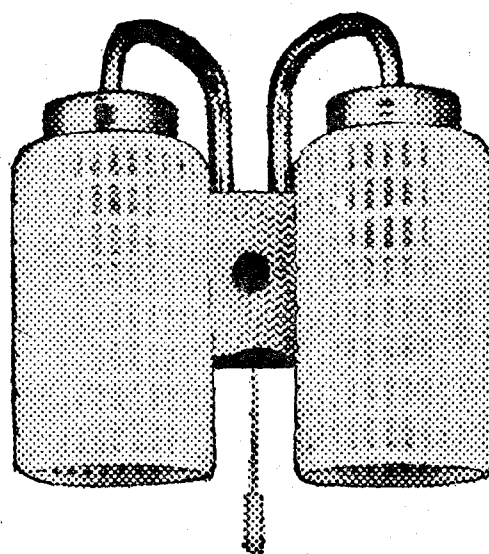
pravkar smo uvozili sodobne lestence in druga svetlobna telesa po zelo ugodnih cenah.

CENA OD 50 N-DIN DO 110 N-DIN.

Dobite jih v vseh prodajalnah

ELEKTROTEHNE

v Ljubljani, Kranju, Kopru, Celju, Novem mestu, Murski Soboti in Krškem

Skupščina občine Grosuplje in družbeno politične organizacije

ČESTITAJO VSEM OBČANOM, DELOVNIM KOLEKTIVOM IN NEKDANJIM
BORCEM NOV OB PRAZNOVANJU DNEVA BORCA — 26. OBLETNICE
MNOŽIČNE VSTAJE JUGOSLOVANSKIH NARODOV

Zavod za zaposlovanje delavcev, Novo mesto

čestita delovnim kolektivom, poslovnim prijateljem in vsem državljanom
za letošnji praznik borca — 4. julij

A Z A ATELJE ZA ARHITEKTURO

LJUBLJANA, Parmova 32

Projektira vse vrste stanovanj in
poslovnih zgradb.

Ob 15-letnici delovanja ateljeja in ob
dnevu borca iskreno pozdravljamo in
čestitamo vsem delovnim ljudem, ko-
lektivom in poslovnim prijateljem.

Mesarsko podjetje — Stična

p. Ivančna Gorica

Nudimo sveže meso in prvovrst-
ne mesne izdelke, predvsem pri-
poročamo priznane stiško klobaso

Cestitamo za dan borca.

SILVAPRODUKT

GOZDNO GOSPODARSKO
PODJETJE

LJUBLJANA, Dolenjska c. 42

čestita vsem delovnim ljudem in nek-
danjim borcem za 4. julij — dan borca!

Trgovsko podjetje

»ZARJA« ŠOŠTANJ

nudi cenjenim potrošnikom bo-
gato izbiro tekstilnega blaga in
konfekcije

Delovnim ljudem in poslovnim prija-
teljem priskrbo čestitamo za praznik
borca.

PTT

podjetje za poštni,
telegrafski,
telefonski promet

KOPER

Pred šestindvajsetimi leti so se
naši narodi na poziv Komunistič-
ne partije Jugoslavije množično
vključili v boj proti okupatorju.
Žrtve, ki smo jih dali za svobodo
naj nas zavezujejo, da ne bomo
dopuščali, da se kaj takega še
kdaj ponovi.

»Veriga«

tovarna verig

LESCE PRI BLEDU

ZA DAN BORCA

ISKRENO ČESTITAMO VSEM,

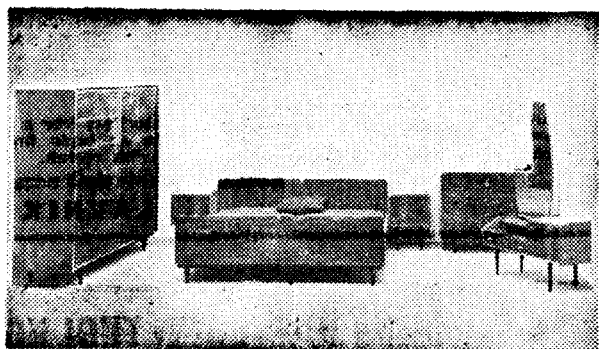
KI SO SE BORILI IN TRPELI

ZA ZMAGO REVOLUCIJE,

ZA NOVO JUGOSLAVIJO

Elektro Ljubljana, poslovna enota Novo mesto

ČESTITA ZA DAN BORCA DELOVNIM LJUDEM, KOLEKTIVOM
IN POSLOVNIM PRIJATELJEM

KRASOPREMA DUTOVLJE

telefon 74-816

izdeluje spalnice Tip
4/D, 5/D in kombinira-
ne omare »Breda«

Zahtevajte pohištvo
Krasopreme Dutovlje
v vseh poslovalnicah s
pohištvom:

- Slovenijales, Ljubljana
- Lesnina, Ljubljana
- NA-MA, Ljubljana
- Murka, Lesce pri Bledu
- Merkur, Maribor

in ostalih trgovinah s pohištvom po Jugoslaviji

Podjetje izdeluje tudi za zahtevni zahodni inozemski
trg

Ob 20. obletnici obstoja in uspešnega delovanja podjetja
iskrene čestitke

Spalnica Ideal 4/D

Cestno podjetje Novo mesto

- CESTNO VZDRŽEVALNA DELA
- REKONSTRUKCIJA CEST
- GRADNJA SODOBNIH CEST Z ASFALTN
IN SODOBNO PREVLEKO

DELOVNIM LJUDEM IN NEKDANJIM BORCEM PRISRČNE ČESTITKE
ZA DAN BORCA — 4. JULIJ

ŽIVILSKI KOMBINAT

INTES

MARIBOR

proizvaja in svojim cenjenim odjemalcem priporoča kvalitetne
izdelke mlinov, tovarne testenin, pekarn in slaščičarn

PRIPOROČA SE ŽIVILSKI KOMBINAT INTES MARIBOR
Delovnim ljudem čestitamo za dan borca.

Steklarna »Boris Kidrič«

ROGAŠKA SLATINA

IZDELUJE KVALITETNE IZDELKE BRUŠENEGA STEKLA,
ZNANEGA NA SVETOVNEM TRGU

Priskrbo čestitke za dan borca — 4. julij

Občinska skupščina Žalec

ČESTITA
ZA DAN BORCA —
4. JULIJ

Praznik borca, svetovni praznik vseh
bivših borcev proti fašizmu in im-
perializmu, naj se še bolj čvrsto
združi v enoten nastop proti sle-
hernemu poskusu omajati mir v sve-
tu.

Skupščina občine Ljubljana-Moste- Polje

Z DRUŽBENO
POLITIČNIMI
ORGANIZACIJAMI

čestita vsem delovnim ljudem in ko-
lektivom za dan borca — 4. julij
in za občinski praznik.

Maroški junak Oto Klems

Legionar Oto Klems je izdal svoje tovariše in se pridružil sovražniku. Postal pa je maroški junak in ves svet si je potem prizadeval, da ga reši pred smrtno kaznijo

Osmega aprila 1920. leta je bila hladna noč celo v Fesu v Afriki. Tisto noč je poročnik Oto Klems hitro stopil v barako 2. legionarskega bataljona in ko je spet prišel ven, je na sebi imel kakih deset pušk in pištol. Puške je navezal na konja, pištole si pritrdil za pas, čez uniformo si je nadel bel arabski burnus, zlezel na konja in pojezdil v temno noč.

Oto Klems je bil Nemec in v mladosti večkrat obsojen zaradi vlomov. Da bi se izognil ječi, je 1912. leta pobegnil v Turčijo, odtod pa v Maroko, kjer se je vključil v tujsko legijo. V bojih proti Berberom in beduinom se je zelo izkazal, si pridobil več odlikovanj, pa tudi čin poročnika.

Tisto aprilsko noč, ko je postal ubežnik, je bil skupno z drugimi oficirji na večerji v nekem hotelu. Prišlo je do prepira in neki francoski kapetan mu

je zabrusil, da je »nemška svinja«. Klems ga je tako treščil po zobeh, da se je kapetan pri priči zvalil po tleh. Oto ni imel velike izbire: sodišče in zapor ali pa beg. Odločil se je za zadnje.

Ko je jahal proti planinam, je dobro vedel, koliko tvega. Znano mu je bilo, da v boju med legionarji in domačimi hribovci ni bilo milosti ne ujetnikov. Če pa koga le ne bi takoj ubili, so ga poniževali, moral pa je sprejeti tudi muslimansko vero.

Oto niti opazil ni, kdaj so ga bili obkolili. Lepo jih je pozdravil, toda oni so se mu molče približali, mu zvezali roke na hrbtu in ga odpeljali v svoje planinsko taborišče, v katerem je Oto videl na stotine šotorov. Ko so ga privedli k plemenskim poglavarjem, je tem skušal pojasniti v mešanici francoskega in arabskega jezika, da je bil

prišel z najboljšimi namerami in da jim je zato prinesel tudi puške in pištole. Rekel jim je tudi to, da želi ostati pri njih in se skupno z njimi boriti proti legionarjem. Povedal je, da pozna legionarske skrivnosti in da je tudi strokovnjak za topništvo.

Arabski so mu naposled obljubili, da ga ne bodo ubili, če pristopi v njihovo vero. Ko je Oto pristal, so ga dali med šejkeve hlapce, kjer je moral opravljati najbolj poniževalna dela. Po šestih mesecih so ga oženili. S tem je postal član plemena, toda še vedno so ga zasramovali.

Ko je Abdel Krim 1921. leta začel sveto vojno, je bil Maroko razdeljen med Spance in Francoze, toda Abdel Krim je takrat pustil Francoze še na miru. Kmalu mu je v obmejni trdnjavi Anuelu uspelo obkoliti 20.000 španskih vojakov. Izpustil jih je šele potem, ko je dobil bogato odkupnino, zadržal pa si je tudi vse njihovo orožje. Sedaj je potreboval človeka, ki bo znal njegovim borcem pokazati, kako ravnati s tem orožjem. Minilo pa je še več kot leto dni, preden je zvedel za Ota.

Tako je Oto kar čez noč postal slaven in bogat. Abdel Krim ga je imenoval za načelnika štaba z nalogo, da izuri njegovo vojsko. Ta je upostavljal zvezo celo z nekimi nemškimi piloti in jih pridobil, da so prišli v Maroko in letali z zaplenjenimi španskimi letali.

Ko so se 1924. leta Berberi začeli vojskovati še s francoskimi legionarji, so zmagovali kar zapovrstjo. Oto je bil povsod. Nadziral je topničarje, ki so z nenavadno natančnostjo rušili dotlej nezavzetne trdnjave ali pa je — če je bilo treba — s sabljo v roki jurišal med drugimi arabskimi borci.

Legionarji dolgo niso vedeli, koga imajo pred seboj. Nekateri so govorili, da je to neki nemški general, drugi pa so vedeli povedati, da gre za nekega angleškega avanturista. Naposled pa je francoska obveščevalna služba le zvedela, da je njihov strašni nasprotnik nihče drugi kot bivši legionar Oto Klems.

Tako je Oto postal slaven po vsem svetu. Imel je črno brado, jahal na črnem konju in bil ogrnjen s črnim burnusom. Na glavi je nosil turban iz oranžne svile. Kadar je bil čas za molitev, se je spuščal na kolena in dolgo molil. Njegove žene niso smele biti nikoli brez tenčic na obrazu. Jedel je s prsti, hitro in požrešno, po jedi pa podrigaval, kar je pri Arabcih bilo znak dobre vzgoje.

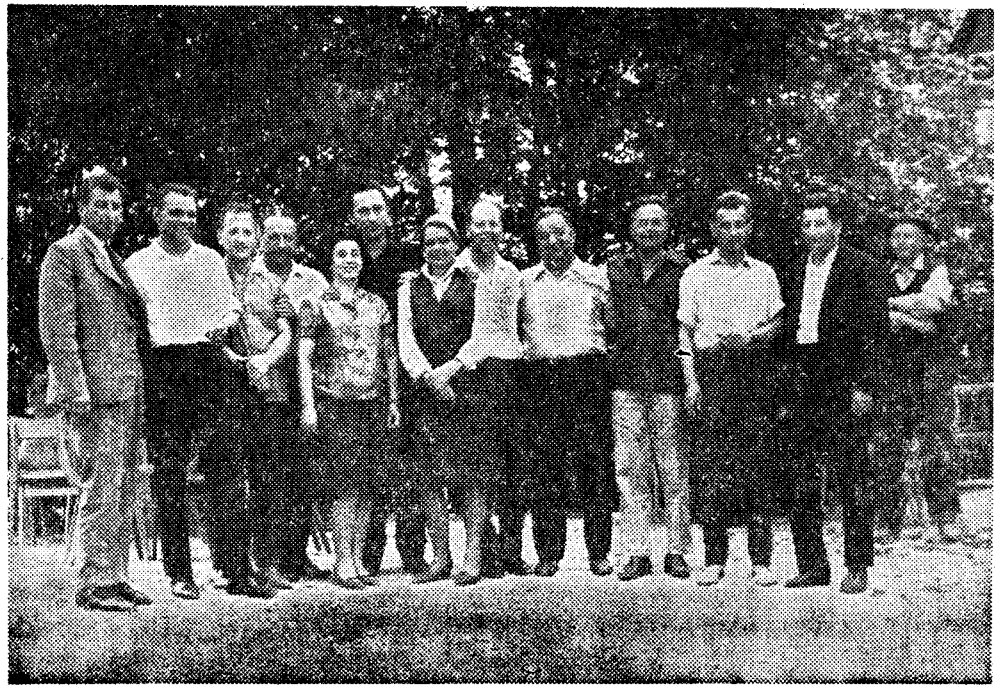
V strahu pred uporniki so Francozi povečali svojo maroško armado na 300.000 mož. Ko pa so se Francozi in Spanci sporazumeli, je Abdel Krim imel pred seboj 500.000 nasprotnikovih vojakov. Med njimi je bil tudi slavni major Peškov, sin Maksima Gorkgega. Poveljeval je 1. legionarskemu bataljonu.

Oto je tedaj sklenil napasti pomembno francosko oporišče Mediauna. Uspelo mu je nekaj svojih vojakov vtihotapiti v samo mesto. Ti so medtem, ko je on s pet tisoč vojaki ponoči napadel mesto od zunaj, začeli streljati po mestu in med branilci povzročili strahovito zmedo. V tem boju je bila francoska posadka povsem uničena.

Prav tedaj se je mestu bližal s svojim bataljonom major Peškov. Ko je zaslišal streljanje, je pohitel, vendar je bil prepozen. Dobro prikriti Otovi vojaki so tudi 1. bataljonu prizadejali velike izgube, toda v boju prsi ob prsi so Arabci prav tako imeli občutne izgube. Celo Oto je bil ranjen. Vendar je to le bila popolna Otova zmagava. Peškov je priznal, da je izgubil najboljše ljudi. Več kot šestdeset odstotkov njegovega bataljona je bilo onesposobljenih.

Posledica tega boja je bila velika francosko-španska ofenziva. Abdel Krime so ujeli in ga poslali na neki otok na Tiheem oceanu. Oto pa so dobili v roke šele osem mesecev pozneje, čeprav ga je bilo iskalo kakih sto tisoč ljudi. Izdala ga je neka ženska. Našli so ga v votlini, tako dobro prikriti, da so vojaki hodili tam mimo, pa niso opazili ničesar sumljivega.

Po treh mesecih so mu sodili. Oto se je branil, češ da ni izdajalec, ker se je kot drugi Rifi boril za svojo deželo. Oto je bil za svetovno javnost že tako legendarni junak, da so se zanj potegovali časopisi in celo nekatere vlade. Najprej so ga obsodili na sedem let robije na Hudičevih otokih. Tja pa ga le niso poslali, temveč so mu dovolili, da se naseli kjerkoli v Afriki pod pogojem, da se ne bo nikoli vrnil iz nje. Oto pa je tam preživel le nekaj let. Nato je odpotoval v Nemčijo, kjer se je za njim izgubila vsaka sled.

Kot smo poročali že v prejšnji številki, so se v soboto, dne 24. junija pri lovski koči v Rakovem Škocjancu zbrali preživeli borci Rakovske partizanske čete. Na sliki: nekaj preživelih borcev Rakovske čete, ki so prišli med prvimi na to tovariško srečanje

ILEGALKA VERA

Bilo je ponoči 14. julija 1944. leta.

Policijska ura se je že začela. Vera se je priplazila do hiše skojevke Ljiljane Pop Jordaneve.

»Nikakor ne morem vzpostaviti zveze,« je rekla, ko je stopila v hišo. »Ne vem, kaj naj storim.«

»Tudi tebe zasledujejo,« ji je odgovorila Ljiljana.

»Vem, vendar me ne bodo dobili v roke. Če pridejo sem, jim odgovori, da me ni tu. Če pa bodo začeli preiskovati in me najdejo, jim ponavljaj, da me

Vera je vstala in v roke vzela pištolo in bombe. Predvidela je možnost, da bo sovražnikova patrolja začela preiskovati. V tem primeru, če ne bo mogla uiti, se bo morala pač braniti.

In zares, patrolja je prišla pred hišo. Na dvorišču so ostali le stražarji, vsi drugi pa so preiskovali hišo. Nekdo izmed stražarjev je z nogo sunil v vrata podrtje, v kateri se je skrivala Vera. Ta je molčala. Stražar je znova sunil, vendar se vrata niso hotela odpreti. Pridružil se mu je še en stražar.

»Daj vžigalnik,« je dejal.

Ta mu ga je dal. Plamen je osvetlil vrata. Ničesar ni bilo videti. Spet sta začela razbijati. Vrata se še niso odprla. Nato sta začela vpiti:

»Odprite!«

Vrata so ostala še nadalje zaprta. Iz hiše so jima prišli na pomoč še drugi vojaki. Spraševali so ju, kaj počenjata.

»Ne moreva odpreti vrat,« sta odgovorila.

»Potem pa streljajta vanje!« Začeli so streljati. Vrata so odnehala. Vojaki so hoteli že noter, ko jih je zaustavil nepričakovani strel. Vrgli so se na tla. Vera se je branila.

V mestu je nastala zmeda. Patrolje, ki so bile v bližini, so pohitele na pomoč. Vera je bila obkoljena. Med streljanjem so jo pozivali, naj se vda. Ta pa jim je odgovarjala, da se komunisti nikoli ne vdajo.

»Ce je tako, boš pa umrla,« so ji vpili in spet začeli streljati.

Veri je že primanjkovalo municije, toda zadnji naboj je nameravala prihraniti zase. Tedaj je na levem ramenu začutila kri. Se se je borila. Nova bomba je eksplodirala. Nato jo je krogla zadela v prsi. Zgrudila se je.

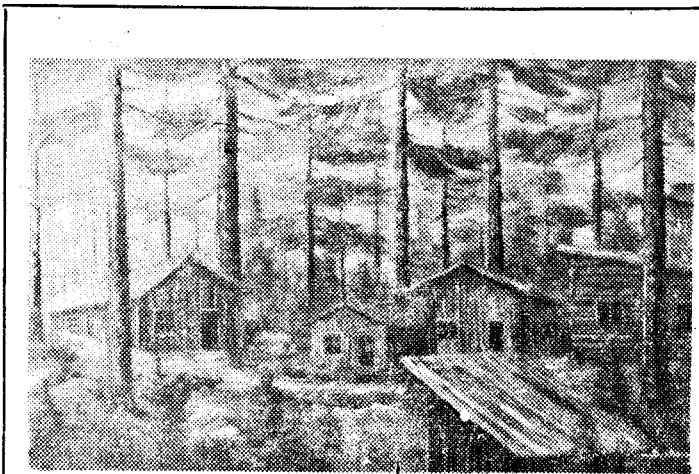
Ceprav so sovražnikovi vojaki vedeli, da partizanka nima več municije, so se bližali sila previdno. Ob svetlobi vžigalnika so prišli do nje. Prenesli so jo na breg Bregalnice in jo tam pokopali. Nihče naj ne ve, kje je njen grob.

Kljub temu pa se je že naslednjega dne po vsem mestu razširila novica:

»Vero so ubili!«

Tako je padlo nadvse pogumno deklo Vera Ciriviri.

Radivoje Pešić

TA FOTOGRAFIJA JE POSNETEK OLJNE SLIKE, KI JO JE PO SPOMINU NEKDANJH GRADITELEJ V NASLIKAL TOVARIS JOZE SINKOVEC. PREDSTAVLJA PARTIZANSKO BOLNISNICO »STARI TRG« NAD BABNIM POLJEM. PO VOJNI JO JE UNIČIL ZOB ČASA, ZATO MORDA POMENI TA SLIKA EDINI SPOMIN NANJO

Tomšičeva bo imela domicil v Kočevju

Na predlog odbora 1. slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade-proleterske brigade »Tone Tomšič« in občinskega odbora ZZB NOV Kočevje je 27. junija občinska skupščina Kočevje sprejela odlok o podelitvi domicila brigadi v Kočevju.

Predlog je prebral odbornikom skupščine predsednik občinskega odbora ZZB narodni heroj Joža Boldan-Silni. V svojem govoru je seznanil navzoče, da je bila brigada ustanovljena pred 25 leti, dne 16. julija 1942 v vasi Cesta pri Starem logu na Kočevskem. Vanjo se je vključil tudi 1. proletarski udarni bataljon, ki ga je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet ustanovilo v spomin na revolucionarja Toneta Tomšiča, sekretarja CK KP Slovenije. Ustanovitev Tomšičeve brigade kot prve slovenske brigade pomeni velik korak v razvoju naše vojske.

Brigada je na svojih poteh prehodila mnogo kilometrov po Dolenjskem, Notranjskem, Hrvaškem in Stajerskem, vendar jo mnogo stvari veže na kraje, kjer je nastala. Zato naj dobi domicil v Kočevju.

Odborniki so predlog sprejeli. Listino o tem bodo izročili 15. julija popoldne v Kočevju — kjer bo zborovanje preživelih borcev — zastopnikom brigadnega odbora, nato bo partizansko slavlje.

Viktor Dragoš

KINO SPORED

KINO »KRKA«, NOVO MESTO
4. in 5. julija 1967 »Zakon se vrača v dolino revolveršev«, ameriški western.
6. junija »Prekrižani meči«, sovjetski film.
od 7. do 10. junija »Expres polkovnika Ryana«, ameriški barvni CS film.
od 10. do 11. junija »Rdeča pušča«, italijanski barvni film.

11. in 12. julija »Galja«, francoski film;
KINO »POHORJE«, SLOVENSKE KONJICE
5. in 6. julija 1967 »Carovnikov obračun«, nemški film;
7. julija »Nedeje v mestu Avray«, francoski film;
8. in 9. julija »Pad rimskega cesarstva«, ameriški barvni film;

KINO »UNION«, CELJE
od 6. do 9. julija 1967 »Zarotnik Mathias Sandorf«, fr. barvni film.
od 10. do 11. julija »Rondo«, jugoslovanski film;

KINO »TRIGLAV«, LJUBLJANA
5. in 6. julija 1967 »Po poteh Jugoslavije«, jugoslov. barvni dokumentarni;
od 7. do 9. julija »Sreča«, francoski barvni film;
10. in 11. julija »Jezdec s Kirgizskih planin«, sovjetski akcijski film v CS;

KINO »METROPOL«, CELJE
od 5. do 7. julija 1967 »Moški in ženski spol«, francoski film;
od 8. do 12. julija »Največja dirka okrog sveta«, ameriški barvni film;

KINO VEVČE
6. julija 1967 »Skrivnost Kabareta«, franc. krim. film v CS;
od 7. do 9. julija »Aladinova čarobna svetilka«, ameriške barvne pravljice zgodbe (1001 noč);

KINO »LETNI«, CELJE
od 5. do 6. julija 1967 »Padec rimskega cesarstva«, ameriški barvni film;
od 10. do 11. julija »Človek iz Risa«, francoski barvni film;

KINO ZALOG
8. in 9. julija 1967 »Zmagoslavje Mihajla Strogova«, francoski barvni pustolovski;

KINO BREŽICE
7. in 8. julija 1967 »Fiksna ideja«, italijanski film;
8. in 10. julija »Galantne svčanosti«, francoski barvni film;

KINO ZADOBROVA
8. in 9. julija 1967 »Patrola smrti«, ameriški vojni film

AVTOTURISTIČNO PODJETJE

»SLAVNIK« KOPER

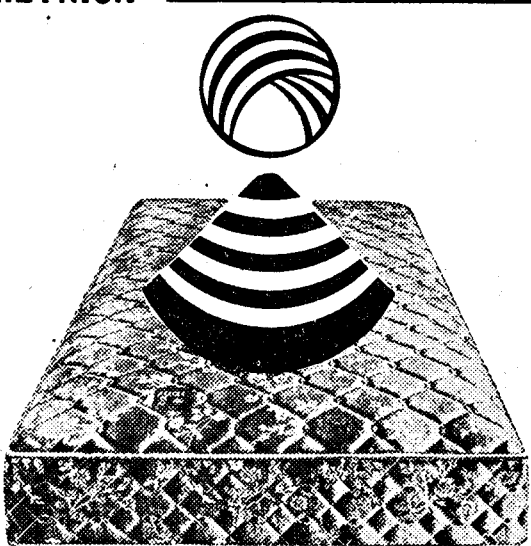
Avtoturistično podjetje Slavnik izvršuje poleg rednih tudi izredne prevoze potnikov z avtobusi doma in v inozemstvu prevoze tovora s kamioni, v delavniških obratih pa nudi naslednje usluge:
— popoln remont vseh vrst in znamk tovornih avtomobilov in avtobusov, za kar ima potrebno opremo;
— izdeluje določene nadomestne dele za vse vrste in znamke avtomobilov;
— izdeluje kokile za industrijo predelave plastičnih mas in kovin;
— izdeluje kabine za tovorne avtomobile in odprte zaprte nakladalne prostore;
— pooblaščen servis vozil znamke TAM, FAP in OM.
NAJMODERNEJŠE STORITVE:
— izdelovanje listnatih vzmeti s postopkom mikrokovanja (hladno kalenje) na specialnem stroju;
— statično in dinamično balansiranje koles tovornjakov in avtobusov (tudi osebnih avtomobilov) brez demontaže koles (balansira se vsa vrteča masa, tudi zavorni bobni, pesto in kolesni obroči);
— preizkušanje zavornih učinkov in časovnih razlik na univerzalnem stroju za preizkušanje zavor vseh vrst cestnih vozil;
— ugotavljanje pravilnosti vseh kotov prednjih koles na vseh vrstah in znamkah cestnih vozil.

VOZNIKI — PODJETJA:
Poslužujte se Slavnikovih najmodernejših storitev, ker si boste prihranili mnogo jeze in denarja. Vaša vozila pa bodo brezhibno in varno prevažala vas, potnike in tovor po naših cestah.

Kolektiv avtoturističnega podjetja
SLAVNIK

Z NOVIM ZNAKOM »JOGI« TUDI NOVOST »MEBLO« NA PODROČJU VZMETNIC

Jogi DE LUXE
PREŠITA VZMETNICA

JOGI DE LUXE VAM NUDI:

POCITER KER JE PREŠITA IN IZREDNO UDOBNA - HIGIENO KER IMA DVE PLASTI »PRENA« MATERIALA, KI DIHA Z VAMI - TRAJNOST KER JE TEMELJITO PROJEKTIRANA IN SKRBNO IZDELANA IZ NAJBOLJŠIH MATERIALOV - ELEGANCO KER JE UPORABLJENO BLAGO ORIGINALNO V BARVAH IN VZORCIH - JAMSTVO KER »JOGI DE LUXE« JE IZDELEK »MEBLO«-»MEBLO« PA JE POJEM KVALITETE

ORIGINALNE VZMETNE VLOŽKE »JOGI« PROIZVAJA

SAMO »MEBLO« TOVARNA POHIŠTVA - NOVA GORICA

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital
TOVARNE SVILANIT KAMNIK

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

V vojski se sprva po prihodu fašistov na oblast še ni čutilo kako posebno narodnostno zatiranje. V spominu mi je ostal dogodek, ki ponazarja takratne odnose v vojski. Nekoč smo korakali na vojaške vaje v okolico mesta. Polkovni komandant, ki je vedel, da znamo Slovenci lepo peti, me je poklical iz vrste in mi ukazal zbrati vse slovenske fante, dobre pevce. Korakali naj bi na čelu polka in peli naše pesmi.

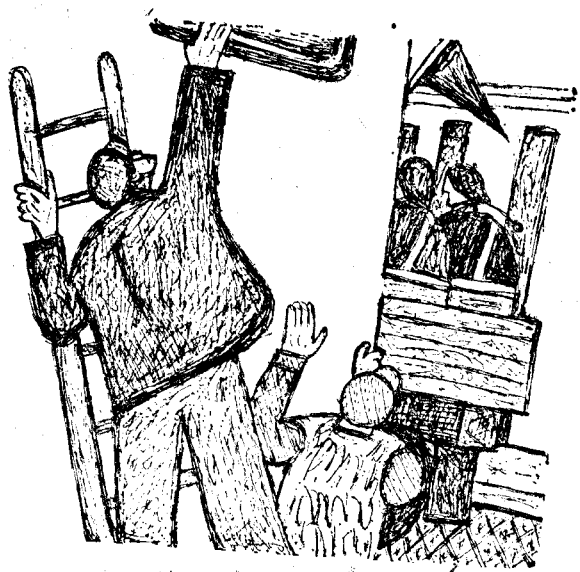
Tako se je tudi zgodilo. Zbral sem naše fante in zapeli smo. »Regiment po cesti gre« in druge naše pesmi so donele po rimskih ulicah. Ljudje so nam ploskali, se zbirali v gručah in nas z veseljem ogledovali ter poslušali. Saj italijanski vojaki sploh niso znali peti, med pohodom, pri njih sploh ne poznajo vojaških pesmi v ritmu koračnice.

Kasneje, ko sem se spominjal tega dogodka, sem nehoti pomislil, kaj bi se zgodilo, če bi tako peli v domačih krajih. Doma bi nas fašisti najmanj pretepili in nam dali ricinusovega olja...

Septembra 1923 sem odslužil svoj vojaški rok in se skupaj s fanti našega letnika vrnil v domače kraje. Skrbelo me je, kako bo doma, saj smo iz pisem domačih in iz pogovorov z njimi — če so nas prišli obiskat — zvedeli za preganjanje Slovencev. Te govorice so tudi povzročile, da smo v vojski še bolj držali skupaj, si pomagali, pa tudi zabavljali čez oblasti, ki so bile krive vsega tega. Kakke organizirane oblike odpora pa med nami ni bilo...

Nekaj časa sem doma pomagal očetu pri delu na posestvu. V naših krajih je čedalje bolj naraščalo nezadovoljstvo z vladavino fašizma. Živo mi je še v spominu prizor, ki sem mu bil priča neke pomladanske nedelje leta 1924.

Fantje in moške smo sedeli pod murvo pri dobrovskem gradu, izmučeni od garanja med tednom, in se mirno pogovarjali. Tedaj pa smo zaslišali otroško vpitje, da gredo fašisti. Kar

vrlo nas je na noge. Toda že smo zagledali dva polna kamiona fašistov z zastavami iz črnega blaga, z mrtvaškimi glavami in prekrizanimi kostmi. Z divjim vpitjem so fašisti poskakali na tla in se s puškami, gorjačami v rokah zapodili proti nam. Komaj smo se utegnili pravočasno razbežati. Toda gorje starejšim, ki tega niso mogli in so jih med begom ujeli! Več smo jih zvečer pobrali nezavestnih, pretepenih do onemoglosti. Drugi smo drveli čez plotove in po brajdhah, fašisti pa so streljali za nami kot za zajci...

Nekoč so na Dobrovem pred šolo napadli kmete-kolone ter na njihovih zgaranih hrbtih lomili gorjače in puškina kopita, seveda brez poviha.

Karabinjerji pa so vse take izgrede mirno od daleč opazovali in se niso vtikali vanje. Sele če se je kakšna žrtev začela braniti, so prihiteli in zaprli — napadenega...

Ali pa, ko so dobroveljski fantje na vasi zapeli kako slovensko pesem... Fašist D'Ottone in njegovi pajdaši so zgrabili nemudoma za puške in začeli streljati na fante. Zaradi teme niso nikogar zadeli.

Ob tem času je občinski urad na Dobrovem razpisal mesto pisarja-obhodka. Kot pogoj so zahtevali, da je prosilec odslužil vojaški rok v italijanski vojski, da ima nekaj malega šolske izobrazbe in da popolnoma obvlada italijanski jezik. Ko sem zvedel za razpis, niti pomislil nisem, da bi se prijavil, tako mi je bilo odvratno vse, kar je bilo v zvezi s tujo oblastjo.

Seveda nisem vedel, kaj bi pomenilo, če bi to mesto zasedel Slovenec, naš človek. Nisem vedel, kako se je izoblikoval predlog, da bi bil ta novi pisar ravno jaz. Da bi to pojasnil, naj povem nekaj okoliščin, značilnih za razmere v naši občini.

Ze pred prvo svetovno vojno je bil pri nas občinski tajnik zaveden Slovenec, pisal se je Svilič. Med vojno je služil v avstro-ogrski armadi v Tirolah, v enoti, ki ji je poveljeval Pivko iz Ljubljane. Ta je v dogovoru z Italijani odprl fronto, da bi tako pomagal zavezniški stvari. Italijani tega dejanja niso znali izkoristiti, Pivko je s svojo enoto prišel k Italijanom in se vključil v italijansko vojsko za boj proti Avstro-Ogrski. Tudi Svilič je bil prostovoljec v italijanski vojski in je zato po vojni ostal na Dobrovem še nadalje občinski tajnik.

Nekega dne me je Svilič poiskal doma in mi takoj rekel, da bi lahko dobil službo na občini, če le hočem, ker imam zanj vse pogoje. Res da se je za to službo potegoval tudi neki fašist, toda dalo bi se ga onemogočiti, ker ga ljudje poznajo kot pijanca in nasilneža, povrh pa tudi nima potrebne izobrazbe.

Zupan je bil tudi še vedno Slovenec. »Kot pisar in obhodka« mi je dejal Svilič, »bi imel obilo vsakdanjih stikov z ljudmi in bi jih pod uradnim videzom obveščal tudi o zadevah, ki fašistom niso všeč. Tako bi pomagal naši slovenski stvari...«

V hipu sem spoznal, kako prav ima mož. In sem privolil. Napisal sem prošnjo. Poleg mene je za isto službo prošil tudi tisti fašist, ki pa so ga seveda odklonili. To je našega krajevnega vodjo fašistov D'Ottoneja silovito razkačilo. Po poklicu je bil zdravnik, in ko sem mu nekoč na dom nesel neko vabilo, me je že pri vratih sprejel z brcami in klofutami. Pri tem je kričal, da me že pozna in ve, kakšne sorte tič sem. V isti sapi je od mene tudi zahteval, naj takoj odpovem službo na občini. Grozil mi je, da so te brce in klofute samo majhen delček tistega, kar me še čaka, če ga ne bom ubogal.

Nisem se smel in mogel braniti, zato sem molče požrl vse žaljivke in prenesel vse udarce. Drugič sem se ga izognil. Še večkrat mi je grozil, toda za njegove grožnje se nisem več kaj dosti zmenil, pač sem se trudil, da bi svojo službo čimbolj vestno opravljal. Nazadnje se je tudi D'Ottone naveličal ter mi je dal mir. Tako sem prvič zmagal.

Štiri leta sem ostal v službi pisarja-obhodka na dobrovski občini. Bil sem priča, kako naraščala nasilja nad Slovenci v Italiji. Najprej so nam razpustili vsa društva in zaplenili njih imetje. Nato so ukiniteli pouk slovensčine v šolah ter s preganjanjem prisilili učitelje, da so zbežali v Jugoslavijo ali pa so jih premetili daleč v Italijo. Na njihova mesta so poslali zagrizene fašiste iz Italije. Vedno bolj pogosto so zapirali naše ljudi, jih pretepali in tudi ubijali, posamezniki so morali piti ricinusovo olje... Ob nedeljah so kakor na izlet vdirale v naše kraje fašistične tolpe iz Gorice in drugih bližnjih italijanskih mest. Strahovali so ljudstvo, izživali in razgrajali. Najbolj jim je šlo na živce petje slovenskih pesmi. Karabinjerji so sprva stali ob strani, potem pa so jih vedno bolj vključevali v svoje početje.

Po italijanski kapitulaciji so se znašli za zavezniškimi bojnimimi črtami številni Jugoslavlani vseh narodnosti, ki so kmalu kljub odporu zavezniških oblasti organizirali 1. prekomorsko brigado. Njen komandant pa je postal tovariš Savo Celebić, ki naj mu bodo posvečene te vrstice.

Savo Celebić je bil oficir, ki je vodil svoje črnogorske sonarodnjake v treh vojnah. V vseh treh je žel zmago za zmago...

Rojen je bil 1857 v Štitariji pri Cetinju, njegov oče

Začele so se spletke, kdo bo nosil jugoslovansko krono, ali srbska ali črnogorska dinastija. Savo Celebić je bil za ustanovitev velike Jugoslavije, toda pod nadzorstvom srbskega meščanstva in Karadjordjevičev. Kot bojevnika za enakopravno zvezo Črne gore in Srbije je več kot dve leti preživel kot četnik v črnogorskih hribih, pozneje pa je emigriral v Gaeto v Italiji. Leta 1926 se je vrnil v domovino. Živel je v domačem kraju in sodeloval z opozicijskimi strankami.

Potem, ko se je brigada od peljala v domovino, je bil nekaj časa svetovalec pri štabski mornarici na Hvaru, za poveljnika brigade pa so določili mlajšega in bolj zdravega. Iz brigade sta nastali dve, prva in druga.

Konec leta sta se 1. in 2. prekomorska zbrali na Visu, da jih od tam pošljejo v vrhovni štab na Drvarju. Tudi Celebić je predohiti to pot peš skupaj z borci, bil je svetovalec pri komandantu brigade Vladu Prošiću. Takoj po prihodu v Drvar pa ga je sprejel tovariš Tito in ga povišal v general majorja. Spomladi 1944 pa so ga poslali v službo v Črno goro. Tam je delal kot politični funkcionar, tako med vojno kot po njej. Dolga leta je bil predsednik republiškega odbora Zveze vojaških vojn invalidov.

Okrogle in oglate

Vzgoja psov... Neki angleški podeželski list je objavil pismo neke svoje bralke, ki se glasi takole: »Ko je nedavno potovala skozi naše mesto kraljica, sem videla med zbrano množico neko starejšo žensko, ki je držala psčka visoko nad glavo, da je lahko tudi on videl — kraljico...«

Včerašnji in današnji dvoboji. Angleški politik in publicist Q. Hogg je govoril o poplavi spominov, ki jih pišejo bivši politiki in generali, in je dejal: »Nekdaj so se nasprotniki dvobojevali s pištolami, danes pa se dvobojujejo s spomini...« In bržkone so dvoboji s spomini hujši!

Winston Churchill je zaupal svetemu pismu... Slavni britanski državnik W. Churchill se je šolal v Harrowu. V šoli ni bil samo slab, bil je najslabši, zadnji učenec. »Toda me ni kdove kako motilo,« je nekoč dejal, »ker sem vedno verjel pregovoru svetega pisma: In zadnji bodo prvi.«

Radio Peking »prepričuje« sovjetske ljudi... Naj navedemo odlomek dokazov iz neke oddaje te radijske postaje: »Nedavno je naš dopisnik obiskal kitajske spremeljavalce mednarodnega vlaka Peking-Moskva. Ti so mu razodeli, kako neizmerna je ljubezen sovjetskega ljudstva do našega najdražjega velikega voditelja Mao Ce Tung, kako to ljudstvo silno spoštuje našega Maa...« Pa še drug »dokaz« podobnega spoštovanja in ljubezni: »Na moskovski železniški postaji je neki nad 30 let star potnik stopil v voz našega vlaka in zagledal sliko našega vodje, postal je in ga dolgo gledal. Nato je poljubil sliko in rekel: 'Mao Ce Tung, naše ljudstvo te neznansko ljubi!' Ta potnik je, mimogrede, vsak dan zjutraj in zvečer, prihajal k Mao Ce Tungovi sliki in mu izkazoval spoštovanje...« Res, nepobitni dokazi!

Kako napraviš kariero? Neka ameriška ustanova za proučevanje javnega mnenja je vprašala v anketi, kako je moč danes napraviti kariero. Od velikega števila vprašancev jih je 20 odstotkov odgovorilo, da je moč napraviti kariero s prizadevanjem in zmožnostjo, 30 odstotkov jih je odgovorilo, da je glavno imeti srečo v življenju, 50 odstotkov pa jih je izjavilo, da je treba znati šefu nekam lesti... Po teh podatkih je med vprašanci, ki so napravili kariero, pretežna večina takih, ki spadajo v zadnjo (50-odstotno) skupino.

Da se ne bi okužili... Znani ameriški časniki Walter Lippman je rekel na letnem običnem zboru ameriških časnikov: »Po dolgih letih dela v časnikarskem poklicu sem spoznal, da mora biti med časnikarji in državnimi oblastmi — prazen prostor.«

Najnaprednejša dežela? Bivši rektor čiliske univerze Robert Hachings je rekel, ko je govoril po radiu v neki razpravi o vietnamski vojni: »ZDA so najnaprednejša, najnaprednejša, vendar pa hkrati tudi za svetovni mir najnevarnejša dežela.«

V Bayonu izganjajo hudiča z Belcebubom. Društvo za varstvo živali v francoskem mestu Bayonu je priredilo tombolo, da bi z izkupičkom pomagalo svojim varovancem. Prva nagrada na tej tomboli je bila — lovška puška...

Vsakovrstne zmožnosti... Zahodnonemški kancler Kiesinger je dejal o ljudeh, ki vladajo: »Nekateri pravijo, da so v vladavi vsestransko sposobni ljudje, drugi pa menijo, da so v vladavi ljudje, ki so sposobni za vse...«

Skrivnost uspeha nekega velikega konfekcijskega podjetja v Milanu, katerega promet se je v zadnjih časih močno povečal, je v reklamah, ki se glasi takole: »Če ne želite, da bi bili po videzu podobni Američanom, kupujte obleko pri nas!«

Pojem elegance so kravate terital TOVARNE Svitanil KAMNIK

O njem so peli GUSLARJI

Filip je bil tiste čase eden najbolj znanih črnogorskih junakov. Zato je tudi sina vzgajal v tradicijah prednikov. Tako je mladenič že zelo zgodaj začel razmišljati o preteklosti in prihodnosti, o ljudeh in njihovih dobrih ali zlih dejanjih.

Vstopil je v oficirsko šolo in ostal v stalni vojski Črne gore. L. 1908 pa je postal že komandir čete v Gornjeljeskem bataljonu. L. 1912 se je tudi Črna gora udeležila prve balkanske vojne. Savo Celebić se je udeležil bojev pri Skadru in na Bardanji ter se izkazal kot hraber oficir. Še dolgo so vojaki govorili o njegovih junastvih.

Leta 1913 se je udeležil druge balkanske vojne med Srbijo in Črno goro na eni ter Bolgarijo na drugi strani. V sestavi črnogorskega odreda se je udeležil bojev ob Bregalnici. Spet se je proslavil, o njem so peli guslarji in kmetje, posebno pa njegovi vojaki.

Komaj je utihnilo orožje, že se je začela I. svetovna vojna. Savo Celebić se je bojeval v vzhodnem odredu črnogorske vojske pod poveljstvom generala Janka Vukotića po Sandžaku, ob Drini in pri Sarajevu. Ob umiku črnogorske vojske od Drine in Javorja proti Mojkovcu so ga premestili na Lovćen, kjer je sodeloval pri obrambi Lovčena in Cetinja. Ko se je črnogorska vojska vdala, je prišel v vojno ujetništvo. Poslali so ga v taborišče na Madžarsko, kjer je ostal do konca vojne. Po vojni se je vrnil domov.

Leto 1941 je dočkal kot šestinšestdesetletni upokojeni major. Navdušen nad komunisti se je ob vstaji 13. julija 1941 prijavil štabu Lovčenskega partizanskega odreda z rdečo zvezdo na črnogorski okrogli čepici. Radi so ga sprejeli, saj so vedeli, da jim bodo njegove vojne izkušnje veliko pomagale. Kmalu je bil Savo spet poveljnik in nabral si je novih lovnikov in boju z okupatorji in domačimi izdajalci.

Ko so se leta 1942 črnogorske enote umaknile v Bosno, je Savo Celebić zaradi starosti in onemoglosti zaostal in padel sovražniku v roke. Italijansko sodišče ga je obsodilo na 10 let ječe. Do italijanske kapitulacije je bil po raznih ječah in taboriščih v Italiji. Medtem je vsa njegova družina odšla k partizanom. Njegov sin Milovan je padel kot namestnik komisarja 2. dalmatinske brigade, postal je narodni heroj. Hišo so zažgali, premoženje razvlekli. Toda vse skupaj ni omajalo tega korenitega človeka. Takoj ko so se odprla vrata ječ, je bil spet stari bojevnik. Osemindeset let star je prevzel položaj komandanta brigade. Razen tega je vodil partijski komite in narodnoosvobodilni odbor v taborišču Carbonara. Posebno se je trudil, da bi organiziral vojaško življenje; neposredno je organiziral čete in bataljone.

Kot takega so ga skupaj z drugimi vidnimi voditelji taborišča za nekaj časa zavezniški zaprli.

Albert Klun

PELINKOVEC 2

PROSIM!

Člani ZB občine Cerknica o vključevanju v družbeno-politično aktivnost v občini

Pretekli teden je bila v Cerknici razširjena seja občinskega odbora Zveze združenj borcev NOV, predsednikov sedmih krajevnih organizacij ZB ter predstavnikov gospodarskih in družbeno-političnih organizacij ob-

čine, ki je obravnavala aktualna vprašanja članov ZB. Med gosti so bili tudi republiški poslanci Jože Lesar, Tone GorNIK in Franc Levac.

Poleg materialne baze delovanja članov ZB so načeli tudi problem vključevanja članov ZB v družbeno-politično dogajanje v občini. Ugotovili so, da je območje cerkniške in loške doline kot zibelke partizanstva na Notranjskem glede na svoj gospodarski potencial prešibko, da bi v celoti uredili materialne probleme 2141 članov ZB v občini. Letošnje leto je namenjenih iz občinskega proračuna za potrebe borcev 40 milijonov starih dinarjev ali kar 7 odstotkov občinskega proračuna. Tako visok odstotek sredstev občinskega proračuna za rešitev materialnih problemov članov ZB je v republiškem merilu prava redkost. Ugotovili so, da so bile možnosti za reševanje zlasti stanovanjskih problemov borcev do leta 1964 slabo izkoriščene, zato ni čudno, da je še vedno največ potreb po sredstvih za rešitev stanovanjskih zadev članov ZB. Tako je na območju občine še vedno 98 članov ZB, ki živijo v neprimernih in zdravju škodljivih stanovanjih, za katera bi potrebovali vsaj 165 milijonov S-din. Predsednik združenj borcev NOV občine Cerknica, Tone Jernejčič, se je v svojem poročilu zlasti pohvalno izrazil o tesnem sodelovanju z gospodarskimi organizacijami, ki so prispevale lani v sklad za borce 7 milijonov S-din, poleg tega pa so v okviru svojih možnosti prioritarno reševale stanovanjske probleme članov ZB in ceneni letni oddih. Posebno priznanje je bilo izrečeno tudi komisiji za priznavanje delovne dobe, ki je lani obravnavala kar 498 primerov in jih 307 ugodno rešila.

Na območju občine je mnogo bolnih članov ZB, zato je dobila in še dobiva komisija za zadeve borcev pri občinski skupščini številne prošnje za izredno upokojeitev. Udeleženci posvetovanja so menili, da bi morala republiška komisija za izredno upokojeitev v prihodnje bolj upoštevati občinske komisije, ki tesno sodelujejo z zdravstveno službo v občini.

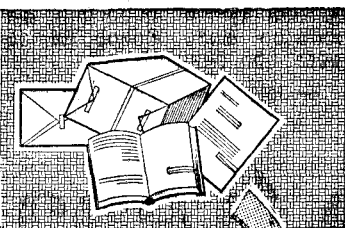
Dogovorili so se za aktivnejše sodelovanje članov ZB na področju gospodarskega in družbeno-političnega življenja v občini in sklenili, da bodo med letom sklicali več sestankov aktivov ZB za reševanje aktualne problematike v občini.

Lani, zlasti pa letos je po dolgem premoru začel zopet resno delovati svet muzeja NOV v Ložu. Sprejel je obširen program dela in začel intenzivno zbirati gradivo, ki se še vedno nahaja pri posameznikih nedokumentirano in neobdelano.

Muzej NOV v Ložu je še zdaj za vso Notranjsko, zlasti pa za Loško dolino velikega pomena, saj hrani številne avtentične dokumente iz NOV. Sklenili so, da bodo akcijo zbiranja gradiva ponovno poživili prek krajevnih organizacij ZB. Med drugim so sklenili, da bodo do občinskega praznika 19. oktobra prostorno razširili muzej NOV v Ložu in ga popestrili in dopolnili z gradivom drugih dveh notranjskih občin, Vrhnike in Logatca.

Udeleženci posvetovanja so menili, da bi bilo treba razširiti tudi informiranost o delu članov ZB na področju občine Cerknica tako v osrednjem dnevnem tisku, kot tudi v lokalnem mesečniku Glas Notranjske.

Danilo Mlinar

V vsako pisarno, na vsako pisalno mizo!

Pri pisarniškem delu naj vam bo vedno pri roki lepilni trak Aero-Solajp, ki je popolnoma prostora in varstva lepilne, kar želite: liste v knjigah, dopise, fakture, oviske, zavojke, Aero-Solajp lepilni trak vam je potreben v pisarni doma.

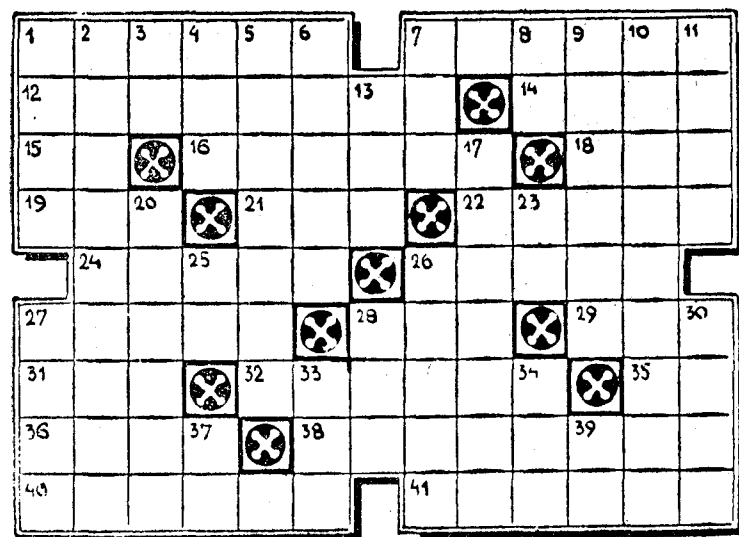
Aero CELJE - SLOVENIJA

• Riž je zelo redilen in bogat s škrobom (80 odstotkov), vsebuje biološko pomembne beljakovine, ker pa ne vsebuje škrobnega lepila, ni moč iz njega delati kruha. Riž je za prebivalce vzhodnih in južnih azijskih dežel ali za polovico prebivalstva našega planeta glavno živilo. Tam ga uporabljajo tudi za surovino pri proizvodnji alkoholičnih pijač: žganja, vina, pi-

PROBNE zanimivosti

va. Riž je lahko prebavljiv; organizem ga lahko izrabí do skrajnosti. Riž je primeren tudi za pripravljanje številnih jedi, zlasti še za dietalno prehrano. Riž se, zaradi drobne zrnčaste sestave, uporablja v živilski industriji, v kozmetiki in pri proizvodnji tekstilnega materiala.

• Sezam (Sesamum indicum) štejejo za najstarejšo kulturno rastlino, ki se uporablja za pridelovanje olja. Središče, kjer so jo rastišča gojili, je bilo v Indiji. Sezamovo seme je podobno lenemu semenu in vsebuje 60 odstotkov olja, ki ga pridobivajo z navadnim stiskanjem (prešanjem). Olje je svetlo rumeno in spada med najboljše jedilna olja. Navsezamovega semena pridelujejo na Kitajskem, v Indiji, Sudanu in Mehiki. Vse te dežele skupaj pridelajo več kot polovico svetovne količine, približno 1.500 tisoč ton semena. Sezam pridelujemo tudi pri nas in sicer v Makedoniji. Nekdaj so ga gojili na večjih, danes pa le še na največ 300-hektarskih površinah. Sezamovo seme je glavna surovina za izdelovanje halve.

• Kikiriki, ameriški lešnik, je najnižje zelene rastline Arachis hypogaea, ki je doma v Braziliji. Kikiriki pridelujejo v številnih tropskih in subtropskih predelih. 1964. leta je znašal skupni pridelek kikirikija okrog 17.500.000 ton. Največ tega zelo redilnega, s oljem in beljakovinami bogatega sadeža pridelajo v Indiji, na Kitajskem, v Nigeriji, Senegalu in ZDA. V zadnjih desetletjih je kikiriki ena izmed najvažnejših surovin za proizvodnjo jedilnega olja odlične kakovosti. Dve tretjini celotne količine tega pridelka pridelajo v olje; to pa je tretjina celotne svetovne količine jedilnega olja. V ZDA so 1964. leta porabili 3,26 kg kikirikijevega olja po prebivalcu, poleg tega pride kikiriki v poštev za raznovrstno uporabo v živilski industriji, za proizvodnjo margarine, rastlinske masti, dietičnih pripravkov, slaščic, jušnih dodatkov, živinskih krmil, mila itd.

• Oves ima po biološki vrednosti prvo mesto med živilci. Po kakovosti in količini beljakovin prekaša oves glavni krušni žiti: pšenico in rž. Poleg tega je oves bogatejši z vitaminom B₁. Kaša iz ovsenih kosmičev in ovseni zdrob sta zelo redilna, lahko prebavljiva ter primerna zlasti za otroško in bolniško hrano. Menijo, da bi moral biti oves kot ljudsko živilo bolj upoštevan, so pa resni razlogi, ki to ovirajo: zaradi pomanjkanja škrobnega lepila v ovseni moki ni mogoče delati dobrega ovsenega kruha, poleg tega pa se po mletju ovska kaša kmalu prime ovsene moke grenak okus.

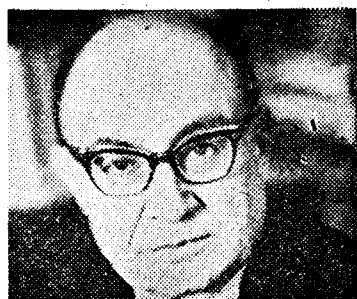
• Ribe roparice uporabljajo pri lovu na svojo žrtev večinoma v.d. Ribe, ki živijo v pesku, mulju ali v večni temi, ter so jim oči popolnoma zakrčljave, uporabljajo kot glavno čutilo pri lovu na žrtev — voh. Te ribe drugače dojemajo dražljaje vonja kot kopenske živali, ki jih obdaja zrak.

Pojem elegancije so kravate terital
TOVARNE Svikanit
KAMNIK

Nova odkritja s procesa proti vojnim zločincem v Nürnbergu

Sodili naj bi tudi Mussoliniju

Avtor teh vrstic je francoski novinar in pisatelj Raymond Cartier, ki je bil na nürnberskem procesu, ki velja za odličnega poznavalca druge svetovne vojne (napisal je tudi obširno knjigo »Druga svetovna vojna«) in čigar delo »Pet usodnih dni« smo pred leti objavili v »TV 15«

najnižje vrste kot na primer Kaltenbrunner, z bolestinami figurami kot Sauckel, s pornografi kot Streicher.

Podobna zmešnjava je bila v obtožnici. Delila se je na tri poglavja: zločini zoper človeštvo, zločini zoper zakone vojne, zločini zoper mir. Prvi dve kategoriji nista upravičevali pravnega aparata, ki ga je sprožil proces, tretja pa bi zahtevala odprtje vseh diplomatskih arhivov v Moskvi, Londonu, Parizu in Berlinu. Toda tega niso storili.

Štiri države, ki so bile tožnice, so bile priznavale Hitlerjev režim in so imele diplomatske odnose s Tretjim rajhom. Sovjetska zveza je imela z Nemčijo celoten sporazum Molotov-Ribbentrop. Toda kadar so obtoženci ali njihovi zagovorniki namignili na te okoliščine, je na sodišču zavladala tišina.

Nürnberski proces je bil potreben, kot je dokazal sodnik Jackson. Toda bil je samovoljen, saj del obsojnih ni temeljil na poprejšnjih zakonih. Razen tega je bil nepomemben, saj usoda 21 obtožencev, med katerimi večina ne bi dolgo ostala pri življenju, ni bila kaj pomembna v velikanski tragediji, ki je pretresla svet. Bil je pravičen: nikdar ni prekršil pravnih določil, nikdar ni zašel v nasilje ali nestrpnost. Zašel je v dolgčas.

Churchill se ni nikdar sprijaznil z njim. V svojih spominih je upravičil Mussolinijevo usmrtnico z besedami: »Tako nam je vsaj prizanesel z italijanskim Nürnbergom...«

(Nadaljevanje prihodnjič)

na svetovnem židovskem kongresu govorili o štirih milijonih pobitih Židov, ni te številke nihče resno vzel.

Politične voditelje Osi je bilo treba kaznovati, pa naj bi jih bilo šest ali tisoč, toda prej je bilo treba rešiti juridični problem. Leta 1918 je Lloyd George zagnal kampanjo »Hang the Kaiser!« (»Na vislice s kaiserjem!«), toda nemškega cesarja niso obesili, marveč je čez dvajset let mirno umrl od starosti. Zato so vsi vedeli, da tako ni mogoče ukrepati, temveč je treba ugotoviti, na kakšnih pravih osnovah bi sodili krivcem vojne in grozodejstev.

Churchill je predlagal nekaj podobnega kot »postavitev zunaj zakona«. Tako se je ob francoski revoluciji zgodilo z Robespierrom in njegovimi prijatelji. Preprosta ugotovitev identitete

naj bi zadoščala, da bi tako sodili vsem, ki bi jih zavezniške sile proglasile za krive in neposredno odgovorne za vojno.

12. aprila 1945 je lord kancelar njegovega britanskega veleposlanstva v Londonu pojasnil sodniku Samuelu L. Rosenmanu, ki ga je bil poslal Roosevelt, zakaj se britanski premier upira procesu v velikem stilu. Ameriški sodnik je hotel odgovoriti, ko je prišla novica Associated Pressa: Roosevelt je umrl. Seje je bilo konec in Rosenman je odpotoval v Washington, od koder se ni več oglašal v Londonu.

Zamenjal ga je sodnik Robert H. Jackson, ki je še razširil razpravo z Angleži. Štirim ljudem z moskovskega seznama ni bilo več mogoče soditi, ker so bili mrtvi: Hitler, Mussolini, Goebbels in Himmler, toda potreben bi bil velik proces, ki bi pritegnil zanimanje svetovne javnosti in se globoko vtisnil v spomin človeštva. V Frankfurtu so odkrili načrt za iztrebljanje Židov. Anglo-ameriška komisija, sestavljena na Eisenhowerjevo zahtevo, je obiskovala mesta groze: Buchenwald, Ravensbrück, Dachau, Belsen... Ljudje, ki so ukazali in dovolili te grozote, ne morejo biti na svoji strani, po drugi strani pa so načela Združenih narodov prepovedovala obsodbo brez procesa. Proces je torej bil nujen.

Sodnik Jackson je šel še naprej: sodili naj bi ne le ljudem, marveč tudi organizacijam, s katerimi sta se izrazili krutost nacizma in agresivnost nemškega naroda. To se je tudi zgodilo: obtoženi so bili vlada nemškega rajha, tajna državna policija Gestapo, vrhovno poveljstvo oboroženih sil OKW, SS, SA in nacistična stranka.

Potem so se spet znašli pred pravnim problemom. V civiliziranih deželah velja, da nihče ne more biti obtožen, če ni prej zakona, ki prepoveduje njegova kaznivá dejanja. In tako ni bilo zakona o odgovornosti za vojno.

Sodnik Jackson je sklenil, da se bo takšna norma ustvarila med procesom, izhajajoč iz splošnih načel mednarodne morale, ki naj bi jih sodišče razlagalo na kar se da zvišen način. Štiri velesile naj bi sodile v imenu vseh ljudstev, ki so v svetovni skupnosti Združenih narodov.

Angleški pravniki so se pomirili. Francozi so se takoj pridružili, saj so tako postali enakovredni zmagovalcem. Tudi predstavniki SZ, ki so sprva nejevolno spremljali priprave na proces, so se strinjali. Dvanajst držav se je priključilo štirim velesilam v komisiji za vojne zločine, ki je delovala kot preiskovalni oddelk. Stalni sedeži sodišča je bil Berlin, sedež prvega in poglavitnega procesa, začetnega v seriji drugih, pa Nürnberg, ravno v mestu, kjer je nacistična stranka prirejala svoje letne kongrese in kjer je objavila zakone za iztrebljanje Židov. Tako so nacizmu sodili pred spomeniki »tisočletnega rajha«, pa tudi med ruševinami levega srednjeveškega mesta.

Ko so sestavljali seznam obtožencev, so poskrbeli za vsa področja hitlerjevstva oziroma za vse najvišje predstavnike teh področij. In tako je prišel v sodno dvorano s številko 21 obtoženec, ki se je pisal Fritzsche, mali Fritz. Ves čas je bil na procesu, ne da bi kdaj govoril o njem in njegovih dejanjih. Zakaj je bil med obtoženci? Samo zato, ker je bilo treba soditi ministrstvo za propagando, katerega voditelj ni bilo več. Na najvišjem mestu je bil tedaj Fritzsche, torej je bilo treba soditi njemu. Morebiti bi prišli do vrat na ministrstvu, če višjih uslužbencev ne bi bilo. Sicer pa je bil Fritzsche skupaj s Papnom in Schachtom oproščen.

Od tod tudi zamotanost nürnberskega procesa: vse so hoteli opraviti predobro. Zatožna klop je dajala čuden vtis. Diplomati in klasični državniki, kot na primer von Papen in von Neurath, generali, ki so se le vojskovali kot na primer admiral Raeder in general Jodl, so bili v družbi najnižjotonejših nacističnih kolovodij, s policaji

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«. Ljubljana, Beethovnova 16 — Tisk in knjižarija CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oz. 40 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 16, prtlj., p. predal 588-XI ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-807 — Rokopisov ne vračamo.

Križanka

nega podpolkovnika Mira Benčiča, 24. mesto v Franciji (Bourgoigne), 26. oblika zadruga v stari Rusiji, 27. slovensko podjetje, ki proizvaja testenine, 28. razdobja, 29. kratka za močno razstrelivo, 31. oksidacija železa, 32. številni obratov, 33. kratka za id est (to je, to pomeni), 34. osvežilna pijača, 38. pogorje na meji Slovenija-Hrvatska, med vojno zatočišče partizanov, 40. pristaniško mesto na vzhodni obali južnega otoka Nove Zelandije, 41. mesteca na Nizozemskem, na tromeji Belgija-Nizozemska-Nemčija.

NAVPIČNO: 1. kis, 2. prilemek narodnega heroja, člana OK KPS Maribor, padel 1. 11. 1941 pri Lisicnem na Korzanskem (Angel - Don), 3. kemični znak za iredi, 4. kratka za humanitarno ustanovo Slovenije, 5. eno izmed gesel francoske revolucije, 6. zdravilo proti malariji, 7. varuh domačega ognjišča pri Rimljanah, 8. učenje, 9. stisnjeni premog, 10. priprava za nošenje predmetov (mnogi), 11. sukranje na jugu polotoka Arabije, 13. nekdanji ruski vladar, 17. obala, 20. reka na Moravskem blizu Brna, 23. konec celine, 25. oblika pomožnega glagola, 26. tropske papige, 27. pripadnica evropskega naroda, 28. junak Gotovčeve opere, 30. rastlinski strup v čajju, 32. italijansko žensko ime, 34. orel v germanski mitologiji, 37. ploskovna mera, 39. avtomobilska oznaka Nizozemske.

REŠITEV KRIŽANKE
IZ PREJŠNJE STEVILKE

VODORAVNO: 1. Visco, 6. Okroglo, 13. anker, 14. gobelin, 15. Torne, 16. oz. 17. vodne živali, 18. Begunje, 21. sek, 22. kk, 24. nor, 25. afa, 27. RS, 28. Ira, 30. narokza, 33. Oona, 35. ga, 36. Taron, 39. Spartak, 41. inari, 42. kasarna, 43. Kalan.

Pokojni PEČNIK, po katerem se imenuje ulica v našem mestu ZALEC, je v vihar in nevarnih dneh večkrat dejal:

— Tovariši komunisti, ne sme nam biti žal naših življenj. Mi nečemo pravice samo za nas, mi hočemo, da bodo živeli naši zanamci, naši otroci!

Stopam po ulici in mislim nanj. Govoril sem z mnogimi poštenjaki, ki so sami krepko občutili moč žilavk nekdanjih jugoslovanskih žandarjev. In vsak izmed njih mi je zavzeto zagotavljal:

— PEČNIK je bil velik idealist! Mračna in nečista je ta ulica, ki nosi njegovo ime. Morda bo kdaj spremenila svoj obraz in se polepšala. Z desne bobniro stroji Jugoteksa, z leve udarjajo klavira drugih podjetij. In pomislim.

— Morda je kar prav, da so po robih sivkastih fasad nabili zelene tablice, na katerih piše z dokaj velikimi črkami: PEČNIKOVA ULICA. Nehote sem pomislil, kod hodi in kaj dela njegova družina, kako živita njegova dva otroka: hčerka in sin. Pa mi pride na uho:

— Hčerka živi pri svoji materi... Stopil sem v PREBOLD. Za trenutek postanem ob mogočih tekstilni tovarni. In sam s seboj modrujem:

— Kako je vse spremenjeno. Ko bi padli oživel, tisti, ki

so nekdanji prav v tej zgradbi služili vsakdanji kosček kruha, bi zavzeto pritrdili.

— Življenje in pogoji dela so zdaj vse drugačni!...

Ob strani stoji mogočna tovarniška hiša in tam živi mnogo ljudi. Samih delavcev. Povzpnem se prav do podstrešja, po nekam grozeči notranjosti, dokler ne potrkam na vrata. Vstopim. Sredi kuhinje zagledam petintridesetletno ženičo in vprašam:

— Ste morda vi Cvetka, Pečnikova hčerka?

Kar precej let je nisem videl in komaj sem jo prepoznal.

sem jim hvaležna, nikoli ne bom pozabila...

Sedim pri mizi, fantka sta kraj naju na divanu. Oziram se po stanovanju. Visoko, čisto pod streho prebivajo tri ljudje, štirje po številu. Majhna kuhinja in soba. Mogoče še del veže brez okna. In to je vse. Gledam razmeroma mlado mater. Nekaj me muči. Kakor da mi je v srcu hudo, da je vse to, kar vidim in občutim — resnica. Gola resnica. In v globini rjavih materinih očih začetim skrb. Kakor da ta skrb tiho pozvanja:

— Bojim se jutrišnjega dne.

Srbiji. Morala sem imeti nekoga, ki bi moj položaj vsaj malo razumel. Mama nam je na široko odprla vrata. Mame svoje otroke še najbolje razumejo. Zelo sem ji hvaležna. Brez njene pomoči bi skoraj ne mogli živeti. Saj sem brez zaposlitve...

Čutila, da ji je strašno hudo. — Odprla sem mnogo vrat in prosila. Obljubili so. Povsod same obljube. Sem članica ZB in devetnajst let je tega, ko sem bila sprejeta v ZK. Zdaj ne hodim na sestanke. Nikamor ne grem. Tudi v kino ne, čeprav sem nekdanj rada hodila. V mene se je zagrizlo razočanje.

— Nato zavzdihne. — Dokončala sem štiri razrede gimnazije in opravila nekaj izpitov iz administracije. Vsa leta sem bila zaposlena kot uslužbenka. Mogoče sem svoje delo uspešno opravljala. Ne vem. To vedo drugi. Zda mi je vseeno, kaj delam. Vsako delo je častno, nobenega se ne sramujem. Ne potegujem se za stolčke v pisarnah. Rada pa bi imela stalno zaposlitev. Se najbolj bi mi ugajalo v Šempetru, v tovarni AERO. Ali pa tukaj v Prebolu. Toda odprla sem že toliko vrat, da mi je kar hudo pri srcu. Mori me občutek, da z vseh teh obrazov berem neizrečene besede:

»KAJ PA JE TEBE TREBA BILO...«

— Ali me je treba bilo ali ne, delati in živeti moram za moja dva sinova, za njuno lepšo bodočnost!

— Hm, žalostno in resnično: mama nam pomaga. Ima pokojnino in vsak dan pridno kleklja. Nekaj od pokojnine, nekaj od prodaje čipk, in tako se prebijamo. No, zdaj mi je tovariš Tomo Potočnik preskrbel začasno zaposlitev v restavraciji pri kocališču. Hvaležna sem mu. Ne zaslužim ne vem koliko, nekaj pa je le.

— Stara sem petintrideset let. Brat je mlajši in živi v Srbiji. Tudi mi smo bili doli. Kar precej let. Tam sta otroka hodila v šolo. Kakor mnogi. Tudi jaz nimam sreče v življenju. Mogoče sem kriva tudi sama. Mogoče. Vsega prav gotovo ne. Ločenka sem. Kaj hočem. Povoženje življenje. Po ločitvi nisem mogla ostati v

Štisto novih dinarjev. Mogoče bodo v sezoni še kaj priimnili. Glavno pa je, da sem zaposlena, da imam kruh.

— Pa otroka, sta pridna?

— O, še kar. Jezik jima je sprva delal težave, zdaj sta se tudi temu privadila; učitelj so razumeli moj položaj... Ah, če se spomnim svoje mladosti, mi je včasih kar hudo. Tako rada bi bila postala učiteljica, pa ni bilo denarja. Tudi takrat so bili hudi časi. Mama nama je vedno govorila, da je komaj za kruh in na kaj drugega niti pomisliti ne smemo. Vem, kako je oče večkrat dejal:

— Otroka moja, ko bosta velika, bosta drugače živel!

Vidim, kako se materine oči obrnejo na sinova, ki sedita na divanu in zavzeto poslušata. Mogoče v mislih zatrjuje: — Bosta pa vidva lepše živel!

— Nato zavzdihne.

— Ali me je treba bilo ali ne, delati in živeti moram za moja dva sinova, za njuno lepšo bodočnost!

—dk—